

Tulevaisuususkon vaikutus nuorten
yhteiskunnalliseen käyttäytymiseen sekä sen
tukeminen nuorten kanssa työskentelevien
toimesta

Mari Tähjä

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tulevaisuususkon vaikutus nuorten yhteiskunnalliseen käyttäytymiseen sekä sen tukeminen nuorten kanssa työskentelevien toimesta

Mari Tähjä
Päätöksenteon Ilmiöt ja
valintamuotoilu johtamisessa
Opinnäytetyö (YAMK)

Mari Tähjä

Tulevaisuususkon vaikutus nuorten yhteiskunnalliseen käyttäytymiseen sekä sen tukeminen nuorten kanssa työskentelevien toimesta

Vuosi 2025

Sivumäärä

77

Opinnäytetyö selvitti, miten nuorten tulevaisuususkon vaikutus heidän käyttäytymiseen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa sekä kehitti käytännön ratkaisuja, joilla nuorten yhteiskunnallista toimijuutta voidaan tukea nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten toimesta. Toimeksiantajana toimi Lasten ja nuorten säätiön Tulevaisuuskoulu, joka edistää nuorten tulevaisuususkon ja hyvinvointia.

Työ toteutettiin laadullisena tutkimus- ja kehittämisprosessina. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla 12 nuorelta (17-22 v.), ja analyysi eteni neljässä vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa tarkasteltiin suunnitellun käyttäytymisen teorian (TPB) avulla, toisessa vaiheessa COM-B-mallin avulla ja kolmannessa vaiheessa analysoitiin tulevaisuususkon sävy (toiveikas, huolestunut, etäinen) vaikutuksia käyttäytymiseen. Neljännessä vaiheessa tuloksista johdettiin COM-B-malliin ja käyttäytymisen muutospyörään (BCW) pohjautuva toimintamalli ammattilaisille nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen vahvistamiseen.

Tulokset osoittivat, että nuorilla on yleisesti myönteinen asenne yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, mutta aikomus ei useinkaan muutu konkreettiseksi toiminnaksi. Käyttäytymistä estivät erityisesti tiedon ja itseluottamuksen puute, pelko virheistä sekä luottamuksen puute vaikutusmahdollisuuksiin. COM-B-analyysi toi esiin, että vaikuttamiskäyttäytymisen edellytyksenä on psyykkisen kyvykkyyden, sosiaalisten mahdollisuuksien ja motivaation samanaikainen toteutuminen.

Tulevaisuususkon sävyllä havaittiin olevan vaikutus nuorten käyttäytymiseen. Toiveikas tulevaisuususkon vahvisti vaikuttamisen mielekkyyteen ja lisäsi pystyvyyden tunnetta, huolestunut tulevaisuususkon saattoi joko aktivoida tai lamaannuttaa riippuen nuoren saamasta tuesta, ja epäselvä tai etäinen tulevaisuususkon liittyi useimmiten passiivisuuteen. Opinnäytetyö osoitti, että tulevaisuususkon on kontekstisidonnainen ja vaihtelee sen mukaan, mistä aiheesta on kyse.

Opinnäytetyössä kehitettiin toimintamalli nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen vahvistamiseksi. Malli keskittyy nuorten 1. psyykkisen kyvykkyyden, 2. sosiaalisten mahdollisuuksien ja 3. motivaation vahvistamiseen. Malli tarjoaa nuoren tulevaisuususkon sävyn (toiveikas, huolestunut, etäinen) mukaisia kohdennettuja tukimuotoja, joilla voidaan tukea nuoren aikomuksen muuttamista konkreettiseksi vaikuttamiseksi.

Tulokset tarjoavat sovellettavaa tietoa nuorisotyön, opetuksen ja yhteiskunnallisen osallisuuden kehittämiseen.

Asiasanat: tulevaisuususkon, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, nuoret, COM-B, TPB

Mari Tähjä

How Future Belief Shapes Young People's Societal Behaviour and How Professionals Can Support It

Year 2025

Pages 77

This thesis investigated how young people's future-oriented beliefs shape their societal engagement and participation, while developing practical interventions to strengthen youth civic agency among professionals supporting young people. The Futures School of the Children and Youth Foundation commissioned the research, recognizing the importance of fostering future orientation and well-being in young people across various contexts.

The study employed a qualitative research and development approach. Data collection involved thematic interviews with 12 young people aged 17-22, followed by four-stage analysis. The first stage applied the Theory of Planned Behaviour (TPB); the second stage utilized the COM-B model; and the third stage examined how distinct future belief orientations (hopeful, concerned, distant) influenced behavioural patterns. In the fourth phase, a playbook based on the COM-B framework and the Behaviour Change Wheel (BCW) was developed from the results to support professionals in strengthening young people's societal engagement.

Findings revealed that although young people generally demonstrate positive attitudes toward societal engagement, but intentions often do not translate into concrete action. Behaviour was hindered particularly by a lack of knowledge and self-confidence, fear of making mistakes, and limited trust in the impact of one's actions. The COM-B analysis demonstrated that effective participation requires the simultaneous presence of psychological capability, social opportunity, and motivation.

Future belief orientation emerged as a determinant of behaviour. Hopeful beliefs increased perceived value and self-efficacy in participation; concerned beliefs could either encourage or discourage participation depending on available support; and unclear or distant beliefs were typically associated with disengagement. The thesis showed that future belief is context-dependent and varies across different topics.

A practice-based model was developed to enhance young people's societal participation, structured around three pillars: 1) strengthening psychological capability, 2) expanding social opportunity, and 3) building motivation. The model provides differentiated support calibrated to individual future belief orientations (hopeful, concerned, distant), facilitating the transition from intention to action.

The findings provide relevant guidance for youth practitioners, educational settings, and initiatives promoting civic participation.

Keywords: future belief, societal participation, youth, COM-B, TPB

Sisällys

1 Johdanto	6
2 Tietoperusta	9
2.1 Nuorten tulevaisuususkon ja sen tila Suomessa	9
2.2. Nuorten yhteiskuntaan vaikuttaminen	10
2.3 Suunnitellun käyttäytymisen teoria	12
2.4 Suunnitellun käyttäytymisen teoria nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa	12
2.5 COM-B -malli	13
3 Menetelmät	16
3.1 Nuorten haastattelut aineistonkeruuna	19
3.2 Aineiston analyysi	21
4 Tulokset	23
4.1. Tulokset TPB:n mukaan	23
4.2. Tulokset COM-B:n mukaan	26
4.3. Tulokset tulevaisuususkon vaikutuksesta käyttäytymisen Tapaus-analyysin koodaustaulukko	28 32
4.4. Yhteiskuntaan vaikuttamisen esteet ja mahdollisuudet	38
4.5. Tulokset demografian näkökulmasta	41
4.6. Keskeiset kehittämisalueet COM-B -mallin pohjalta	42
5 Tutkimustulosten pohdinta	43
5.1 TPB ja COM-B	43
5.2. Demografia tutkimuksessa	45
5.3. Tulevaisuususkon vaikutus käyttäytymiseen	45
6. Toimintamalli ammattilaiselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen	49
6.1 Kehittämisen lähtökohdat COM-B-mallilla	50
6.2 Tulevaisuususkon huomioiminen	52
6.3. Opinnäytetyön tilaajaorganisaation kommentit	57
7 Johtopäätökset	58
7.1. Toimintamallin siirrettävyys	59
7.2. Jatkotutkimukset	60
7.3. Pätevyys ja luotettavuus	60
Kuvat	68
Taulukot	68
Liitteet	69

1 Johdanto

Nuorten heikentynyt tulevaisuususkon ja nuorten kokemukset toimijuudesta ovat nousseet keskiöön yhteiskunnallisessa keskustelussa, sillä ne heijastuvat laajasti nuorten hyvinvointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuteen (Happonen & Kiilakoski 2024; OKM 2025; Poussa, Rekola & Tähtäpää 2025; Sun & Shek. 2012). Vaikka nuorten kiinnostus yhteisiin asioihin ja halukkuus osallistua ovat vahvistuneet, rinnalla on havaittavissa kehityskulku: nuorten usko omaan tulevaisuuteensa ja mahdollisuuksiinsa vaikuttaa on monilla heikentynyt (Valtioneuvosto 2024). Tutkimuksissa ja julkisessa keskustelussa onkin viritetty yhteyttä nuorten tulevaisuususkon ja toimijuuden välille; mitä vahvemmin nuori kokee voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä, sitä vahvempi hänen tulevaisuususkon voidaan olettaa olevan (Poussa ym. 2025, 8). Tämä jännite; sekä nuorten kasvava halu vaikuttaa että samanaikainen heikkenevä usko tulevaisuuteen, on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä. Tämä vaatii myös uudenlaista tietoa ja menetelmiä siihen, miten nuorille voidaan mahdollistaa riittävästi tapoja vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Tässä ajassa nuorten olisi tärkeää osallistua, koska heidän tulevaisuutensa on kyseessä, ja moni heidän tulevaisuuden ehdoista on tällä hetkellä vaarassa (Honkatukia & Happonen, 175 -176).

Opinnäytetyön tilaajana toimi Lasten ja nuorten säätiön Tulevaisuuskuulu. Säätiö teetti vuonna 2022 selvityksen, jonka mukaan suomalaisnuorten tulevaisuususkon on kaksijakoinen: omaan elämään suhtaudutaan yhä myönteisemmin, mutta maailman tulevaisuuteen entistä pessimistisemmin. Yli puolet nuorista koki uskonsa omaan tulevaisuuteensa vahvistuneen viimeisen viiden vuoden aikana ja arvioi omat taitonsa riittäviksi tulevaisuudessa toimimiseen. Suurin osa uskoi myös elämäänsä tyytyväisyyden kasvavan. Samaan aikaan nuoret kuvasivat maailman tulevaisuuden synkkenevän (Lasten ja nuorten säätiö 2022, 3). Lasten ja nuorten säätiö toimii valtakunnallisesti oppilaitosten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa tukeakseen lasten ja nuorten tulevaisuususkon ja hyvinvointia

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä onkin löytää keinoja, joilla nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista voidaan tukea erityisesti nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten toimesta. Tarkoituksena on kehittää ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka vahvistavat nuorten osallisuuden kokemusta ja mahdollistavat aktiivisen toimijuuden erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa. Tämän opinnäytetyön tarve syntyykin aidosta työelämän kehittämistyön tarpeesta (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 16), joka on tunnistettu nuoren parissa toimivien ammattilaisten toimesta.

Tätä tavoitetta varten opinnäytetyössä tarkastellaan, miten nuorten tulevaisuususkon vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Tarkastelun kohteena ovat ne psykologiset, sosiaaliset ja rakenteelliset tekijät, jotka joko estävät tai mahdollistavat vaikuttamiseen osallistumista sekä siihen, millainen merkitys tulevaisuususkon sävyllä, kuten toiveikkuudella, huolestuneisuudella tai etäisyydellä, on nuorten käyttäytymiseen.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen tavoite on siis kaksijakoinen: toisaalta ymmärtää, miten tulevaisuususkon muokkaa nuorten vaikuttamiskäyttäytymistä, ja toisaalta selvittää, millä keinoin tätä käyttäytymistä voidaan tukea.

Tätä varten tarkastelussa hyödynnetään suunnitellun käyttäytymisen teoriaa (TPB) ja COM-B-mallia, jotka tarjoavat viitekehyksen nuorten vaikuttamiskäyttäytymisen selittämiseen ja tukemiseen. TPB on malli, jonka avulla voidaan ennustaa ja ymmärtää, miksi ihmiset käyttäytyvät tietyllä tavalla ja tämä ymmärrys perustuu mitattaviin tekijöihin: asenteisiin, normeihin ja koettuun hallintaan (Ajzen 1991, 206). COM-B-malli puolestaan on käyttäytymisjärjestelmä, jonka perusajatuksena on se, että ihmisen käyttäytyminen ei synny tyhjästä, vaan kolmen tekijän yhteisvaikutuksesta; kyvykkyyden, mahdollisuuksien ja motivaation, jotka myös vaikuttavat toisiinsa. Kun nämä kolme yhdistyvät, syntyy käyttäytymistä. Ja kun ihminen toimii, se puolestaan voi muuttaa hänen kykyjään, motivaatiotaan tai ympäristöään. (Michie, van Stralen & West 2011,4.).

Opinnäytetyön kehittämissaiheessa hyödynnettiin yhtäläillä COM-B-mallia, jota täydennettiin BCW-mallia (Behaviour Change Wheel), joka on kehitetty käytännön työkaluksi, jonka avulla voidaan suunnitella tehokkaita toimia ihmisten käyttäytymisen muuttamiseksi. BCW on työkalu, joka auttaa ymmärtämään, mikä käyttäytymisessä pitää muuttua, ja valitsemaan sellaiset keinot, joilla muutos saadaan aikaan (Michie ym. 2011, 9.).

1.1 Opinnäytetyön kehittämiskysymykset

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli löytää ratkaisuja siihen, miten nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista voidaan tukea ammattilaisten toimesta. Kehittämistehtävää varten opinnäytetyön tutkimuksellisenä tavoitteena oli selvittää, miten nuorten tulevaisuususkon vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa sekä mitkä tekijät estävät tai mahdollistavat tätä käyttäytymistä.

Opinnäytetyön kehittämiskysymykset ovat:

1. Miten tulevaisuususkon vaikuttaa nuorten heidän käyttäytymiseensä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

2. Mitkä estävät/mahdollistavat asiat vaikuttavat nuorten käyttäytymiseen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

3. Miten nuoren yhteiskunnallista vaikuttamista voidaan tukea nuorten parissa työskentelevien toimesta

1.2. Opinnäytetyön muoto ja eteneminen

Tässä opinnäytetyössä toteutettiin tutkimuksellista kehittämistyötä, joka on tutkimista, jonka tarkoitus on samalla kehittää ja parantaa ammattilaisten käytäntöjä, eikä vain tuottaa teoriaa (Ojasalo ym. 2015, 19). Opinnäytetyön tarkoituksena oli ymmärtää, miten nuoret kokevat yhteiskunnallisen vaikuttamisen, mitkä tekijät siihen vaikuttavat ja miten vaikuttamista voitaisiin tukea. Tutkimuksen teoreettisena pohjana toimivat suunnitellun käyttäytymisen teoria (TPB) sekä COM-B-malli. TPB tarjosi rakenteen asenteiden, normien ja pystyvyyden vaikutuksen ymmärtämiseen, kun taas COM-B mahdollisti käyttäytymisen tarkastelun kyvykkyyden, mahdollisuuksien ja motivaation kautta.

Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla 12 nuorelta (H1-H12). Haastattelukysymykset pohjautuivat TPB:n ulottuvuuksiin. Lisäksi haastatteluissa selvitettiin käsityksiä nuorten tulevaisuudesta ja sekä nuorten omia kokemuksia vaikuttamisesta ja sen esteistä.

Opinnäytetyö eteni neljässä vaiheessa:

Vaihe 1: TPB-kehikon mukainen teoriaohjaava analyysi, jossa tarkasteltiin asenteita, normeja, kontrollia ja aikomuksia.

Vaihe 2: COM-B-kehiksen mukainen teoriaohjaava analyysi, jossa syvennettiin ymmärrystä kyvykkyyden, mahdollisuuksien ja motivaation vaikutuksista.

Vaihe 3: Aineistolähteinen analyysi nuorten tulevaisuuteen suuntautuvasta ajattelusta, toimijuuden kokemuksesta sekä tulevaisuususkon sävystä (toiveikas, huolestunut, etäinen) ja sen yhteydestä käyttäytymiseen.

Vaihe 4: Kehitysvaiheessa laadittiin COM-B-malliin ja käyttäytymisen muutospyörään (BCW) pohjautuva toimintamalli ammattilaisille nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen vahvistamiseksi. Toimintamalli rakentui tutkimuskysymysten tulosten sekä tilaajaorganisaation asiantuntijoilta kerätyn palautteen ja näkökulmien pohjalta. Mallin toimenpiteet kohdistuvat nuorten kyvykkyyden, mahdollisuuksien ja motivaation vahvistamiseen. Lisäksi tulevaisuususkon erilaiset sävyt (toiveikas, huolestunut, etäinen) ja niiden vaikutus nuorten vaikuttamiskäyttäytymiseen huomioitiin omiksi, erillisiksi tukemisen kohteikseen.

Lopuksi pohdinnoissa ja johtopäätöksissä tarkasteltiin, miten tulokset ja kehittämissuositukset vastaavat nuorten kokemuksiin haasteisiin ja voivat toimia työvälineinä ammattilaisten työssä.

Opinnäytetyötä tehtiin useita kuukausia ja se eteni aineiston keruusta analyysiin ja kehittämissuositusten muotoiluun. Haastattelut toteutettiin alkukeväästä 2025, analyysi kesällä 2025 ja kehittämissuositus tehtiin syksyn 2025 aikana.

2 Tietoperusta

2.1 Nuorten tulevaisuususkon ja sen tila Suomessa

Nuorten tulevaisuususkolla viitataan usein nuorten uskomuksiin, odotuksiin ja optimismiin tulevaisuuden suhteen. Tutkimuksissa tulevaisuususkon käsitellään yleensä nuoren optimismina ja luottamuksena tulevaan. On todettu, että nuoret tarvitsevat sekä sisäisiä voimavaroja (toivo, optimismi, motivaatio) että ulkoista tukea (turvallinen ja rohkaiseva ympäristö), jotta heidän uskonsa tulevaisuuteen voi vahvistua (Sun & Shek 2012, 6).

Tulevaisuususkon voidaan mitata esimerkiksi kysymällä, suhtautuuko nuori optimistisesti vai pessimistisesti omaan tulevaisuuteensa tai yhteiskunnan tulevaisuuteen (Happonen & Kiilakoski 2024, 81; Rekola, Tuori & Vahti 2025, 41-42; Kujanpää 2024). Tulevaisuususkon liitetään usein myös toivoon siihen liittyvän tulevaisuusorientaation vuoksi. Toivon teorioista löytyy tunnepohjainen malli, jossa toivoa käsitellään tunteena, joka ylläpitää uskoa hyvään lopputulokseen, silloinkin kun vaikutusmahdollisuudet olisivatkin vähäiset (Bruininks & Malle 2005, 327) kun taas motivaatioon ja toimintaan ohjaava malli käsittelee toivoa enemmänkin kykyä löytää motivaatiota ja keinoja haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Snyder, Irving & Anderson 1991, 299). Molemmissa ajatuksena on se, että toivo toimii motivaattorina toiminnalle, joka kohdistuu tulevaisuuteen. Tulevaisuususkon sanotaan syntyvän, kun ihminen omaksuu ja sisäistää itselleen toivon ja optimismisen asenteen tulevaisuuden suhteen; kun nämä tunteet ja ajattelutavat eivät ole vain hetkellisiä, vaan osa henkilön sisäistä ajattelua ja maailmankuvaa voidaan puhua tulevaisuususkon kehittymisestä. Se vaikuttaa siihen, miten ihminen suhtautuu elämään, tavoitteisiin ja omaan toimintaansa kohti tulevaisuutta. (Sun & Shek 2012, 1).

Tulevaisuususkolle ei ole kuitenkaan tällä hetkellä löydettävissä yksiselitteistä ja yhdenmukaista selitystä tai tulkintaa.

Viime vuosien poikkeukselliset kriisit, kuten pandemia, ilmastokriisi ja geopoliittiset jännitteet, ovat herättäneet huolta nuorten tulevaisuususkon heikentymisestä. Huoli ei ole ollu turha, sillä nuorten usko omaan tulevaisuuteensa onkin heikentynyt selvästi: Nuorisobarometrin mukaan vuonna 2016 optimistisesti suhtautui 83 %, mutta vuonna 2024

enää 61 % (Happonen & Kiilakoski 2024, 234). Tämän kehityksen vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö asetti keväällä 2025 asiantuntijaryhmän selvittämään, mitkä tekijät heikentävät nuorten uskoa tulevaan ja miten nuorten luottamusta tulevaisuuteen voitaisiin vahvistaa (OKM 2025). Sitra tulevaisuusbarometrissä nuoret olivat kuitenkin yhä se väestöryhmä, joka uskoo tulevaisuuteen ja omaan vaikutusmahdollisuuteensa selkeämmin kuin vanhemmat (Rekola ym. 2025, 15).

Vaikka suomalaisten nuorten tulevaisuususkon omaan tulevaisuuteen on ollut tähän saakka vahvaa, on luottamus maailman tulevaisuutta kohtaan ollut heikompaa jo pidemmän aikaa. Vuodesta 2020 lähtien maailman tulevaisuuteen optimistisesti suhtautuvien nuorten osuus Suomessa on lähes puolittunut, ja vuonna 2024 18-25-vuotiaista nuorista aikuisista vain 21 % suhtautui maailmaan tulevaisuuteen optimistisesti. Samalla kohderyhmällä oli laskua myös Suomen tulevaisuutta kohtaan yli 20 prosenttiyksikköä vuodesta 2020. (Kujanpää 2024).

Myös opinnäytetyön tilaaja Lasten ja nuorten säätiö tutki nuorten tulevaisuususkon vuonna 2022. Vuonna 2022 nuorista vielä 52 prosenttia kertoi tulevaisuususkonsa omaan tulevaisuuteensa vahvistuneen viimeisten viiden vuoden aikana, mutta myös heillä oli vaikeuksia luottaa maailman tulevaisuuteen ja ihmiskunnan haluun ja kykyyn ratkaista suurimmat globaalit ongelmat (Lasten ja nuorten säätiö 2022, 2-4).

2.2. Nuorten yhteiskuntaan vaikuttaminen

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on Suomen kansalaisten perusoikeus, ja sitä voi toteuttaa monin tavoin: esimerkiksi äänestämällä vaaleissa, tekemällä aloitteita, osallistumalla paikalliseen päätöksentekoon sekä toimimalla järjestöissä tai vapaaehtoistyössä (Suomi.fi). Yhteiskunnallinen toimijuus puolestaan muodostuu yksilöiden kyvyistä ja mahdollisuuksista osallistua yhteiskunnan toimintaan ja vaikuttaa siihen. Suomessa alle 30-vuotiaat nuoret voivat osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen monin eri tavoin. Nuorten osallistumisessa ja yhteiskuntaan vaikuttamisessa kietoutuu yhteen perinteinen poliittinen toiminta ja uudet vaikuttamisen muodot (Happonen & Kiilakoski 2024, 57-60). Muodollisen vaikuttamisen areenoilla, kuten äänestämässä, nuorten ääni on yhä suhteellisen heikko. Nuorten äänestyskäyttäytyminen vaihtelee vaalityypeittäin. Eduskuntavaaleissa nuoret äänestävät aktiivisimmin: kevään 2023 eduskuntavaaleissa 18-24-vuotiaista äänesti 58 %, joka oli enemmän kuin edellisissä eduskuntavaaleissa. Presidentinvaaleissa nuorten äänestysprosentti on matalampi n. 50 %, ja kaikista vähäisintä se on ollut kunta- ja aluevaaleissa. Suomessa nuorten äänestysprosentti on matalampana kuin koko väestön äänestysaktiivisuus (Nuorisola 2025).

Nuorten kiinnostus politiikkaan on kuitenkin kasvussa: jo 63 % nuorista on ainakin jonkin verran kiinnostunut politiikasta (Happonen & Kiilakoski 2024, 233) ja erityisesti 20 -30

vuotiaat toivovat itselleen aktiivisempaan yhteiskuntaan vaikuttamista (Hantula, Mäkelä & Vahti 2024, 9).

Suomessa nuorten poliittista aktiivisuutta on tarkasteltu kahdesta eri näkökulmasta; osittain sitä on pidetty huolestuttavana, joko siksi että nuoret osallistuvat liian vähän tai siksi, että heidän poliittinen toimintansa kohdistuu joihinkin sellaisiin liikkeisiin tai ilmiöihin, jotka voidaan nähdä yhteiskunnalle haitallisina, ja osittain nuorten poliittista aktiivisuutta pidetään myös arvokkaana ja tavoiteltavana asiana, ja siksi sitä pyritään edistämään esimerkiksi lainsäädännöllä lisäämällä tapoja ja mahdollisuuksia osallistua (Happonen & Kiilakoski 2024, 55).

Nuoret toteuttavat yhteiskunnallista toimijuuttaan myös epämuodollisissa kanavissa, ja nuorten vaikuttamisen tavat ovatkin monipuolistuneet esimerkiksi yhdistämällä sosiaalisen median aktivismin konkreettiseen toimintaan ("grounding the online"), suuntaamalla yksilöllistä näkyvyyttään yhteisten liikkeiden hyväksi ("repurposing individualism") (Malafai & Meriluoto 2024, 190), kehittämällä ja täydentämällä perinteistä politiikkaa mm. ilmastolakkojen kautta (Huttunen 2021) sekä hyödyntämällä taidetta vaikuttamisen keinona (Martins & Campos 2024, 232). Vaikka tämä opinnäytetyön tavoitteena ei ole erityisesti tutkia tai tarkastella erilaisia yhteiskuntaan vaikuttamisen keinoja, on nuorten yhteiskuntaan vaikuttamisen lisäämiseksi tärkeä ymmärtää niihin liittyviä muutoksia. Varsinkin, kun nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa esteenä ei aina ole nuorten passiivisuus, vaan pikemminkin yhteiskunnan kyvyttömyys tarjota heille sopivia tapoja osallistua ja vaikuttaa (Hantula ym. 2024, 9).

Suomessa nuoret käyttävät eniten sellaisia vaikuttamisen tapoja, joita voi tehdä helposti ja yksin, kuten äänestämistä ja ostopäätöksillä vaikuttamista. Näistä kahdesta ostopäätösten merkitys on kasvanut tasaisesti ajan myötä. Vuonna 2024 noin neljännes nuorista oli osallistunut joko järjestötoimintaan tai nuorisovaltuustoihin tai mielenosoituksiin. Pitkällä aikavälillä sekä äänestämisen, ostopäätöksillä vaikuttamisen että mielenosoituksiin osallistumisen suosio on kasvanut (Happonen & Kiilakoski 2024, 55).

Suomessa lainsäädäntö myös velvoittaa edistämään lasten ja nuorten osallisuutta; nuorille on järjestettävä mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn (Nuorisolaki 1285/2016). Nuoria on siis kuultava heitä koskevissa päätöksissä. Tämän tueksi on kehitetty vaikuttamiskanavia myös alle äänestysikäisille. Jokaisessa kunnassa toimii lakisääteinen nuorisovaltuusto, ja kouluissa oppilas- ja opiskelijakunnat tarjoavat mahdollisuuden harjoitella demokraattisia taitoja. Näiden muodollisten ja vakiintuneiden kanavien tavoite on vahvistaa nuorten osallisuutta ja luottamusta heidän omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

2.3 Suunnitellun käyttäytymisen teoria

Ajzenin kehittämä (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoria (The Theory of Planned Behavior, TPB) on malli ihmisen käyttäytymisen ennakoimiseen ja ymmärtämiseen. Suunnitellun käyttäytymisen teoria pyrkii selittää, miksi ihmiset tekevät tai eivät tee tiettyjä asioita (Ajzen 1991, 179). Sen mukaan ihmisen käyttäytymistä ohjaa ennen kaikkea aikomus (intention) eli päätös tai halu tehdä jokin asia, joka ennustaa varsinaista käyttäytymistä (Ajzen 2005, 117).

Teorian mukaan ihmisten aikomuksia toimia tietyllä tavalla voidaan siis ennustaa heidän asenteella eli suhtautumisella toimintaan (attitude toward the behavior), subjektiivisella normilla eli koetulla sosiaalisella paineella (subjective norm) sekä koetulla käyttäytymisen kontrollilla eli arvioidulla toimintakyvyllä (perceived behavioral control) perusteella. Asenne kuvastaa yksilön henkilökohtaista suhtautumista tiettyyn käyttäytymiseen ja voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Subjektiivinen normi viittaa yksilön kokemukseen siitä, mitä hän ajattelee muiden odottavan häneltä. Molemmat, sekä asenne että subjektiivinen normi, vaikuttavat merkittävästi käyttäytymisaikomukseen. Koettu käyttäytymisen kontrolli, eli yksilön käsitys omasta kyvykkyydestään toteuttaa kyseinen toiminta, voi puolestaan vaikuttaa suoraan itse käyttäytymiseen. (Ajzen 2005, 118 - 119).

Aikomus, asenne, subjektiivinen normi ja koettu käyttäytymisen kontrolli näyttävät kaikki eri näkökulman siihen, miksi ihminen toimii tietyllä tavalla, ja ne voivat kaikki toimia käyttäytymisen muutoksen kohteina. Näiden tekijöiden taustalla kuitenkin vaikuttavat yksilön omat uskomukset, jotka määrittelevät mitä seurauksia hän odottaa teolta, keiden mielipiteitä hän pitää tärkeinä ja mitkä asiat hän kokee esteiksi tai mahdollistajiksi. Ja juuri uskomusten tasolla voidaan ymmärtää, miksi yksi ihminen toimii toisin kuin toinen (Ajzen 1991, 206.).

2.4 Suunnitellun käyttäytymisen teoria nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

La Barbera ja Ajzen (2020, 450 - 452) käyttivät suunnitellun käyttäytymisen teoriaa eurooppalaisessa kontekstissa selvittääkseen, mitkä tekijät ennustavat poliittista osallistumista vaaleissa tutkimalla italialaista äänestäjiä EU-integraatioon liittyvässä äänestyskäyttäytymisessä. Tutkimuksen mukaan nuorten aikomuksiin äänestää vaikuttaa ennen kaikkea heidän kokemuksensa omista vaikutusmahdollisuuksistaan eli koettu käyttäytymisen hallinta. Asenteilla EU-integraatiota kohtaan ei ollut suoraa vaikutusta nuorten äänestyspäätöksiin, toisin kuin vanhemmilla osallistujilla. Tulokset korostavat, että nuorten äänestyskäyttäytymisen edistämiseksi keskeistä oli vahvistaa heidän kokemustaan siitä, että äänestämällä voi vaikuttaa päätöksentekoon. Lisäksi viestintä- ja osallistamistoimien tulisi tukea konkreettista kokemusta vaikuttamisen mahdollisuuksista, eikä ainoastaan pyrkiä muuttamaan asenteita.

Jew ja Tran (2022) tutkimus puolestaan havaitsi, että pelkkien asenteiden, normien ja kontrollin ohella myös nuoren identiteetti ja käsitys itsestään vaikuttajana on tärkeä. He lisäsivät perinteisen suunnitellun käyttäytymisen malliin uuden elementin, joka oli se, miten vahvasti nuori kokee olevansa itse aktivisti. Tutkimus selvitti nuorten erilaisia tapoja vaikuttaa yhteiskuntaan ja jakoivat ne kahteen ryhmään: vähäriskisiin keinoihin (esimerkiksi nimien kerääminen adresseihin tai äänestäminen) ja korkean riskin keinoihin (kuten osallistuminen radikaaleihin mielenosoituksiin tai lakien rikkomiseen protestina). He huomasivat, että kun perinteiseen suunnitellun käyttäytymisen teorian malliin lisättiin tieto siitä, kuinka vahvasti nuori samaistuu aktivistiksi, pystyttiin paljon paremmin selittämään, miksi nuoret aikovat osallistua vaikuttamiseen, kuin verrattuna siihen, että katsottaisiin vain perinteisiä tekijöitä, kuten asenteita, ympäristön odotuksia ja pystyvyyden kokemusta. (Jew & Tran 2022, 4885 - 4886.). Tutkimuksessa havaittiin, että nuorten oma myönteinen asenne vaikuttamiseen ja kokemus siitä, että he pystyvät vaikuttamaan aktivisti-identiteetin muodostumiseen. Tämä identiteetti puolestaan lisää halua osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, sekä vähäriskisiin että korkean riskin tekoihin. Sen sijaan ulkopuolinen paine, eli se mitä muut ihmiset odottavat nuorelta, ei vahvistanut aktivisti-identiteettiä. Se ei myöskään lisännyt osallistumishalua, ja saattoi jopa vähentää halua osallistua korkean riskin vaikuttamiseen. (Jew & Tran 2022, 4892.).

2.5 COM-B -malli

COM-B (Capability, Opportunity, Motivation, Behaviour) on käyttäytymisen muutoksen viitekehys, joka on osa niin kutsuttua Behaviour Change Wheel -mallia (BCW), joka tunnetaan Suomessa nimellä käyttäytymisen muutospyöränä (UKK-instituutti 2020), jossa COM-B:n lähtökohtana on ajatus, että käyttäytyminen syntyy yksilön kyvykkyyden, mahdollisuuksien ja motivaation yhteisvaikutuksesta (Michie, Atkins & West 2014; Michie, van Stralen & West 2011). COM-B-mallin kehittäjät loivat mallinsa yhdistämällä jo olemassa olevia käyttäytymisteorioita ja -malleja, mukaan lukien tämän opinnäytetyön toinen teoreettinen viitekehys TPB, tarkoituksena kattaa laajempi kirjo käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä (Michie ym. 2011, 3). COM-B rakentuu siis osittain aiempien mallien pohjalle ja kokoaa näiden tärkeimpiä elementtejä yhtenäiseksi malliksi.

Tässä opinnäytetyössä COM-B toimi nuorten haastattelujen analyysikehyksenä sekä kehitysvaiheen pohjana. Opinnäytetyössä COM-B-kehystä käytetään täydentämään suunnitellun käyttäytymisen teoriaa (TPB), joka keskittyy vahvemmin yksilön kognitiivisiin ja sosiaalisiin tekijöihin, kuten asenteisiin, subjektiivisiin normeihin ja koettuun käyttäytymisen hallintaan (Ajzen, 1991). TPB:tä on kuitenkin kritisoitu siitä, että se jättää vähemmälle huomiolle ei-rationaaliset ja automaattiset prosessit, jotka vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen ja päätöksentekoon, sillä ihmisen käyttäytyminen ei aina perustu pelkästään tietoiseen ajatteluun ja harkintaan, vaan siihen vaikuttavat myös tunteet, tavat sekä nopeat

ja usein tiedostamattomat reaktiot (Michie ym. 2011, 2-9). Ajzen (2011,1115) tosin korostaa, että TPB ei sivuuta tunteita, vaan tarkentaa, että ne vaikuttavat taustalla siihen, millaisia uskomuksia, arvioita ja odotuksia ihmisillä on käsiteltävään aiheeseen.

Lisäksi TPB olettaa, että yksilö pystyisi toteuttamaan aikomansa käyttäytymisen, kun se on syntynyt. TPB:ssä koettu käyttäytymisen kontrolli kyllä heijastaa jossain määrin kyvykkyyden ja ympäristön vaikutusta, mutta se on huomattavasti suppeampi kuin COM-B:ssä.

COM-B-mallissa tätä puutetta korjataan erottelemalla esimerkiksi fyysinen ja psyykinen kyvykkyys omiksi alakategoriaksi. Kaikki COM-B:n kolme peruskomponenttia jakautuvatkin vielä taulukosta 2 löytyviin alakategorioihin, jotka avaavat tarkemmin käyttäytymisen syntyyn vaikuttavia tekijöitä (Michie ym. 2011, 7):

COM-B:n peruskomponenttien alakategoriat	
COM-B peruskomponentti	COM-B peruskomponentin alakategoria
Kyvykkyys (C)	Psykologinen kyvykkyys Fyysinen kyvykkyys
Mahdollisuudet (O)	Sosiaalinen mahdollisuus Fyysinen mahdollisuus
Motivaatio (M)	Reflektiivinen motivaatio Automaattinen motivaatio

Taulukko 1 COM-B:n peruskomponenttien alakategoriat (Michie ym. 2011,7)

Käyttäytymisen muutospyörän (BCW) avulla näihin käyttäytymisen syntyyn vaikuttaviin osa-alueisiin voidaan vaikuttaa erilaisten interventioiden eli vaikuttamiskeinojen avulla silloin kun ihmisten käyttäytymiseen toivotaan muutosta. Taulukossa 2 on kuvattuna Michie ym. (2011, 8) määrittelevät yhdeksän erilaista tapaa vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen:

Käyttäytymisen muutospyörän (BCW) vaikuttamiskeinot		
Vaikuttamiskeino	Käyttäytymisen vaikuttavat osa-alueet	Esimerkki toiminnosta
Koulutus (Education)	Psykologinen kyvykkyys Reflektiivinen motivaatio	Lisää tietoa ja ymmärrystä
Harjoittelu (Training)	Fyysinen kyvykkyys Psyykinen kyvykkyys	Kehitä taitoja

Käyttäytymisen muutospyörän (BCW) vaikuttamiskeinot		
Suostuttelu (Persuasion)	Reflektiivinen motivaatio Automaattinen motivaatio	Vaikuta asenteisiin ja tunteisiin
Kannustimet (Incentivisation)	Reflektiivinen motivaatio Automaattinen motivaatio	Tarjoo palkkioita tai kannustimia
Pakottaminen (Coercion)	Reflektiivinen motivaatio Automaattinen motivaatio	Luo rajoitteita tai sanktioita
Ympäristön muuttaminen (Environmental restructuring)	Automaattinen motivaatio Fyysiset mahdollisuudet Sosiaaliset mahdollisuudet	Muuta fyysistä tai sosiaalista ympäristöä
Mallin antaminen (Modelling)	Automaattinen motivaatio	Tarjoo esimerkin tai roolimallin
Mahdollistaminen (Enablement)	Fyysinen kyvykkyys Psyykinen kyvykkyys Automaattinen motivaatio Fyysiset mahdollisuudet Sosiaaliset mahdollisuudet	Poista esteitä ja lisää mahdollisuuksia toimia
Rajoittaminen (Restriction)	Fyysiset mahdollisuudet Sosiaaliset mahdollisuudet	Sääntöjen luominen ja esteiden muodostaminen ei-halutulle käyttäytymiselle

Taulukko 2 Käyttäytymisen muutospyörän (BCW) vaikuttamiskeinot (Michie ym. 2011, 8)

Käyttäytymisen muutospyörään (BCW) sisältyy myös seitsemän politiikkatoimen tyyppiä, joita voidaan hyödyntää taulukossa X esitettyjen vaikuttamiskeinojen toteuttamisessa. Näitä politiikkatoimia ovat viestintä ja markkinointi, lainsäädäntö, verotus, palvelujen tarjonta, suositukset, sääntely sekä fyysisen ja sosiaalisen ympäristön suunnittelu (Michie ym. 2011, 6-7).

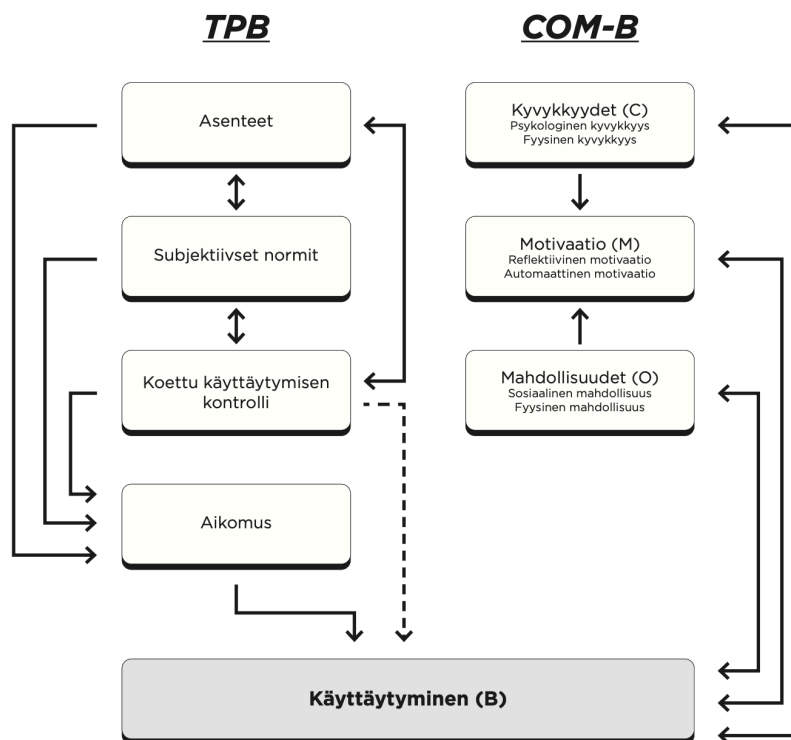
Käyttäytymisen muutosinterventioilla tarkoitetaan suunnitelmallisia ja johdonmukaisia toimenpidekokonaisuuksia, joiden tavoitteena on muuttaa tai ohjata ihmisten käyttäytymistä haluttuun suuntaan. Tehokkaimmat käyttäytymisen muutokset saavutetaan, kun toimenpiteet vaikuttavat samanaikaisesti useilla tasoilla - esimerkiksi yksilön, organisaation ja yhteiskunnan tasolla (Michie 2014).

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävä keskittyi kuitenkin käytännön ratkaisujen löytämiseen nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten käyttöön, joten politiikkatoimien tarkastelu rajataan työn ulkopuolelle. TPB:n ja COM-B:n soveltamisesta sekä mallien eroista ja yhteneväisyyksiä tarkennetaan lisää opinnäytetyön Menetelmät -osiossa.

3 Menetelmät

Nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvien esteiden ja mahdollisuuksien selvittäminen vaatii ymmärrystä nuorten omista kokemuksista ja näkemyksistä. Tämän vuoksi tämän opinnäytetyön menetelmiksi valittiin laadulliset tutkimusmenetelmät; niiden avulla oli mahdollista saada vaikeasta aiheesta (Ojasalo ym. 2015, 106) riittävän rikasta tietoa nuorten niin ajatuksista, motivaatioista kuin heidän kohtaamista haasteista, joita määrällisillä menetelmillä voisi olla vaikea tavoittaa. Laadullisessa tutkimuksessa ei myöskään tarkastella asioita irrallaan, vaan otetaan huomioon se paikka, tilanne ja ympäristö, jossa ihmiset toimivat (Hyvärinen, Suoninen & Vuori 2021). Tämä auttoi ymmärtämään nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvää käyttäytymistä paremmin.

Tässä opinnäytetyössä yhdistettiin kuvassa 1 näkyvät kaksi teoreettista mallia nuorten yhteiskuntaan vaikuttamisen ymmärtämiseksi ja edistämiseksi: suunnitellun käyttäytymisen teoria (TPB) sekä COM-B -malli.

Kuva 1 Kehittämistyön teoreettiset viitekehykset (Ajzen 1991,182; Michie ym. 2014,3)

Suunnitellun käyttäytymisen teoria (Ajzen 1991) tarjosi kehyksen nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvien aikomusten rakentumiseen liittyvien taustatekijöiden ymmärtämiseen. TPB:n mukaan käyttäytymisaikomuksia selittävät asenteet vaikuttamista kohtaan, koettu sosiaalinen paine eli subjektiiviset normit, sekä kokemus omasta

vaikuttamisen hallinnasta eli koettu käyttäytymisen kontrolli. COM-B puolestaan täydensi mallia tuomalla näkyväksi sen, miten kyvykkyys, mahdollisuudet ja motivaatio muodostavat konkreettisen käyttäytymisen edellytykset. COM-B-kehystä hyödynnettiin suunnitellun käyttäytymisen teorian täydentämiseen ja syventämiseen. TPB olettaa, että aikomus toteuttaa käyttäytymisen, mutta malli ei juuri huomioi ei-rationaalisia tekijöitä, kuten tunteita ja tottumuksia. Käyttäytyminen siis syntyy aina tietystä ympäristössä ja koostuu myös automaattisista, ei-tietoisista reaktioista, eikä vain harkituista päätöksistä. Tämä on tärkeää, kun suunnitellaan toimivia käyttäytymisen muutosinterventioita. (Michie ym. 2011, 2-9.). COM-B täydentää tätä tuomalla mukaan automaattisen motivaation eli tunne- ja tapaohjautuvat prosessit. COM-B mallilla pyrittiin selittämään, miksi nuorten vaikuttamisaikomus ei aina kuitenkaan muutu konkreettiseksi toiminnaksi.

Vaikka TPB on jo kohtalaisen vanha teoria, sen pitäminen mukana opinnäytetyössä tuntui perustellulta, sillä se mahdollistaa aikomuksen rakentumisen tarkemman jäsentelyn. Aikomus on tässä kontekstissa merkittävä tarkastelukohde, koska se tarjoaa ikkunan tulevaisuuden yhteiskunnallisen vaikuttamisen potentiaaliin jo ennen kuin itse teko on mahdollinen tai toteutunut. Jos tarkastelu olisi rajoittunut vain toteutuneisiin tekoihin, olisi opinnäytetyön kirjoittajalle saattanut jäädä aukkoja ymmärryksessä sen suhteen, miten aikomus muodostuu ja millaiset asiat voivat estää sen realisoitumisen

TPB:n ja COM:n komponenttien väliset yhteneväisyydet ja erot		
TPB-komponentti	COM-B -komponentti	Mallien yhteneväisyydet ja erot
Asenteet	Motivaatio (reflektiivinen)	Molemmat kuvaavat yksilön arviota toiminnan arvosta ja hyödyllisyydestä. COM-B tuo lisäksi motivaation (automaattinen) tunnepohjaisen ulottuvuuden (kts. alla).
Subjektiiiviset normit	Mahdollisuudet	Molemmat kuvaavat miten ympäristö tukee/ohjaa vaikuttamista. COM-B tuo sosiaalisen ymmärryksen lisäksi fyysiset ja organisatoriset kontekstit.
Koettu käyttäytymisen kontrolli	Kyvykkyys	Molemmat kuvaavat yksilön kokemaa pystyvyyttä. COM-B sisällyttää sekä psyykkiset että fyysiset taidot. Näin se esimerkiksi tarkoittaa liittyvätkö esteet tietoon/taitoon vai

TPB:n ja COM:n komponenttien väliset yhteneväisyydet ja erot		
TPB-komponentti	COM-B -komponentti	Mallien yhteneväisyydet ja erot
		olosuhteisiin
-	Motivaatio (automaattinen)	COM-B tuo mukaan automaattiseen motivaatioon, joka sisältää mm. tunteet, impulssit ja tottumukset. Tämä mahdollistaa tunne tekijöiden käsittelyn ja vaikutuksen käyttäytymiseen
Aikomus	-	TPB-mallissa aikomus on keskiössä. COM-B ei sisällä aikomusta, vaan tarkastelee konkreettisen käyttäytymisen rakentumista. Näin on mahdollista ymmärtää miksi aikomus ei aina käänny teoksi.

Taulukko 3 TPB:n ja COM:n komponenttien väliset yhteneväisyydet ja erot (Ajzen 1991; Michie ym. 2011)

COM-B-mallia hyödynnettiin myös opinnäytetyön ratkaisukeskeisessä vaiheessa, jossa kehitettiin toimintatapoja ja -malleja nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäämiseksi. Mallilla jäsennettiin miten haastatteluista nousevista esteistä ja mahdollisuuksista voidaan kehittää konkreettisia toimenpiteitä nuorten vaikuttamisen tukemiseksi.

Nuorten tulevaisuususkoa tarkastelussa yhdistettiin teorialähtöiseen rakenteen tuottama analyysi ja uusi aineistolähtöisen analyysiin perustuva tieto, jossa aineisto määrittelee analyysin rakenteen, ei teoria etukäteen (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 218). Aineistosta tunnistettiin nuorten kuvailemat tilanteet tulevaisuuteen suuntautuneesta puheesta ja tulevaisuususkon laadusta ja linkitettiin TPB:n ja COM-B:n elementteihin, joiden pohjalta analysoitiin miksi ja miten käyttäytymisen aikomus ja/tai käyttäytyminen toteutuu tai ei.

Kehittämistyössä hyödynnettiin käyttäytymisenmuutospyörän (BCW) vaikuttamiskeinoja, jotta oli mahdollista löytää tarkoituksenmukaiset tukitoimet nuorten yhteiskuntaan vaikuttamisen lisäämiseksi. Kehittämistyö perusta muodostui opinnäytetyön tutkimuksellisista löydöksistä

käyttäytymisen edellytyksistä, nuorten tulevaisuususkon sävyn vaikutuksista käyttäytymiseen, aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta sekä tilaajaorganisaation ammattilaisilta kerätyn aineiston perusteella. Tilaajaorganisaation asiantuntijoilta kerättiin tietoa kahdessa eri vaiheessa; ensin asiantuntijat pääsivät kommentoimaan ja avaamaan näkökulmiaan tutkimuksellisen vaiheen tuloksista sekä niiden käytettävyydestä ja toisen kerran toimintamallin kehittämistä sekä lopputuloksen hyödynnettävyydestä. Tällä pyrittiin siihen, että kehittämistyö ei perustu vain tekijän satunnaisiin ideoihin tai yksittäisiin havaintoihin, vaan sitä tehdään tutkimuksen tavoin systemaattisesti ja huolellisesti (Ojasalo ym. 2015, 21).

3.1 Nuorten haastattelut aineistonkeruuna

Tämän aineiston kohderyhmänä olivat 17 -22 vuotiaat nuoret. Tämä ikäryhmä valittiin tarkastelun kohteeksi, koska tässä opinnäytetyössä haluttiin ymmärtää nimenomaan juuri täysi-ikäisyyden kynnyksellä olevien nuorten sekä vielä koulu-tai työelämäuransa alkuvaiheessa olevien nuorten käsityksiä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Tämän ikäisten nuorten kuuleminen on erityisen tärkeää, koska heidän näkemyksiään ja osallistumistaan voidaan vähätellä sillä perusteella, että heidät nähdään vielä matkalla aikuisuuteen, vaikkakin he jo aktiivisesti ottavat kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Myöskään 18 vuoden täyttäminen ja poliittisten oikeuksien saaminen (kuten äänioikeus) ei automaattisesti takaa, että nuori kokisi tulevansa aidosti kuulluksi tai vakavasti otetuksi yhteiskunnassa (Honkatukia & Happonen 2024, 175-178.).

Opinnäytetyön aineisto koostui kahdentoista nuoren haastatteluista (H1-H12). Nuorten tutkimushaastattelu tehtiin teemahaastattelulla, joka on haastattelumuoto, jossa puhutaan tietyistä aiheista, jotka on valittu etukäteen. Teemahaastattelussa aiheiden valintaan vaikuttaa se, mitä tutkimuksessa halutaan selvittää ja mitä aiheesta jo ennestään tiedetään. Teemahaastattelusta puhutaan myös puolistrukturoituna haastatteluna, sillä, vaikka tutkija päättää mistä asioista keskustellaan, on haastateltavalla vapaus kertoa omista ajatuksistaan valittujen aiheiden sisällä (Hyvärinen ym. 2021.). Tutkimuskohteena olivat nuoret, joten oli myös tärkeää, että tutkija pystyi haastatteluissa toimimaan myös havainnoitsijana sille miten ja millaisin tavoin nuoret aiheesta puhuivat (Tuomi & Sarajärvi 2017, 3.1.1).

Teemahaastattelut tarjosi menetelmän, joka mahdollisti sen, että kysymyksiä pystyttiin lisäämään ja tarkentamaan edellisen vastauksen pohjalta (Palonen & Kylmä 2022 ,285).

Teemahaastattelu soveltui nuorten tutkimushaastatteluun, koska se tarjoaa myös riittävän joustavan tavan tarkastella nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä. Vaikka menetelmä perustuu ennalta määriteltyihin teemoihin, se antoi myös mahdollisuuden nuorille tuoda esiin heille merkityksellisiä näkökulmia esiin.

Tämän opinnäytetyön haastattelukysymykset muotoiltiin TPB:n pohjalta (Liite 1) niin, että haastattelujen pohjalta pystyi hahmottamaan nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen

liittyviä asenteita, koettua sosiaalista painetta (subjektiiviset normit), koettua käyttäytymisen kontrollia (vaikuttamisen mahdollisuus) sekä vaikuttamisaikomuksista. Nuorilta kysyttiin myös heidän omia kokemuksia yhteiskuntaan vaikuttamisen esteitä ja mahdollisuuksia, jotta opinnäytetyössä on mahdollista kehittää toimintamuotoja ja ohjeita nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille, joilla vahvistaa nuorten yhteiskuntaan vaikuttamista. Nuorilta myös kysyttiin heidän näkemyksiään omasta, Suomen ja maailman tulevaisuudesta, jotta pystyttiin arvioimaan heidän tulevaisuususkoa ja sen vaikutusta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Haastateltavia nuoria hankittiin tutkimukseen sekä rekrytoimalla suoraan nuoria eri verkostoista sekä sekä toimeksiantajan uutiskirjeen mukana lähteneellä haastattelukutsulla (Liite 2). Uutiskirjeen vastaanottajat koostuivat lasten ja nuorten parissa työskenteleviä ammattilaisia, joiden avulla oletettiin haastateltavien löytyvän. Haastattelukutsuilla etsittiin nuoria 17-24-vuotiaita haastatteluun, jossa keskustellaan nuorten mahdollisuuksista vaikuttaa yhteiskuntaan. Haastatteluihin etsittiin erilaisia nuoria, sellaisia joilla on jo kokemuksia yhteiskuntaan vaikuttamisesta, mutta myös heitä, joille aihe on vieras, eikä motivaatiota tai kiinnostusta aiheeseen ole.

Kolme haastateltavista löytyi suoraan uutiskirjeeseen vastanneiden osalta, tämän lisäksi neljä nuorta saatiin toimeksiantajan muiden kontaktien kautta ns. lumipallo-otannalla (Tuomi & Sarajärvi, 3.4) ja loput haastateltavat vastasivat muille verkostoille lähteneisiin ilmoituksiin.

Haastateltavien nuorten osalta huolehdittiin heidän oikeudestaan tietää, mihin he osallistuvat ja miksi, sekä miten heidän osuutensa liittyy kokonaisuuteen. Tämä oli sekä eettisesti että käytännöllisesti tärkeää, jotta osallistuminen on sujuvaa ja luottamus säilyy (Ojasalo ym. 2015, 48). Nuoret saivat tiedot opinnäytetyöstä etukäteen (Liite 3), sekä heiltä pyydettiin myös suostumus haastatteluun (Liite 4).

Lopulta opinnäytetyötä varten haastateltiin kaksitoista (12) nuorta, joiden ikä vaihteli 17 - 22 välillä. Haastateltavista tyttöjä oli viisi (5) ja poikia seitsemän (7). Nuorista kuusi (6) oli Uudeltamaalta, kaksi (2) Pohjois-Pohjanmaalta ja 4 (4) Kanta-Hämeestä. Yksi nuorista oli työssäkäyvä, muut opiskelijoita. Opiskelijoista kolme suoritti parhaillaan yliopistotutkintoa ja kahdeksan lukiota. Haastatteluotoksessa ei ole yhtään ammattiin opiskelevaa nuorta tai koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevaa, ja nämä voidaan lukea aineistolle heikkoutena.

Haastattelut toteutettiin huhti-kesäkuussa 2025. Yhteensä haastateltiin 12 nuorta, joista kaksi etäyhteydellä ja yhdeksän kasvokkain. Yksi haastatteluista oli ryhmähaastattelu, johon osallistui neljä nuorta. Lisäksi yksi nuori toivoi saavansa ystävänsä mukaan haastatteluun tueksi, ja tähän toiveeseen suostuttiin.

Nämä järjestelyt tehtiin, koska haastattelun onnistuminen edellyttää harkittuja ja kohderyhmälle sopivia toteutustapoja sekä aiheen luonteen ja nuorten tarpeet huomioon ottaen (Hyvärinen ym. 2021).

Vaikka haastattelun onnistumisen ja eettisyyden kannalta on tärkeää tarjota osallistujia kysymykset etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2017, 3.1) tämän opinnäytetyön osalta näin ei toimittu. Tähän päädyttiin, koska pelkona oli, että nuoret säikähtävät liiaksi aiheetta ja tulevaisuuskulman abstraktiutta. Sen sijaan rekrytointivaiheessa korostettiin aiheen omakohtaisuuden käsittelyä ja vapautta puhua aiheesta juuri nuoren omista lähtökohdista. Haastattelu aineistonkeruuna kuitenkin mahdollisti sen, että vaikeankin aiheen käsittelyssä nuoria oli mahdollista auttaa kertaamalla kysymyksiä tai vaihtelemalla niiden paikkaa tilanteeseen sopivalla tavalla (Tuomi & Sarajärvi 2017, 3.1).

3.2 Aineiston analyysi

Opinnäytetyön analyysin taustalla hyödynnettiin kahta toisiaan täydentävää käyttäytymistä selittävää mallia, TPB ja COM-B. TPB mahdollisti aikomuksen muodostumisen tarkastelun asenteiden, subjektiivisten normien ja koetun käyttäytymisen kontrollin kautta. COM-B puolestaan täydensi mallia tekemällä näkyväksi, miten kyvykkyys, mahdollisuudet ja motivaatio muodostavat käyttäytymisen edellytykset.

Opinnäytetyön analyysit toteutettiin neljässä vaiheessa. Ihan aluksi haastateltavat anonymisoitiin, jotta haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu (Tuomi & Sarajärvi 2017, 6.3) Litteroitujen H1-H12 haastattelujen pohjalta ensimmäisen ja toiseen vaiheen analyysit toteutettiin vahvemmin teoriaohjaavana, abduktiivisena sisällönanalyysinä, jossa teoriat toimivat ohjurina analyysille (Hakala 2024, 77). Abduktiivinen sisällönanalyysi tarkoittaa analyysitapaa, jossa yhdistetään aineistolähtöinen ja teorialähtöinen ajattelu. Käytännössä tämä tarkoittaa, että analyysi lähtee liikkeelle aineistosta, mutta tulkintaa ohjaa teoreettinen näkökulma tai aiempi tieto ilmiöstä. Kuitenkin aineistoa tarkastellaan avoimesti, mutta havaintoja peilataan teoriaan (Tuomi & Sarajärvi, 2017, 4.2).

Litteroidusta aineistosta etsittiin ensin miten haastateltavat nuoret suhtautuvat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen: millaisia arvoja, tunteita ja ajatuksia he siihen liittävät ja näkevätkö ne sen tärkeänä, hyödyllisenä tai turhana. Lisäksi tarkasteltiin vaikuttiko lähipiiri ja sosiaaliset normit vaikuttamiseen liittyviin asenteisiin ja käyttäytymiseen. Aineistosta tunnistettiin myös tuntuiko vaikuttaminen nuoresta mahdolliselta tai uskoiko hän voivansa vaikuttaa asioihin. Tämän lisäksi analysoitiin haastatteluista nuoren aikomus ja käyttäytyminen eli varsinainen käyttäytymisen toteutuminen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Tämän mukaisesti aineisto koodattiin ja järjesteltiin ensin TPB:n ulottuvuuksien (asenne, subjektiiviset normit, koettu käyttäytymisen kontrolli) mukaan. Sen jälkeen toisessa vaiheessa aineisto analysoitiin samalla tavoin myös COM-B teorian

ohjaamana, jossa ne koodattiin ja luokiteltiin COM-B-mallin kolmeen osa-alueeseen: kyvykkyys, mahdollisuudet ja motivaatio. Näiden tulokset peilattiin koodausmatriisiin, jossa näitä verrattiin ristikkäin toisiinsa. Tämä auttoi analysoimaan, johtuiko mahdollinen käyttäytymisen puuttuminen nimenomaan COM-B-mallin jonkin osa-alueen puutteesta, kuten tiedollisesta epävarmuudesta, sosiaalisen tuen puutteesta tai tunteisiin liittyvästä esteestä.

Kaiken kaikkiaan aineiston koodaus toteutettiin laadullisen analyysin mukaisesti ensivaiheena siten, että haastattelut ryhmiteltiin sisältöä kuvaaviin luokkiin, joita tarvittaessa tarkennettiin alaluokiksi. Näin koodaus ohjautui teorioiden kautta tutkimuskysymyksiin ja eteni kohti varsinaista analyysiä. Koodaus toimi sekä aineistoa jäsentävänä että tarkempia näkökulmia avaavana tulkintatyönä, ei pelkkänä teknisenä toimenpiteenä (Juhila, 2021a).

Tutkimuksen kolmannessa vaiheessa analysoitiin nuorten käsityksiä tulevaisuudesta sekä heidän tunnistamaan esteitä ja mahdollisuuksia yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle. Tätä varten hyödynnettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jota tarvittiin, sillä tulevaisuususkolle ei ole olemassa vakiintunutta määritelmää. Aineistoa oli siis tarpeen koodata myös aineistolähteisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä teoria rakentuu suoraan tutkimusaineistosta ilman ennalta määriteltyjä käsitteitä tai oletuksia. Tavoitteena onkin ymmärtää ilmiö mahdollisimman avoimesti aineiston pohjalta (Tuomi & Sarajärvi, 2017, 4.2). Teoriasta rakentuneiden pääkoodien rinnalle tunnistettiin aineistoa tarkentavia alakoodeja kuten kuten tunteita kuvaavia sanoja, nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen vaikuttavien lähipiirin nimeämistä tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvien toimintareittien eli tapojen ja mekanismien tunnistamiseen tai niiden epäselvyyksiin liittyviä ilmaisuja. Aineistosta muodostui näin koodaattu ja taulukoitu analyysi, joka jäseni jokaisen haastateltavan osalta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvän käyttäytymisen rakennetta molempien viitekehysten läpi.

Tässä opinnäytetyössä pyrittiin kehittämään käytännön ratkaisuja nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseksi ymmärtämällä tulevaisuususkon vaikutusta vaikutuskäyttäytymiseen. Jotta kehittämistehtävää voitiin toteuttaa, oli tärkeää ymmärtää, miten nuorten tulevaisuususko vaikuttaa heidän haluunsa ja kykyynsä osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Tämän vuoksi oli tarpeen muodostaa myös tulevaisuususkolle selkeä ja opinnäytetyön kontekstiin sopiva määritelmä, joka mahdollistaisi aineistosta löytyvien vaikutussuhteiden tarkastelun. Määritelmän rakentamiseksi aineistosta tunnistettiin kohdat, joissa nuoret puhuivat tulevaisuudesta, siihen suuntautuvasta toiminnasta, tulevaisuuden ilmiöistä ja kehityskuluista sekä omasta toimijuudestaan ja vaikuttamisestaan. Näin syntyi tulevaisuususkoa koskeva aineisto joka oli mahdollista luoda aineistosta syntyvien kategorioiden ympärille (Hakala 2024, 63).

Tämän jälkeen Tulevaisuususkoa vertailtiin rinnakkain ja ristiin TPB:n ja COM-B:n tehtyyn analyysiin käyttäytymisestä, jotta oli mahdollista ymmärtää miten nuoren tulevaisuususko tai käsitykset tulevaisuudesta vaikutti käyttäytymiseen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Sisällönanalyysin mukaisesti, tässä vaiheessa pyrittiin erityisesti tunnistamaan ja selittämään toistuvuutta ja samankaltaisuuksia haastateltavien nuorten käyttäytymisessä yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa (Hakala 2024, 78).

Opinnäytetyön neljännessä, kehitystehtävän analyysivaiheessa keskityttiin löytämään kehittämiskohteet siihen, miten ja millaisella toimintamallilla nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista voidaan tukea nuorten parissa työskentelevien toimesta.

Tässä osuudessa edellisten vaiheiden löydöksiä yhdistettiin ja syvennettiin COM-B-mallin avulla. Koko aineisto analysoitiin uudestaan yksinkertaisesti listaamalla tunnistetut esteet ja mahdollisuudet sekä TPB:n että tulevaisuususkon osalta sekä nuorten itsensä tunnistamien esteiden ja mahdollisuuksien osalta. Lisäksi kehitystehtävää varten kerättiin tilaajan organisaatiosta näkemykset tukimuksentuloksista sekä näkemyksiä nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseksi. Tämän tiedon ja analyysien pohjalta muodostettiin kehitysehdotus siitä, millaisella toimintamallilla ja tukikeinoilla voidaan vahvistaa nuorten yhteiskunnallista toimijuutta.

3.3. Tekoölyn hyödyntäminen

Tekoölyä hyödynnettiin tämän opinnäytetyön tekemisessä tekstintuottamisen ja -huollon apuvälineenä. Koska opinnäytetyön kirjoittajalle oli luontevampaa jäsentää monimutkaisia ajatuksia suullisesti, hän tuotti ensin puhetta, joka litteroitiin ja syötettiin tekoöllylle tekstin muotoilun tueksi. Lisäksi tekoölyä käytettiin tekstin kielelliseen tarkentamiseen ja ymmärrettävyyden parantamiseen. Tekoöly auttoi myös englanninkielisen abstraktin kääntämisessä. Kaikki sisällöt, tulkinnat ja lopulliset muotoilut ovat kuitenkin opinnäytetyön tekijän itsensä arvioimia ja muokkaamia.

4 Tulokset

4.1. Tulokset TPB:n mukaan

Asenteet yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen

Kaikilla haastateltavilla oli yleisellä tasolla myönteinen asenenne yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan ja he pitivät sitä tärkeänä. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että haastateltaville äänestäminen oli selkeästi tuttu ja yleinen tapa, johon nuoret liittivät arvostavaa puhetta. Äänestäminen vaikuttikin olevan nuorille matalan kynnyksen vaikuttamismuoto, jota tehdään jopa vähäisellä motivaatiolla.

Vaikka yleiset asenteet olivat kaikilla myönteiset, sitä sävyttivät epävarmuus, pelko ja kriittisyys vaikuttamista kohtaan, riippuen siitä millaisesta yhteiskuntaan vaikuttamisen muodosta oli kyse. Haastattelujen perusteella pelkästään asenteiden ja käyttäytymisen välillä ei ollut vahvaa yhteyttä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Vaikka haastateltavilla nuorilla asenteet yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan olivat positiiviset, se ei suoraan johtanut aktiiviseen, jatkuvaan ja moninaiseen käyttäytymiseen yhteiskuntaan vaikuttamisessa. Useat nuoret ilmaisevan vaikuttaminen tuntuu "etäiseltä" tai "ei omalta", vaikka he tunnistivatkin toiminnan arvon.

"Kyllä mä haluan vaikuttaa enemmän, mut en mä tiedä miksi en tee." H1

"No mulla on tämä ääni ja mä haluan käyttää sitä. Ja ettei tule sellainen fiilis et harmittaa et meni pahaksi sen takia ettei tarpeeksi monet ihmiset äänestänyt." H12

Subjektiiviset normit yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

Haastattelujen perusteella subjektiiviset normit, eli kokemus siitä, mitä muut suhtautuvat käyttäytymiseen, vaikuttavat haastateltavien yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen osallistumisen motivoivasti tai estävästi. Ystävä- ja lähipiirin esimerkki ja hyväksyntä näyttivät vaikuttavan suoraan siihen millaisia aikomuksia nuorella oli vaikuttamiseen liittyen. Vaikka äänestäminen oli nuorille tuttu ja hyväksytty tapa vaikuttaa yhteiskuntaan, tähän liittyi kuitenkin vahvasti subjektiiviset normit, sillä monet kertovat äänestäneensä, koska "kuuluu" tai koska muut niin tekevät.

"Tuntui vaan että on pakko, kun kaikki sanoi että pitää mennä äänestämään" H4

Haastateltavat nuoret kertoivat äänestämistä olevan vaikuttamisen muotona turvallista, sillä se ei vaadi henkilökohtaista altistumista tai mielipiteiden julkista esittämistä, toisin kuin näkyvä somevaikuttaminen tai mielenosoituksiin osallistuminen. Turvalliseksi äänestämisen kokivat erityisesti nuoret, jotka kokivat itsensä ujoiksi tai arastelevat tuoda näkemyksiään esiin.

"En oikein muuten puhu tai tuo esiin mielipiteitäni" H1

Haastateltavat nuoret kertoivat, että eivät lähtisi mukaan vaikuttamiseen yksin, mutta osallistuvat tai saattaisivat osallistua ystävän tai ryhmän tukemana.

"Ekaa kertaa en, mutta sitten myöhemmin olen käynyt (mielenosoituksissa) yksinkin."

H3

"Jos mä asuisin jossain muualla ja olisi erilainen kaveriporukka... niin minäkin olisin ehkä enemmän mukana toiminnassa." H10

Aikomuksen muuttuminen halutuksi käyttäytymiseksi, eli tässä tapauksessa yhteiskuntaan vaikuttamisen toiminnaksi, edellytti positiivisen asenteen lisäksi myös sitä, että nuorella oli lähipiirissään ihmisiä, joiden kanssa tai joiden kannustamana yhteiskunnallista vaikuttamista pystyi harjoittamaan. Haastattelujen pohjalta erityisesti pojilla sosiaalinen ympäristö ja ryhmän normit näyttävät vaikuttavan vahvemmin siihen muuttuuko positiivinen asenne yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa toiminnaksi.

"kaverit ei tee - en minäkään" H10

Koettu käyttäytymisen hallinta

Haastatteluaineiston perusteella nuoret kokivat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvät taitonsa, tietonsa ja mahdollisuutensa monin tavoin rajoittuneiksi. Nuoret pitivät vaikuttamista tärkeänä ja ilmaisivat kiinnostusta osallistua, mutta konkreettinen toiminta jäi usein vähäiseksi epävarmuuden ja osaamattomuuden kokemusten vuoksi.

Nuoret liittyivät vaikuttamiseen usein käsityksen vaativuudesta, joka edellyttää sellaista asiantuntemusta tai vahvaa itseluottamusta, joita nuoret eivät vielä miellä itsellään olevan. Tämä kokemus tietopohjan puutteesta näyttäytyi nuorten haastatteluissa keskeisenä esteenä

Nuoret kertoivat myös pelkoa sitä kohtaan, etteivät he osaa ilmaista itseään oikein tai että heidän oma mielipide ei ole tarpeeksi perusteltu. Erityisesti tytöillä nämä omat käsitykset omista taidoista ja tiedoista rajoittivat aktiivista toimintaa. Tytöt myös ilmaisivat haastatteluissa poikia huomattavasti enemmän emotionaalisia esteitä kuten epävarmuutta, pelkoa ja riittämättömyyden tunnetta.

"Pelottaa sanoa jotain väärää." H1

"Musta tuntuu etten ole tarpeeksi fiksu sillä alueella." H12

Koetut vaikutusmahdollisuudet ovat myös ristiriitaisia. Toisaalta osa nuorista uskoi, että heidän teoillaan voi olla merkitystä ainakin pienessä mittakaavassa, mutta toisaalta monilla oli tunne, että suuret rakenteet, kuten politiikka tai valtarakenteet ovat niin etäällä, ettei niihin voi oikeasti vaikuttaa. *"Ei ne poliitikot kuuntele,"* kuvasi yksi haastateltava kokemustaan vaikuttamisen hyödyttömyydestä.

Aineistossa tytöillä korostuivat tunnepainotteiset asenteet ja heikko koettu käyttäytymisen kontrolli, mikä jarrutti aikomusten muuttumista toiminnaksi. Poikien kohdalla sen sijaan

subjektiiviset normit, erityisesti vertaisryhmän odotukset ja toiminnan puute lähiympäristössä, näytti johtavan käyttäytymistä passiivisuuteen. Iän ja koulutuksen myötä sekä asenteet että koettu kontrolli vahvistuivat, mikä helpotti äänestämisen kaltaisten tekojen toteutumista, vaikka muu aktiivisuus ei aina lisääntynyt samassa suhteessa.

Yhteenvedon voidaan todeta, että nuorilla oli myönteinen asenne yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, mutta se ei yksin riittänyt toimintaan siirtymiseen. Käyttäytymistä estivät erityisesti tiedon ja itseluottamuksen puute, pelko virheistä sekä epäusko vaikutusmahdollisuuksiin. Tyttöjen vastauksissa korostui tunnepohjaiset esteet ja heikko koettu käyttäytymisen kontrolli, mikä jarrutti aikomusten muuttumista toiminnaksi. Poikien kohdalla passiivisuus selittyi usein vertaisryhmän normien ja lähiympäristön esimerkin puutteella. Ystävien ja ryhmän tuki madalsi osallistumiskynnystä, kun taas yksin toimiminen tai julkinen altistuminen koettiin raskaaksi. Äänestäminen näyttäytyi turvallisena ja hyväksyttynä vaikuttamisen muotona, toisin kuin näkyvä aktivismi, joka vaati enemmän rohkeutta ja sosiaalista turvaa. Iän ja koulutuksen myötä sekä asenteet että koettu kontrolli vahvistuivat, mikä helpotti vaikuttamistekoja kuten äänestämistä, vaikka laajempi aktiivisuus ei välttämättä lisääntynyt samassa tahdissa.

4.2. Tulokset COM-B:n mukaan

Tässä opinnäytetyössä COM-B-kehystä hyödynnettiin suunnitellun käyttäytymisen teorian (TPB) täydentämiseen ja syventämiseen. Kehyksen avulla aineistoa tarkasteltiin niiden tekijöiden näkökulmasta, jotka mahdollistavat tai rajoittavat nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista. COM-B- avulla pyrittiin selittämään, miksi osa nuorista ryhtyy konkreettisiin vaikuttamisen tekoihin, kun taas toiset eivät, vaikka heidän asenteensa vaikuttamista kohtaan olisivat myönteisiä. COM-B:n mukaisesti yhteiskunnallinen vaikuttaminen (B) toteutuu vain, kun nuorella on riittävät kyvyt (C), mahdollisuudet (O) ja motivaatio (M) toimia.

COM- B avulla tehty tarkastelun toivottiin myös tuottavan tietoa, jonka pohjalta voidaan löytää kehittämissivaiheessa keinoja tukea nuorten vaikuttamistoimintaa.

Kyvykkyys

Haastatteluaineiston perusteella nuorten kyvykkyys muodostui erityisesti psyykkisistä kyvykkyysistä eli tiedollisista ja taidollisista kyvyistä. Toistuva teema nuorten puheissa oli tiedon/varmuuden puute sekä argumentaatiotaitojen tarve. Tiedon puute ja oma kokemus osaamattomuudesta estivät vaikuttamista, vaikka kiinnostus olisikin ollut olemassa. Erityisesti tytöt kuvasivat osaamisen epävarmuutta vaikuttamisen esteenä. Aktiivisemmin osallistuivat sellaiset nuoret, jotka tiesivät miten ja missä vaikuttaa, ja kokivat hallitsevansa aiheen.

"Ajattelen, että mitä enemmän tiedän, sitä enemmän voin vaikuttaa." H9

"Jos olisi aihe, josta tietää ja jolla on oma kokemus, niin silloin voisi osallistua enemmän." H1

"Mielenosoituksiin...olen osallitunut. On aina ollut joku, jonka kanssa mennä"
H3.

Fyysiset vaatimukset tulivat haastatteluissa esiin lähinnä mielenosoituksiin tai tapahtumiin osallistumisessa, jolloin esteinä olivat jaksaminen tai ajankäyttö, mutta näiden vaikutus käyttäytymiseen oli marginaalista verrattuna psyykkisiin vaatimuksiin.

Mahdollisuudet

Mahdollisuudet ilmenivät aineistossa vahvasti sosiaalisten mahdollisuuksien kautta kuten vertaistuen, ryhmänormien ja vaikuttamisympäristöjen kautta. Nuoret osallistuivat helpommin silloin kun mukana oli kavereita tai kun toiminta tapahtui nuorelle itselleen tutussa ja turvallisessa kontekstissa. Myös perheen ja aikuisten esimerkki tai ohjaus lisäsi mahdollisuutta toimintaan.

"Kaverit voi vaikuttaa, jos niillä on intoa ja varmuutta, se tarttuu." H8

"Ehkä mä lähtisin mukaan jos joku kaveri pyytäisi." H3

Yksin toimiminen koettiin raskaaksi tai jopa mahdottomaksi silloin kun vaikuttaminen edellytti muiden ihmisten kohtaamista. Myös leimautumisen ja erilaisten konfliktien pelko esti nuoria osallistumista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

"En jaksakaan lähteä keskustelemaan, jos on puolittu (aikuinen), jostain politiikasta tai tälleen, koska se on sellaista raskasta." H7

Fyysisiä mahdollisuuksista osa nuorista tunnistivat erilaisia rakenteellisia reittejä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kuten koulun tarjoamat tilaisuudet, oppilaskuntatoiminta, ainejärjestöt ja erilaiset matalan kynnyksen kanavat kuten some ja kansalaisaloitteet. Äänestäminen oli reittinä nuorille helpoiten saavutettava ja selkä.

Motivaatio

Nuorilla motivaatio (M) jakautui COM-B -mallin mukaisesti reflektiiviseen ja automaattiseen ulottuvuuteen (Michie ym. 2011, 7-8). Reflektiivinen motivaatio ilmeni haluna vaikuttaa sellaisiin asioihin, joita nuori piti itselleen tärkeinä, kuten ilmastonmuutos, mielenterveys tai oikeudenmukaisuus. Osa nuorista myös sanoitti pohdintaa hyötyjen vaivannäön suhteesta eli motivaatioon vaikutti se, kuinka nuori koki voivansa luottaa siihen, että heidän toiminnallaan olisi vaikutusta.

“Poliitikoilta odotan, että jos on mielenosoituksia jostain aiheesta, niin sehän on merkki siitä, että ihmiset kaipaa enemmän toimintaa tai yhteiskunnallista keskustelua siitä aiheesta. Sit poliitikkojen pitäis siitä enemmän keskustella ja sit toimia ehkä jotenkin... Kuuntelisi niitä kansalaisia ja ihmisiä” H3

”Jos puhuu jostain Gazasta ja Israelista ja tälleen, en usko että Suomen poliitikot tekee mitään sille.” H4

Automaattinen motivaatio sisälsi tunnepohjaisia tekijöitä, kuten pelkoa, innostusta tai toivottomuutta. Esimerkiksi pelko saattoi joko estää tai aktivoida nuoren toimintaa riippuen siitä, kokiko nuori toiminnan mahdolliseksi ja turvalliseksi. Tottumus puolestaan näytti ylläpitävän nuorten äänestyskäyttäytymistä.

Motivaatiossa tytöillä korostui automaattinen, tunnepohjainen ulottuvuus, joka saattoi kääntyä varovaisuudeksi julkisissa tilanteissa. Pojilla reflektiivinen motivaatio (tavoitteiden ja seurausten tietoinen punninta) jäi usein ohueksi silloin, kun vertaisnormit eivät tukeneet vaikuttamista. Kyvykkyys oli rajallista erityisesti lukiolaisilla ja alle 18-vuotiailla, joilla tiedolliset ja esiintymiseen liittyvät valmiudet olivat epävarmempia. Mahdollisuudet näyttäytyivät samankaltaisina: vertaistuki, myönteiset sosiaaliset normit ja näkyvät toimintareitit (esim. koulun tai järjestöjen tarjoamat kanavat) olivat ratkaisevia kaikissa ryhmissä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että nuorten vaikuttamisaikomus ei johda toimintaan, jos jokin COM-B-komponentti jää vajaaksi. Kyvykkyyttä rajoittaa erityisesti psyykinen este, kuten tiedon tai itseluottamuksen puute, joka korostui erityisesti tyttöjen kohdalla. Mahdollisuudet syntyvät sosiaalisesta tuesta ja selkeistä vaikuttamiskanavista; ilman turvaa tai tuttuutta osallistuminen jää toteutumatta. Motivaatio heikkenee, jo nuori ei usko tekojen vaikuttavuuteen tai jos pelko ja toivottomuus vievät pohjan toimijuudelta. Näin ollen aikomus ei muutu käyttäytymiseksi, elleivät kaikki kolme tekijää ole riittävällä tasolla samanaikaisesti.

4.3. Tulokset tulevaisuususkon vaikutuksesta käyttäytymisen

Tulevaisuususkolle ei ole löydettävissä tarkkarajaista ja määrättyä muotoa, joten tämän opinnäytetyön osalta nuorten tulevaisuususkoa lähdettiin määrittelemään nuorten tunteiden, tulevaisuuden hahmottamisen, toimijuuden ja vaikuttamisen kokemusten yhdistelmänä, jotka nousivat esiin nuorten puheessa tulevaisuudesta. Haastatteluaineistoon luotiin koodeja, jotka kuvasivat: tulevaisuuden emotionaalista sävyä (esim. toivo, huolestuneisuus, pelko) tulevaisuuden hahmottamisen selkeyttä (selkeä / epäselvä), toimijuuden kokemusta. Näiden analyysien perusteella muodostui aineisto tulevaisuususkolle.

Samaan aikaan aineistosta tunnistettiin kohdat, joissa nuori puhui ymmärryksestään vaikuttamisen keinoista (tunnistettu / puuttuva reitti) sekä vaikuttamisen muodoista, sekä se

tapahtuiko yhteiskuntaan vaikuttamista tai aikomusta. Nämä tiedot kirjattiin exceliin taulukon 4 mukaisesti, josta oli löydettävissä tulevaisuususkon sävy sekä tieto siitä tapahtuiko käyttäytyminen (yhteiskuntaan vaikuttaminen).

Tulevaisuususkon sävyjen ja käyttäytymisen koodaus	
Tulevaisuususko / käyttäytyminen	Koodi
Tulevaisuususko = Etäinen, epäselvä	0
Tulevaisuususko = Toiveikas (positiivinen)	+
Tulevaisuususko = Huolestunut (negatiivinen/uhkaava)	-
Käyttäytyminen	1 = toiminta tapahtui, 0 = ei toimintaa

Taulukko 4 Tulevaisuususkon sävyjen ja käyttäytymisen koodaus

Tämä analyysivaihe toi esille sen, että nuorten tulevaisuususko ei ollut yksi ja yhtenäinen asia, vaan se muuttui sen mukaan mistä asiayhteydestä oli kyse. Yhdellä haastateltavalla saattoi olla useita erilaisia "tulevaisuususkvoja", joista jokainen vaikutti hänen toimintaansa eri tavoin. Tulevaisuususko ei siis ollut nuorelle yksi tunne tai ajatus, vaan tilannesidonnainen, monimuotoinen ja teemakohtaisesti vaihteleva ilmiö, joka vaikutti myös siihen ryhtyikö nuori vaikuttamistoimiin vai ei.

Alla on kuvattuna kahden eri nuoren esimerkit siitä, miten erilaiset tulevaisuususkon sävyt esiintyivät rinnakkain yhden nuoren puheessa.

Ensimmäisessä esimerkissä nuori (H1), joka kuvasi omaa tulevaisuuttaan samanaikaisesti epävarmana ja toiveikkaana.

“Tulevaisuus on epävarma, mut mä toivoisin, että se on hyvä. Ja sit että mulla olisi joku työpaikka jossain ja olisin opiskellut, tehnyt kandin loppuun”.

Tulevaisuuden sävy oli nuorella varovaisen toiveikas ja suunta melko selkeä. Kun nuori pohti Suomen tulevaisuutta, hän totesi sen näyttävän “hyvältä”, mutta lisää perään että:

“Sodat aiheuttaa pohdintaa, että mitenköhän tämä päättyy ja tuleeko se vaikuttamaan Suomeen”.

Maailman ja ilmaston osalta saman nuoren puhe muuttui selvästi huolestuneemmaksi:

“Kaikki sodat ja ilmastonmuutos mietityttää. Et ne varmaan saattaa tehdä jotain pahaa, ainakin se ilmastonmuutos”.

Samalla kuitenkin oma tulevaisuus määrittyi tunnesävyltään ristiriitaiseksi:

“Mutta aika neutraali, ehkä enemmän pelokas”.

Yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvässä puheessa nuorella näkyi sekä halu että epävarmuus:

“kyllä mä haluan vaikuttaa enemmän, mut en mä tiedä miten”.

Nuori kuvasi myös, miten tiedon puute ja mokaamisen pelko heikentävät toimijuuden kokemusta:

“mua pelottaa että, mä sanoisin jotain väärin... jos mä olen epävarma jostain aiheesta niin en mä uskalla kunnolla tehdä mitään sen eteen” .

Yhden haastattelun sisällä limittyvät siis toiveikas ja melko selkeä kuva omasta tulevaisuudesta, huolestunut ja uhkaava maailman ja ilmaston tulevaisuudesta sekä epävarma, reittiä etsivä suhde omaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Toinen esimerkki on nuori H12, jonka puheessa oma henkilökohtainen tulevaisuus näyttäytyi selvästi optimistisena ja innostavana.

“Mä olen optimisti, musta tuntuu hyvältä, on kiva olla vähän vanhempi, odotan että mulla on kiva kämppä, olen hakenut kouluun... kaikki on vaan jännittävää ja hauskaa, omg” .

Samassa vastauksessa nuorelle nousi kuitenkin esiin taloudellinen epävarmuus:

“Mutta mua pelottaa vähän raha, miten mulla koskaan voi olla rahaa, mistä se koskaan tulee”.

Kun sama nuori pohtii Suomen tulevaisuutta, sävy muuttui epäröiväksi:

“Tämä on tosi pelottava kysymys! Mä en tiedä mitään, mä toivoisin että mulla olisi jokin vastaus”.

Maailman tulevaisuus puolestaan näyttäytyi hieman negatiivisempänä mutta ei täysin toivottomana:

“Se tuntuu tällä hetkellä vähän epävarmalta, mut mä en oikein tiedä miten voisi olla jotain hyvää, kun aina on sotaa ja jotain Trumpeja... Vähän negatiivisempi fiilis siitä, mutta silti toivoa. En mä ole silleen, että me olisimme tuhossa kohta ja maailma räjähtää” .

Yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvä puhe oli samanaikaisesti sekä vetäytyvää, mutta kuitenkin omaa toimijuutta pohtiva.

“Sanon ihan rehellisesti: on vaikeaa, en tiedä voinko tehdä mitään, en tiedä kiinnostaako niin paljon”.

Nuori kuitenkin kertoi myöhemmin äänestäneensä ja perusteli päätöstään melko toiveikkaalla tavalla:

“No mulla on tämä ääni ja mä haluan käyttää sitä”.

Vaikka äänestäminen näyttäytyi selkeänä ja käytettävissä olevana reittinä, laajempi vaikuttaminen tuntui kaukaiselta:

“No, ehkä jos jotain tapahtuisi, ja mä olisin et kauheeta, nyt mun ois pakko tehdä jotain... mutta en mä silloinkaan tiedä mitä mun pitäisi tehdä. Se tuntuu jotenkin niin kaukaiselta”.

Lisäksi nuori kuvasi, miten oman mielipiteen muodostaminen ja näkyvyys on pelottavia:

“Mulla on aina ollut vähän vaikeaa se oman mielipiteen muodostaminen... mä olen aina vähän ollut silleen ihmisten miellyttäjä” ja hän haluaisi vaikuttaa enemmän “vähän salaa, vähän suojassa” kuin “kadulla” näkyvästi .

Aineisto osoitti, että tulevaisuususkko ei ollut nuorilla yksiselitteisesti myönteinen tai kielteinen, vaan monimuotoinen ja kontekstisidonnainen ilmiö, joka oli kytköksissä nuoren ympäristöön ja kokemukseen. Samalla nuorella saattoi siis olla varsin toiveikas ja toimijuuteen nojaava käsitys omasta elämästään, mutta samanaikaisesti myös huolestunut ja epävarma kuva maailman tulevaisuudesta, sekä hyvin erilaisia kokemuksia omasta vaikuttamisestaan riippuen siitä, puhutaanko selkeästä kanavasta (esim. äänestäminen) vai vaikeammin hahmotettavista vaikkapa globaalien tason vaikutusmahdollisuuksista.

Aineiston perusteella oli myös merkittävää havaita, että kaikki nuoret eivät kokeneet tulevaisuutta vain toiveikkuuden tai huolien kautta, vaan myös etäinen ja epäselvä

tulevaisuus osoittautui olevan nuorille kokemuksena todellinen. Usko tulevaisuuteen ei ollut nuorille pelkkä rationaalinen arvio (“tapahtuuko jokin vai ei”), vaan haastatteluaineiston perusteella se oli aina myös koettu suhde tulevaan, eli jonkinlainen tunteiden, merkityksen ja toimijuuden sävyttämä orientaatio. Kun nuori sanoi esimerkiksi, ettei halua miettiä tulevaisuutta, että se on “liian monimutkainen kysymys” tai että yhteiskunta on “absurdi käsite”, hän ei kuvannut vain tiedollista epävarmuutta, vaan myös kokemusta etäisyydestä: tulevaisuus ei yksinkertaisesti tuntunut omalta, siihen on vaikea kiinnittyä, eikä sitä haluta tai pystytä ottamaan käsittelyyn.

Aineistossa oli muutamia yksittäisiä viitteitä myös tulevaisuususkon neutraaliista sävystä. Neutraalissa kuvauksessa nuorella oli jokin hahmotettava käsitys tulevaisuudesta, vaikka siihen ei liittynyt voimakkaita tunteita. Nuori kuvasi omaa tulevaisuuttaan esimerkiksi “ihan perus” -elämänä, jossa on työ, koti ja perhe, tai “ei stressaavana”, vaikka tarkat suunnitelmat saattoivat olla vielä avoimia. Tällöin tulevaisuus näyttäytyi nuorelle kuitenkin jotenkin omana ja sanallistettavana: siitä oli mahdollista puhua, vaikka se ei herättänyt voimakasta toivoa eikä syvää huolta. Aineiston perusteella tulevaisuususkon neutraali sävy ja etäinen/epämääräinen sävy näyttäytyivät laadullisesti eri ilmiöinä.

Tulevaisuususko-analyysin jälkeen ei ollut mahdollista määritellä yhdelle nuorelle yhtä tulevaisuususkoa, jonka perusteella olisi voinut analysoida miten tulevaisuususko akselilla toiveikas - huolestunut, vaikuttaa hänen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Jotta tulevaisuususkon vaikutusta oli mahdollista tarkastella suhteessa käyttäytymiseen oli tarpeen löytää analysointimalli, joka mahdollisti tulevaisuususkon ja sen sävyn käsittelemisen kontekstikohtaisena.

Tämän vuoksi jokaisen haastateltavan sisältä lopulta tunnistettiin erikseen tapaukset (H1a,H1b jne.), joissa nuori puhui tulevaisuudesta. Haastatteluihin merkittiin tarkemmi erilliset kontekstit ja/tai erilaista tulevaisuussuhdetta kuvaavat ilmaisut kuten puhe ilmaston tulevaisuudesta, käsitys omasta tulevaisuuden koulutuksesta, kommentit politiikasta tai demokratiasta tulevaisuudessa tai viittaukset erilaisiin globaaleihin tilanteisiin, kuten sota ja talous, ja niiden vaikutuksista.

Tällä pyrittiin ymmärtämään tarkemmin tulevaisuususkoa kontekstisidonnaisena ja tilannekohtaisena ilmiönä, eikä pakottaa sitä joko tai rakenteeseen, jota opinnäytetyön alussa oletettiin, vaan havaitsemaan uudenlaista teoriaa, joka rakentua vasta aineiston analyysin myötä (Hakala 2017, 31).

Tapaus-analyysin koodaustaulukko					
Haastattelukoodi	Konteksti	Tulevaisuus-us	Käyttäyty	Kuvaava	Tulkinta

Tapaus-analyysin koodaustaulukko					
H1a,b, jne. - H12a,b, jne.	(aihe)	ko (+/-/0)	minen (1/0)	sitaatti aineistosta	TPB/COM-B (A,N,K/K,O,M) (+ vahva, - heikko)

Taulukko 5 Esimerkki tapaus-analyysin koodauksesta

Jokaiseen tunnistettuun tapaukseen koodattiin taulukko 5:n mukaisesti tulevaisuususkon sävy sekä se, syntyikö aikomus, ja tapahtuiko käyttäytyminen, eli yhteiskuntaan vaikuttaminen, vai ei, ja tätä tietoa peilattiin jo tehtyihin TPB:n ja COM-B:n analyysitaulukoihin nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Näin muodostui tulkintamalli jossa tulevaisuususkon sävy linkitettiin TPB:n ja COM-B:n komponentteihin, ja joiden pohjalta arvioitiin, miten käyttäytyminen tapahtui tai ei. Mikäli aikomus ei johtanut tekoon, selitystä etsittiin COM-B-mallin puutteista.

Seuraavassa kuvataan sitä, miten analyysmalli haastatteluaineiston sitaatin perusteella tehtiin.

“Ehkä eka äänestäminen tuntuu sellaiselta tosi luonnolliselta tavalta vaikuttaa, ja se on aika helppo, siihen voi helposti osallistua. Ja mielenosoituksiin, aina on ollut joku, jonka kanssa lähteä tai on löytynyt joku sosiaalisista medioista tietoa, ja sit lähtenyt jonkun kaverin kanssa. Sitten on tuntunut tärkeältä vaan tehdä jotain jonku itelle tärkeän asian puolesta” H3

Konteksti poimittiin toiminnoista (äänestäminen, mielenosoitus). Tulevaisuususkon sävy tulkittiin ilmaisusta “luonnollinen, helppo”, joka ilmentää myönteistä sävyä; mielenosoituksissa “löytyi tieto + kaveri”, joka ilmentää koettu pystyvyyttä; “tärkeältä tehdä”, joka ilmentää merkityksellisyyteen nojaava toiveikkuutta. TPB: A (asenne) tulkittiin vahvaksi pystyvyyteen liittyvästä ilmaisusta “luonnollinen tapa”, “tärkeältä”, N (normi) vaikutus ilmaisusta “aina on ollut joku, jonka kanssa”,. K (kontrolli) vahvuus taas ilmaisusta “helppo osallistua”, joka tulkitaan luottamuksena omiin kykyihin. COM-B: (kyvykkyys) vahvaa, koska etsii aktiivisesti tietoa (somesta), O (mahdollisuus) fyysinen: selkeä äänestyskanava, sekä mielenosoitus; sosiaalinen: kaverin tuki, M (motivaatio) reflektiivinen: merkityksellisyyden kokemus (“tärkeältä tehdä”). Aikomus: kyllä (vahva tekemisen halu). Käyttäytyminen: 1 (sekä äänestäminen että mielenosoituksiin lähteminen kuvataan tekoina). TPB:n ja COM-B -mallin komponenttien heikkous/vahvuus taulukoitiin +/- -merkeillä.

Vaikka laadullisen tutkimuksessa aineistoa, kuten haastatteluja ei pääsääntöisesti muuteta numeroiksi tai tilastolliseksi dataksi, vaan pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan merkityksiä

ja kokemuksia käsiteltävästä aiheesta (Juhila 2021b), niin tämän opinäytetyön osalta tuntui tarpeelliselta antaa laskennallisia määreitä ja suorittaa yksinkertaista laskemista esiintymiskerroista analyysin syventämiseksi.

Tällä analyysimallin perusteella opinäytetyön aineistosta tunnistettiin yhteensä 29 tapausta, joissa tulevaisuususkon sävy (toiveikas, huolestunut tai etäinen) oli yhteydessä käyttäytymiseen tai käyttäytymättömyyteen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Jokaisella haastateltavalla (H1-H12) oli 2-4 tilannetta eli tapausta, joissa nuoren puheessa esiintyi sekä viittauksia tulevaisuususkoon että suhtautumista tai osallistumista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tai aikomusta vaikuttaa. Tämä tapausten tarkastelu mahdollisti tulevaisuususkon tarkastelun nuoren sisäisten ristiriitojen, vaihteluiden ja kontekstisidonnaisuuden näkökulmasta. Näistä tapauksista 19:ssä yhteiskunnallista käyttäytymistä tapahtui (käyttäytyminen = 1) ja 10 tapauksessa ei tapahtunut (käyttäytyminen = 0), joista kolmessa jäi myös aikomus rakentumatta.

Aineisto osoitti, että nuorten tulevaisuususkon sävyllä ja nuoren käsityksillä tulevaisuudesta oli vaikutusta sekä suunnitellun käyttäytymisen teorian (TPB) että COM-B-mallin komponentteihin. Nämä vaikutukset on koottu yhteen taulukossa 6.

Toiveikas tulevaisuususko sekä nuoren oma tunne siitä, että oma toiminta voi vaikuttaa tulevaan, tukivat yleensä sekä aikomuksen syntymistä että teon toteutumista. TPB:n näkökulmasta myönteinen tulevaisuususko vahvisti nuorten asenteita vaikuttamista kohtaan (vaikuttaminen koettiin mielekkääksi ja kannattavaksi), kasvatti kokemusta yhteisön tuesta (subjektiiviset normit) ja nosti koettua käyttäytymisen kontrollia eli pystyvyyden tunnetta. COM-B-mallin tasolla toiveikas sävy näkyi vahvana psyykkisenä kyvykkyytenä (nuorella oli luottamsuta omiin taitoihin ja halu oppia), sosiaalisena kyvykkyytenä (kokemus ryhmän ja yhteisön tuesta) sekä selkeänä merkityksellisyuden kokemuksena ja myönteisenä ”fiiliksenä”, jotka yhdessä lisäsi todennäköisyyttä että aikomus johti lopulta myös konkreettiseen käyttäytymiseen.

“Ehkä eka äänestäminen tuntuu sellaiselta tosi luonnolliselta tavalta vaikuttaa, ja se on aika helppo, siihen voi helposti osallistua. Ja mielenosoitukseen, aina on ollut joku, jonka kanssa lähteä tai on löytynyt joku sosiaalisista medioista tietoa, ja sit lähtenyt jonkun kaverin kanssa. Sitten on tuntunut tärkeältä vaan tehdä jotain jonku itelle tärkeän asian puolesta.” (H3)

Samalla aineisto kuitenkin osoitti, että pelkkä toiveikas tulevaisuususko ei automaattisesti johtanut tekoihin. Vaikka toiveikas tulevaisuus lisäsi merkityksellisyuden kokemusta ja vahvisti myönteistä asennetta, se ei yksinään aina riittänyt aikaansaamaan käyttäytymistä, jos COM-B-edellytykset (kyvykkyys, mahdollisuudet, motivaatio) eivät toteutuneet riittävästi.

Ratkaiseviksi muodostuivat esimerkiksi kokemus omasta osaamisesta, konkreettinen toimintareitti sekä tunne siitä, että tietää mitä ja miten pitäisi tehdä.

“Mulla ON kavereita, joita kiinnostaa paljon. Ja se on aivan mahtavaa, he tekevät suurta työtä paremman tulevaisuuden eteen, ihan vain tavallaan huvin vuoksi, ja se on mun mielestä tosi mahtavaa! Mä en tiedä kiinnostaako mua tarpeeksi. Enkä mä tiedä tarpeeksi. Mä olen vähän et, ahaa, tämä asia on tälleen, en mä voi tehdä mitään. Ehkä jos jotain tapahtuisi, ja mä olisin et kauheeta, nyt mun ois pakko tehdä jotain, et olis jotain tosi pahaa... mutta en mä silloinkaan tiedä mitä mun pitäisi tehdä. Se tuntuu jotenkin niin kaukaiselta.” (H12)

Huolestunut tulevaisuususkko osoittautui kaksisuuntaiseksi. Sen merkitys käyttäytymiselle riippui siitä, millaiset COM-B-edellytykset nuorella kulloinkin oli. TPB:n tasolla saattoi huoli lisätä kokemusta tulevaisuuden merkityksestä (uhka, muutostarve) ja näin vahvistaa asennetta vaikuttamista kohtaan, mutta toisaalta se saattoi myös lamaannuttaa, silloin kun tulevaisuus näyttäytyi toivottomana tai täysin oman vaikutuspiirin ulkopuolella. COM-B:n näkökulmasta huolestunut tulevaisuususkko aktivoi toimintaa silloin, kun nuorella oli riittävästi tietoa, taitoja ja matalan kynnyksen reitti toimia, sekä kokemus sosiaalisesta tuesta ja mahdollisuuksista. Mikäli psyykkinen kyvykyys, mahdollisuudet tai motivaatio olivat heikot ja esimerkiksi toimintareitti epäselvä tai esiintymis- ja leimautumispelko voimakas, huoli jäi nuorelle sisäiseksi kokemukseksi eikä johtanut käyttäytymiseen.

Huolestunutta tulevaisuususkkoa kuvaavissa puheissa nuorilla esiintyi usein sekä halu vaikuttaa että turhautuminen ja kokemus siitä, että ei tule kuulluksi.

“Mun mielestä se tuntuu tosi tärkeältä koska koen olevani osa yhteiskuntaa, ja haluan vaikuttaa yhteiskuntaan. Tuntuu tärkeältä, että voi ainakin yrittää tehdä jotain. Vaikka välillä se tuntuu tosi turhautavalta koska se tuntuu ettei se auta, poliitikot ei kuuntele niitä mielenosoituksia. Tuntuu välillä vaikealta, jos ei edes itseään lähellä olevia ihmisiä kiinnosta, niin saattaa tuntua siltä että, miksi mua kiinnostaa nii paljon, kun muita ei kiinnosta. Siltä musta tuntuu.” (H3)

Epäselvä, etäinen tai ei-vaikutettavaksi koettu tulevaisuus oli nuorilla selkein passiivisuuden selittäjä. TPB:n näkökulmasta tällöin tulevaisuus ei näyttäytynyt nuorelle henkilökohtaisesti merkityksellisenä, mikä heikensi sekä asenteita vaikuttamista kohtaan että aikomuksenkin muodostumista. Myöskään subjektiiviset normit eivät tukeneet käyttäytymistä, sillä nuori ei kokenut ympärillään sellaista ryhmäpainetta tai yhteisön tukea, joka olisi kannustanut osallistumaan. Koettu käyttäytymisen kontrolli jäi heikoksi, eikä niinkään siksi, että nuori olisi kokenut itsensä kykenemättömäksi, vaan siksi, ettei hän nähnyt syytä käyttää kykyjään

yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. COM-B-mallin tasolla tämä näkyi haluttomuutena panostaa vaikuttamiseen liittyviin taitoihin, haluttomuutena etsiä reittejä toimintaan sekä matalana reflektiivisenä ja automaattisena motivaationa; “fiilis” oli pikemminkin välinpitämätön kuin myönteisen innostunut tai huolestuneen aktivoitunut.

“En mä kavereiden kanssa puhu tuollaisista asioista... Ehkä joidenkin kavereiden kanssa, jotka mieltii samalla tavalla kuin mä. Joitakin ei vaan yhtään kiinnostaa tuollainen, eikä ne lue mitään, eikä näe siinä yhtään mitään. Tykkään kuitenkin ite käydä niitä keskusteluja. En yritä kuitenkaan nostaa näitä aiheita esille, kun tiedän ettei ne vie mihinkään... En halua miettiä tulevaisuutta kauhean pitkälle. Siksi, että jos se ei olekaan sellainen, kun mä haluan, se on vähän masentava asia.” (H4)

Tulevaisuususkon sävyn vaikutus TPB:n ja COM-B:n komponentteihin ja käyttäytymiseen nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa				
Tulevaisuususkon sävy	Malli	Mallin komponentti	Vaikutus käyttäytymiseen	Seuraus: tapahtuuko käyttäytyminen?
Toiveikas	TPB	Asenteet	Vahvistaa käsitystä, että vaikuttaminen on mielekästä ja kannattavaa	Aikomus vahvistuu -> käyttäytyminen todennäköinen, jos normi ja kontrolli tukevat
	TPB	Subjektiiiviset normit	Yhteisön tuki madaltaa kynnystä toimia yhdessä	Todennäköinen yhdessä muiden kanssa, mutta mahdollinen myös yksin kun kontrolli vahva
	TPB	Koettu käyttäytymisen kontrolli	Vahvistaa pystyvyyden tunnetta	Rakentaa siirtymän aikomuksesta tekoon
	COM-B	Kyvykyys (psykkinen)	Vahva itsearvio kyvyistä ja halu oppia	Käyttäytyminen todennäköinen, jos reitti olemassa
	COM-B	Kyvykyys (sosiaalinen)	Yhteisöllisyys ja hyväksyntä tukee osallistumista	Todennäköinen ryhmän kanssa
	COM-B	Motivaatio (reflektiivinen)	Selkeä merkitys ja tavoite ohjaavat	Tukee/ylläpitää johdonmukaista käyttäytymistä

Tulevaisuususkon sävyn vaikutus TPB:n ja COM-B:n komponentteihin ja käyttäytymiseen nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa				
	COM-B	Motivaatio (automaattinen)	Myönteinen vire, tottumukset tukevat toimintaa	Lisää todennäköisyyttä toimintaan
Tulevaisuususkon sävy	Malli	Mallin komponentti	Vaikutus käyttäytymiseen	Seuraus: tapahtuuko käyttäytyminen?
Huolestunut	TPB	Asenteet	Lisää merkitystä (uhka, muutostarve) tai lamaannuttaa (toivottomuus)	Käyttäytyminen aktivoituu tai lamaantuu
	TPB	Subjetiiviset normit	Ryhmän tuki ratkaisee	Käyttäytyminen toteutuu, jos normi on vahva
	TPB	Koettu käyttäytymisen kontrolli	Epävarmuus voi heikentää pystyvyyden kokemusta	Ilman kontrollia aikomus ei realisoidu
	COM-B	Kyvykkyys (psyykinen)	Tiedon puute estää toimintaa	Edellyttää reitin selkeyttä ja taitojen vahvistamista
	COM-B	Mahdollisuus (fyysinen)	Matalan kynnyksen reitti tarvitaan	Käyttäytyminen vain, jos kanava on selkeä
	COM-B	Motivaatio (reflektiivinen)	Merkitys voi olla vahva, jos toimintareitti selkeä	Voi tukea toimintaa
	COM-B	Motivaatio (automaattinen)	Pelko voi aktivoida tai lamaannuttaa	Esiintymis- tai leimautumispelko estää toimintaa
Tulevaisuususkon sävy	Malli	Mallin komponentti	Vaikutus käyttäytymiseen	Seuraus: tapahtuuko käyttäytyminen?
Epäselvä / etäinen	TPB	Asenteet	Tulevaisuus ei tunnu merkitykselliseltä	Aikomus heikko, käyttäytyminen ei synny
	TPB	Normit	Ryhmäntuki heikko	Passiivisuus
	TPB	Koettu käyttäytymisen kontrolli	Kontrollin tunne heikko	Käyttäytyminen ei synny

Tulevaisuususkon sävyn vaikutus TPB:n ja COM-B:n komponentteihin ja käyttäytymiseen nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa				
	COM-B	Kyvykkyys (psykkinen)	Ei halua panostaa taitoihin	Käyttäytyminen ei synny
	COM-B	Mahdollisuus (fyysinen)	Reittiä ei etsitä, kynnyks korkealla	Käyttäytyminen ei synny
	COM-B	Motivaatio (reflektiivinen)	Merkitys epäselvä, aikomus heikko	Ei ohjaa toimintaa
	COM-B	Motivaatio (automaattinen)	Vire matala, välinpitämättömyys	Ei synnytä toimintaa

Taulukko 6 Tulevaisuususkon sävyn vaikutus TPB:n ja COM-B:n komponentteihin ja käyttäytymiseen nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

Aineston perusteella tulevaisuususko ei ollut yksiselitteisesti myönteinen tai kielteinen, vaan monivivahteinen ja kontekstista riippuva. Toiveikas tulevaisuususko tuki useimmiten TPB:n ja COM-B-mallin kannalta keskeisiä tekijöitä (asenteet, koettu kontrolli, kyvykkyys, motivaatio) ja lisäsi vaikuttamiskäyttäytymisen todennäköisyyttä, mutta ei yksin riittänyt ilman selkeitä toimintareittejä ja ympäristön tukea. Huolestunut tulevaisuususko saattoi sekä aktivoida että estää toimintaa riippuen siitä, oliko nuorella riittävästi tietoa, taitoja, mahdollisuuksia ja sosiaalista tukea kanavoida huoli rakentavaksi toiminnaksi. Epäselvä tai etäinen tulevaisuus puolestaan oli selkein passiivisuuden selittäjä: nuoret, joiden puheessa tulevaisuus näyttäytyi satunnaisena, epävarmana tai merkityksettömänä, eivät useinkaan osoittaneet aikomusta tai toimintaa yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa, sillä tulevaisuus ei näyttäytynyt heidän näkökulmastaan henkilökohtaisesti vaikuttavana.

4.4. Yhteiskuntaan vaikuttamisen esteet ja mahdollisuudet

Myös nuoret itse tunnistavat erilaisia esteitä ja mahdollisuuksia yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle. Aineisto kuvasi hyvin sitä miten nuorilla oli vaikuttamisen halu usein olemassa, mutta toteutumisen edellytykset olivat kytköksissä sekä yksilöllisiin että ympäristötekijöihin.

Esteet vaikuttamisella

Merkittävin este nuorten vaikuttamiselle oli pelko vaikuttamisen negatiivisista seurauksista. Nuoria huolestaa arvostelu, mahdollinen leimautuminen ja konfliktit (erimielisten kesken),

joita näkyvä yhteiskunnallinen osallistuminen voi herättää. Tämä näkyy esimerkiksi nuorten haluna vaikuttaa mieluiten anonyymisti tai ryhmän suojassa. Tämän vuoksi äänestäminen koettiin turvalliseksi ja miellyttäväksi tavaksi vaikuttaa yhteiskuntaan. Useat haastateltavat toivat esiin pelon vihamielisestä palautteesta ja sen vaikutuksesta haluun osallistua.

Toinen keskeinen este liittyy epävarmuuteen omasta osaamisesta. Moni nuori koki, ettei tiedä riittävästi yhteiskunnallisista asioista tai vaikuttamisen tavoista. Tämä heikensi sekä itseluottamusta että aktiivisuutta. Myös argumentaatiotaitojen puute ja pelko joutua kyseenalaistetuksi estivät osallistumista. Lisäksi vaikuttamista rajoitti kokemus siitä, ettei oma toiminta ollutkaan merkityksellistä tai vaikuttavaa. Osa nuorista koki, ettei heidän äänensä kuulu tai että poliittiset päättäjät eivät ota nuorten viestejä ja toiveita vakavasti. Tämä vähensi motivaatiota ja selkeästi aiheutti nuorissa kyynisyyttä tai vetäytymistä pois vaikuttamisen parista.

“Monilta nuorilta puuttuu se, että pystyy argumentoimaan systeemiä.” (H5)

“jos sä sanot jotain, sun täytyy aina kantaa vastuu, ja sulla täytyy olla näytöt siitä.” (H6)

Sosiaalinen ympäristöllä oli iso vaikutus nuoren toimintaan. Passiivinen kaveripiiri ja nuoren halu pysyä ryhmän mukana voivat vähentää yksilön halua toimia aktiivisesti. Osallistuminen näyttäytyy usein ehdollisena: jos kaverit eivät osallistuneet, monikaan nuorista ei silloin lähtenyt mukaan toimintaan yksin.

“...saattaa tuntua siltä että, miksi mua kiinnostaa nii paljon, kun muita ei kiinnosta.” (H3)

“...jos ei edes ne lähimmät, itseään lähimpiä olevia ihmisiä ei kiinnosta...” (H3)

Myös resurssien puute kuten aika, jaksaminen ja arjen kuormitus vaikutti jonkin verran. Moni nuori sanoitti, ettei arjen keskellä ole riittävästi voimavaroja vaikuttamistoimintaa. Erityisesti aktiivisemmat osallistumisen muodot, kuten mielenosoitukset, koettiin vaativiksi. Kuormitus kuitenkin kohdistui pelon kautta eli tietoisuus konfliktien riskistä tuntui uuvuttavalta ja lisäsi myös epävarmuuden tunnetta.

Muutama nuori koki oman ikänsä esteenä: nuoret eivät kokeneet tulevansa otetuksi vakavasti. Samoin polarisoitunut ilmapiiri sosiaalisessa mediassa ja sosiaalisten medioiden rakenteet (algoritmit, vihapuhe, kuplat) vaikuttavat negatiivisesti vaikuttamishalukkuuteen. Sosiaalinen media ei aina näyttäytynyt luotettavana tai vaikuttavana kanavana, vaan voi jopa lannisti nuoria.

Mahdollisuudet vaikuttaa

Haastatteluissa nuoret sanoittivat myös vaikuttamisen mahdollisuuksia. Nuorille matalan kynnyksen kanavat, kuten äänestäminen, adressit ja kansalaisaloitteet olivat selkeästi helposti saavutettavia ja mielekkäitä, koska niitä pidettiin turvallisina osallisuuden muotoina. Myös sosiaalisen median tarjoamat vaikutuskanavat mainittiin, vaikkakin huomattavan ristiriitaisin kokemuksiin.

Vertaisryhmän tuki oli selkeästi keskeisin vaikuttamisen mahdollistaja nuorille. Moni kertoi, että osallistuminen on yksinkertaisesti helpompaa ja mielekkäämpää, jos kaveri lähtee mukaan. Ryhmän tuki madalsi kynnystä ja antoi suojaa, erityisesti silloin, kun oma osaaminen tai varmuus on nuorella vielä rakentumassa. Vertaisten aktiivisuus voi myös innostaa ja rohkaista osallistumaan tai ainakin kokeilemaan.

Institutionaaliset rakenteista esiin nousi nuorisovaltuustot, oppilaskunnat ja ainejärjestöt, jotka tarjoavat nuorille selkeitä ja turvallisia väyliä vaikuttamiseen. Nämä muodot tekivät osallistumisesta nuorille hyväksyttävää, helposti lähestyttävää ja selkeän toimintareitin. Moni haastateltava koki, että tällaiset polut ovat tärkeitä alkuvaiheessa, kun nuori etsii tietoa ja taitoja itselle sopivista keinoista vaikuttaa.

“Kouluissa vois antaa enemmän tietoa... että nuoret voi itse päättää miten tykkää vaikuttaa.” (H3)

“Lukiassa voisi olla vaikka kurssi tollaseen, että miten voi vaikuttaa...” (H4)

Aikuisten tarjoama tuki ja konkreettiset ohjaustoimet vaikuttamisen pariin nousivat toistuvasti esiin. Nuoret toivoivat, että opettajat ja ohjaajat esittelisivät vaikuttamisen vaihtoehtoja esimerkiksi luokissa tai oppilaitoksissa. Ehdotuksia olivat esimerkiksi lyhyet esitykset järjestöjen toiminnasta tai vaikuttamisen tavoista. Nuoret kokivat, että kun tieto tuodaan nuorten luokse ja madalletaan kynnystä, osallistuminen todennäköisesti lisääntyy.

Haastateltavat toivoivat opetusta vaikuttamisen keinoista sekä välineitä argumentointiin ja mielipiteen ilmaisemiseen. Kun oma osaaminen kasvaa, myös kokemus kyvykkyydestä ja vaikuttavuudesta vahvistuu. Erityisen tärkeäksi koettiin erilaisten toimintareittien näkyväksi tekeminen. Nuoret halusivat kokea, että heidän toimintansa johtaa johonkin konkreettiseen, esimerkiksi palautteen huomioimiseen tai muutokseen koulussa, jotta motivaatio osallistumiseen säilyy.

Esille nousi myös erilaisten roolimallien ja kannustuksen merkitys. Luotettavat aikuiset ja näkyvät vaikuttajat voivat kehottaa osallistumaan ja näin madaltaa nuorten kynnystä tuoda oma ääni kuuluviin. Myös anonyymit ja matalan profiilin vaikuttamisen tavat, kuten verkossa

osallistuminen tai palautekanavat, koettiin tärkeiksi erityisesti ujojen tai varovaisten nuorten näkökulmasta.

4.5. Tulokset demografian näkökulmasta

Haastatteluaineiston perusteella nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyy jonkin verran eroja sukupuolen, iän sekä koulutustaustan mukaan. Nämä erot näkyvät siinä, millaisina nuoret hahmottavat vaikuttamisen esteet ja mahdollisuudet, sekä siinä, missä määrin aikomukset realisoituvat konkreettiseksi toiminnaksi. Muutamia demografiaan liittyviä tuloksia on kirjattu jo TPB ja COM-B - analyysien yhteydessä.

Sukupuoli

Tyttöjen vastauksissa korostuivat tunneperäiset esteet, kuten pelko, epävarmuus ja riittämättömyyden tunne. Heillä oli halua vaikuttaa oli mutta toiminta jäi useammin aikomuksen tasolle, kun koettu pystyvyys oli heikko ja julkisen esiintymisen paine tuntui suurelta. Poikien kohdalla estävät tekijät olivat vähemmän tunnepohjaisia ja liittyivät useammin ryhmäpaineeseen sekä ympäristön passiivisiin normeihin. Kun lähiyhteisö ei tukenut tai mallintanut vaikuttamista, oma toiminta jäi helposti vähäiseksi, vaikka perusasenteet vaikuttamista kohtaan eivät olisi olleet kielteisiä. Tytöillä korostui myös toiveikas tulevaisuususkon sävy ja aktiivinen osallistuminen. Pojilla taas esiintyi useammin epäselvää tai etäistä suhtautumista tulevaisuuteen, ja vaikuttaminen jäi useammin aikomuksen tasolle.

Ikä

Alle 18-vuotiaat kuvasivat vaikuttamismahdollisuutensa rajallisiksi ja siirsivät toimijuuden usein tulevaisuuteen. Täysi-ikäistyminen lisäsi konkreettisia kanavia (erityisesti äänestäminen), ja useimmat olivatkin äänestäneet, mutta muu aktiivisuus jäi usein satunnaiseksi. Kokemuksen karttuminen madalsi osallistumiskynnystä jossain määrin, mutta siirtymä aikomuksista toistuvaan toimintaan edellytti silti selkeitä reittejä ja tukea. Vanhemmat nuoret ilmaisivat enemmän myös vaikuttamistekoja ja toiveikkaampaa tulevaisuususkoa, kun taas nuoremmilla korostui tulevaisuususkon etäisyys ja vaikuttamisen passiivisuus.

Koulutus ja elämäntilanne

Lukiolaisilla epävarmuus liittyi erityisesti tiedollisiin taitoihin ja esiintymiseen. Vaikuttaminen oli usein satunnaista tai passiivista, eikä reittejä osattu aina nimetä. Yliopisto-opiskelijat puolestaan tunsivat kanavia paremmin, ja vaikuttaminen oli useammin integroitunut arkeen (esim. järjestötoiminta, kansalaisaloitteet), heillä myös tulevaisuususkon oli toiveikkaampaa.

Esteet olivat tällöin harvinaisempia ja liittyivät vähemmän sisäisiin tunnekokemuksiin, enemmän ajankäyttöön tai toimintaympäristön mahdollisuuksiin.

Yhteenveto taustaryhmien eroista

Vaikuttamisen esteet painotuvat ryhmittäin hieman eri tavoi. Tytöillä ja nuoremmilla korostuvat tunne- ja osaamisperäiset esteet sekä heikko koettu pystyvyys. Pojilla ja vanhemmissa ikäryhmissä painopiste siirtyy ryhmän normien, vertaistuen ja käytännön mahdollisuuksien tasolle. Koulutuspolku vahvistaa tätä jakoa: mitä pidemmälle opinnot etenevät, sitä paremmin nuoret tunnistavat vaikuttamisen reittejä ja kykenevät liittämään toiminnan arjen käytäntöihin.

4.6. Keskeiset kehittämisalueet COM-B -mallin pohjalta

Aineistosta nousi kolme kolme-osa-alueita, jotka tarvitsevat erityistä kehittämistä nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemisessa ja vaikuttamiseen tähtäävän käyttäytymisen lisäämisessä. Nämä alueet olivat psyykkiseen kyvykkyyteen, sosiaaliin mahdollisuuksiin ja automaattiseen motivaation liittyvät elementit, jotka estivät tai mahdollistivat vaikuttamisen toteutumisen.

Kyvykkyys, erityisesti psyykkinen

Tiedon ja taitojen puute oli nuorilla toistuva este käyttäytymiselle. Nuoret eivät kokeneet tietävänsä tarpeeksi vaikuttamisen keinoista tai kokevansa omaavansa oikeutta osallistua keskusteluun. Itseluottamuksen puute oli erityisesti tyttöjen vastauksissa merkittävä estävä tekijä. Pelko siitä, että sanoo jotain väärin tai ei osakaan perustella kantaansa, esti osallistumista. Myös sellaisen kyvykkyyden kehittäminen, jossa nuori osaisi arvioida omaa toimijuutta suhteessa yhteiskuntaan, oli merkittävä puute erityisesti niillä nuorilla, jotka eivät osanneet nähneet yhteyttä itsensä, oman toiminnan ja yhteiskunnan välillä.

Mahdollisuudet, erityisesti sosiaaliset

Useissa tapauksissa nuori ei lähtenyt vaikuttamaan yksin, mutta osallistui tai olisi osallistunut ryhmän tai ystävän tai muun lähipiirin tukemana. Nuoret kuvasivat yhteisön voimaa ja tarpeellisuutta vaikuttamisen taustalla. Lisäksi toimintareitin selkeydellä oli merkitystä. Erilaisten vaikuttamisen muotojen fyysisellä ja sosiaalisella helpolla saavutettavuudella oli vaikutus siihen tarttuiko nuori siihen. Vaikuttamista puolestaan estivät ympäristöt, joissa yhteiskunnallinen keskustelu tai mielipiteiden esille tuomisessa koettiin olevan riskejä konflikteille tai se ei ollut normaalia tai missä nuori pelkäsi leimautuvansa.

Motivaatio, reflektiivinen ja automaattinen

Nuorilla motivaatio syntyi usein tunteiden kautta. Pelko, huoli ja epäileilykokemus joko aktivoivat toimintaa tai lamaannuttivat. Nuoret myös kaipasivat merkityksellisyyttä ja vaikutusmahdollisuuksia, jotka ylläpitivät halua toimia. Aikomuksia oli monilla, mutta ilman riittävää motivaation sykäystä käyttäytyminen jäi toteutumatta. Motivaatio oli erityisen hauras niillä nuorilla, jotka koki, että “mikään ei kuitenkaan muutu” tai “minun tekemisillä ei ole väliä”.

5 Tutkimustulosten pohdinta

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli selvittää miten nuorten tulevaisuususkon vaikuttaa heidän käyttäytymiseen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa sekä kehittää käytännön ratkaisuja ja toimintamalli, joilla nuorten yhteiskunnallista toimijuutta voidaan tukea nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten toimesta.

Tässä luvussa pohditaan tutkimustuloksia laajemmin liittäen mukaan havaintoja tietoperustasta ja muista tutkimustuloksista. Pohdinnan tarkoitus oli rakentaa pohja kehittämistyölle ja oikeiden ratkaisujen löytämiselle, sillä tutkimuksellinen lähestymistapa tekee kehittämistyöstä perustellumpaa, suunnitelmallisempaa ja laadukkaampaa (Ojasalo ym. 2015, 21). Kehittämistyön tuloksena syntynyt toimintamalli ammattilaisille nuorten yhteiskuntaan vaikuttamisen vahvistamiseen tulee tarkemmin kuvatuksi luvussa 6.

5.1 TPB ja COM-B

Kun nuorten yhteiskunnallista käyttäytymistä tarkasteltiin ilman tulevaisuususkon näkökulmaa, esiin nousivat käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät.

Suunnitellun käyttäytymisen teorian (TPB) mukaan nuorten asenteet vaikuttamista kohtaan olivat usein myönteisiä; he pitivät yhteiskunnallista vaikuttamista tärkeänä ja arvokkaana, myös silloin, kun eivät itse aktiivisesti osallistuneet siihen. Tämä myönteinen asenne ei kuitenkaan yksin riittänyt muuttamaan aikomusta konkreettiseksi toiminnaksi. Monet nuoret kokivat, ettei heillä ollut riittävästi vaikutusmahdollisuuksia, eivätkä he tunteneet itseään tarpeeksi osaaviksi tai rohkeiksi osallistumaan näkyvään vaikuttamiseen. Tämä heikko koettu käyttäytymisen kontrolli vähensi halukkuutta toimia yhteiskunnallisesti.

Aiemmissakin tutkimuksissa on havaittu, että juuri nuoret aikuiset kokevat muuta aikuisväestöstä useammin, ettei heillä ole riittävästi yhteiskunnallisen osallistumisen edellyttämiä taitoja ja kykyjä (Hantula ym. 2024, 41). On myös todettu, että vasta silloin kun

ihmiset kokevat omaavansa riittävät mahdollisuudet ja kyvyt toimia, heidän asenteensa alkavat ohjata toimintaa enemmän kuin muiden mielipiteet (La Barbera & Ajzen, 2020).

Tässä opinnäytetyössä heikko käyttäytymisen kontrolli näkyi ennen kaikkea nuoren epäluottamuksena omiin tietoihinsa ja taitoihinsa, mikä heikensi heidän valmiuksiaan osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

COM-B-mallia hyödyntävät tutkimukset (Michie ym. 2011; Willmott, Pang & Rundle-Thiele 2021; Howlett ym. 2021) korostavat emotionaalisten ja motivaatiotekijöiden merkitystä käyttäytymisen syntymisessä. Nämä täydentävät TPB-teoriaa tarjoamalla selityksiä automaattisen motivaation, tottumusten ja sosiaalisten mahdollisuuksien vaikutuksista, joita haastatteluissa nousi esiin juuri erityisesti pelkojen, riittämättömyyden ja vertaistuen kautta. Nuorten kohdalla käyttäytymistä rajoittivat erityisesti psyykkisen kyvykkyyden puute: nuoret kokivat usein, etteivät he hallinneet vaikuttamiseen tarvittavia taitoja, kuten mielipiteen ilmaisua, tiedonhakua tai perustelua. Osalla myös sosiaaliset mahdollisuudet olivat heikot. Vaikuttamisen paikat ja tilanteet, eli toimintareitit, eivät olleet aina helposti saavutettavissa tai niihin liittyy sosiaalista painetta tai lähipiirin tukea ei ollut tarjolla. Sitran tekemä nuorten aikuisten yhteiskunnallista osallisuutta tutkinut selvitys (Hantula ym. 2024, 41-44), osoitti samansuuntaisesti, että nuorten vaikutuskanavien hahmottaminen, kokemukset omasta pysyvyydestä ja palautteen saaminen vahvistavat yhteiskunnallista osallistumista. Tässä opinnäytetyössä nuorten vaikuttamisen realisoituminen edellytti paitsi halua ja ryhmän tukea, myös konkreettisia vaikuttamisen reittejä, jotka ovat turvallisia ja jotka nuori kokee omikseen.

Subjektiiiviset normit, kuten kavereiden ja läheisten esimerkki tai ilmapiiri, osoittautuivat opinnäytetyössä niin vaikuttamisen motivaattoriksi kuin esteeksi. Myös Jewn ja Tranin (2022, 4892) tutkimuksessa sosiaaliset normien havaittiin heikentävän yhteiskunnallista vaikuttamista, erityisesti korkean riskin muodoissa kuten mielenosoituksissa, samoin kuin ulkopuolinen paine heikensi myös nuorten aktivisti-identiteettiä, jonka vaikutusta käyttäytymiseen tutkittiin. Tässä opinnäytetyössä erilaisten vaikuttamisen muotojen fyysisellä ja sosiaalisella helpolla saavutettavuudella oli vaikutus siihen tarttuiko nuori siihen. Jewn ja Tran (2022, 4885) jakoivat vaikuttamistavat matalan riskin vaikuttamismuotoihin, kuten äänestäminen, ja korkean riskin vaikuttamismuotoihin, kuten mielenosoitukset protestina, ja tämä sama jako riskitekijöiden suhteen nousi esille myös opinnäytetyössä nuorten sanoituksissa. Opinnäytetyön haastateltavat nuoret toteuttivat yhteiskuntaan vaikuttamista helpommin turvallisissa ympäristöissä kuten äänestäminen.

Wallisin ja Loyn (2021,8-9) tutkimuksessa nuorten ilmastoaktivismia selittävät sekä yhteisöllinen samaistuminen muihin aktivisteihin että vahvat henkilökohtaiset arvot ja normit. Hannuksela ja Tiihonen (2024) puolestaan osoittivat miten tiiviit sosiaaliset verkostot voivat

lisätä nuorten luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, koska ne tarjoavat tukea, kannustusta ja osallistumisen mahdollisuuksia, joka puolestaan lisää poliittista itseluottamusta (political self-efficacy). Nuoret siis voivat saada voimaa ja ymmärrystä vertaistensa kanssa, mutta tämä ei tapahdu automaattisesti; he tarvitsevat ohjausta, turvallisia ympäristöjä ja tietoa, jotta osallistuminen ja vaikuttaminen mahdollistuu (Honkatukia & Happonen 2024, 178).

Nämä tutkimukset vahvistavat käsitystä siitä, että yhteiskunnallinen toiminta ei ole nuorille vain yksilöllinen vaan sosiaalinen teko, joka erityisesti vaatii hyväksyviä ja kannustavia normeja ympärilleen.

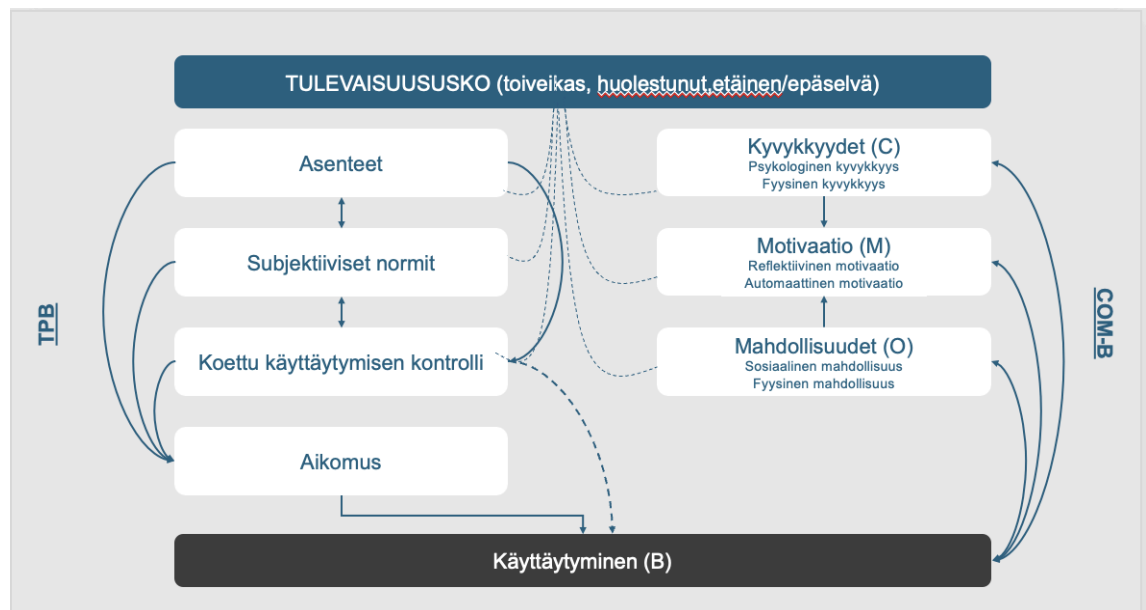
5.2. Demografia tutkimuksessa

Aineiston perusteella tytöt kuvasivat useammin tunneperäisiä esteitä, kuten epävarmuutta ja riittämättömyyttä, kun taas pojilla vaikuttamista rajoittivat useammin ryhmän normit ja ympäristön passiivisuus. Nuoremmilla korostui kokemus rajallisista vaikutusmahdollisuuksista ja etäisestä tulevaisuususkon sävystä, kun taas vanhemmat nuoret tunnistivat toimintareittejä selkeämmin ja kuvasivat toiveikkaampaa suhdetta tulevaisuuteen. Koulutuspolku vahvisti tätä jakolinjaa: mitä pidemmälle opinnoissa oltiin, sitä paremmin nuoret tunsivat vaikuttamisen kanavia ja sitä vähemmän esteet liittyivät sisäisiin tunnekokemuksiin. Nämä havainnot tarjoavat alustavan viitteen siitä, että demografisilla tekijöillä voi olla merkitystä siinä, miten nuoret arvioivat omia vaikutusmahdollisuuksiaan.

Aineisto oli kuitenkin kooltaan pieni, joten sen perusteella ei voida tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä eri taustaryhmien eroista. Silti aineisto tarjoaa alustavia viitteitä siitä, että sukupuoli, ikä ja koulutustausta voivat muokata nuorten tapoja hahmottaa vaikuttamisen esteitä, mahdollisuuksia ja aikomusten muuttumista toiminnaksi. Havaintojen perusteella jatkotutkimus suuremmalla ja monimuotoisemmalla otannalla olisi tarpeen, jotta demografisten tekijöiden roolia nuorten tulevaisuususkon vaikutuksesta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen voidaan arvioida luotettavammin.

5.3. Tulevaisuususkon vaikutus käyttäytymiseen

Tulevaisuususkon ja sen eri sävyjen vaikutus TPB:n ja COM-B:n komponentteihin ja sitä kautta käyttäytymiseen oli yksi opinnäytetyön keskeisistä löydöistä. Tulevaisuususko toimii kuvan 2 mukaisesti virittäjänä nuoren yhteiskunnalliselle käyttäytymiselle käyttäytymiseen vaikuttavien komponenttien kautta. Haastatteluaineistossa tulevaisuususkon sävy, eli oliko tulevaisuus nuorelle toiveikas, huolestuttava vai epäselvä, vaikutti siihen, miten nuoret arvioivat omia vaikutusmahdollisuuksiaan, miten he kokivat merkityksen vaikuttamisessa ja kuinka todennäköisesti he ryhtyivät konkreettisiin tekoihin.

Kuva 2 Tulevaisuususkko toimii virittäjänä käyttäytymistä ohjaaville komponenteille

Haastatteluissa ilmeni, että toiveikkuus voi aktivoida, mutta yksinään se ei kuitenkaan aina riitä. Toiveikkuuden rinnalle tarvitaan usein kokemus myös omista vaikutusmahdollisuuksista. Samalla huolestuneisuus tulevaisuutta kohtaan ei automaattisesti lamaannuta, vaan se voi toimia toimijuutta käynnistävänä voimana, mikäli nuorella on tietoa toimintareitistä ja kyvykkyydestä. Tämä kaksisuuntainen dynamiikka löytyy mm. Sangervo, Jylhä & Pihkala (2022) ja Coppolan & Pihkalan (2023) tutkimuksista, joissa toivon ja huolen yhdistelmä selittää osallistumista erityisesti nuorten ilmastotoimijuuudessa. Sangervo ym. (2022, 8) tutkimuksessa kuvataankin miten pelko ja toivo eivät ole vain vastakkaisia tunteita, vaan ne voivat esiintyä samanaikaisesti ja molemmat voivat auttaa ihmisiä käsittelemään ilmastonmuutosta.

Huolestunut tulevaisuususkko osoittautui myös tämän opinnäytetyön aineistossa kaksisuuntaisena ilmiönä. Se saattoi lisätä motivaatiota vaikuttaa, mutta myös lamaannuttaa. Esimerkiksi ilmastonmuutokseen tai yhteiskunnalliseen epäoikeudenmukaisuuteen liittyvä huoli herätti osassa nuoria halun toimia, mutta johti toisaalla vetäytymiseen silloin, kun nuori ei nähnyt konkreettisia keinoja vaikuttaa. Ajzen ja La Barbera (2020, 412-413) puolestaan esittävät tuloksia siitä, miten koettu käyttäytymisen kontrolli moderoi asenteen ja subjektiivisten normien ja aikomuksen välistä suhdetta; kun ihminen kokee, ettei hänellä ole paljon valtaa tai mahdollisuuksia toimia (heikko koetun käyttäytymisen kontrolli), hän todennäköisemmin seuraa muiden odotuksia. Mutta kun hän kokee hallitsevansa tilanteen hyvin, hänen omat asenteensa ohjaavat käyttäytymistä enemmän kuin sosiaalinen paine. Opinnäytetyön aineistossa nuorten kokema heikko koetun käyttäytymisen kontrolli tai

COM-B-mallin mukainen heikko kyvykkyyden ja mahdollisuuksien kokemus, käänsi huolen passiivisuudeksi. Wallisin ja Loyn (2021,8-9) tutkimuksessa nuorten osallistuminen Fridays For Future -liikkeeseen selittyi ennen kaikkea ystävien esimerkillä, samaistumisella muihin aktivisteihin ja vahvalla henkilökohtaisella arvopohjalla. Tämä osoittaa, että vertaistuen ja sosiaalisten normien läsnäolo voi muuttaa huolen aktivoivaksi voimaksi. Näin ollen huolestunut tulevaisuususkon ei ole automaattinen este vaikuttamiselle, vaan se voi toimia voimakkaana liikkeellepanevana voimana silloin, kun ympäristö ja sosiaaliset mahdollisuudet tukevat toimijuutta, ja auttavat käsittelemään huolen aiheuttamaa tunnekuormaa.

Epäselvä tai etäinen tulevaisuususkon oli aineistossa vahvin vaikuttamattomuuden selittäjä. Näissä tapauksissa nuori ei hahmottanut tulevaisuutta tai sen kehityskulkuja, eikä kokenut tulevaisuutta omakseen eikä näin myöskään nähnyt vaikuttamisessa merkitystä. Koettu käyttäytymisen kontrolli ja motivaatio olivat matalat, eikä ympäristö tarjonnut tukea tai mallia vaikuttamiselle. Tämä havainto epäselvästä ja etäisestä tulevaisuususkosta on hyvin lähellä käsitettä "tulevaisuudettomuus" (futurelessness), joka esitettiin ensimmäistä kertaa 1980-luvun psykologisessa tutkimuksessa (Hanley & Christie 1988,1). Tutton (2023, 450) tarkasteli käsitettä "tulevaisuudettomuus" sosiologisesta näkökulmasta ja pohti, miten ilmiötä voidaan ymmärtää ja miksi se on yhteiskunnallisesti merkittävä. Tuttonin analyysi osoittaa, että monille ihmisille tulevaisuus ei näyttäytyy avoimena mahdollisuutena, vaan pikemminkin menetettynä tai suljettuna vaihtoehtona. Hän korostaa, että tulevaisuudettomuuden tarkastelu on tärkeää, koska se paljastaa, miten yhteiskunnalliset rakenteet ja eriarvoisuus määrittävät sitä, kenellä on tilaa uskoa tulevaisuuteen ja kenellä ei. Myös tulevaisuuslukutaitoon katsotaan kuuluvan kyky tarkastella kriittisesti sitä, miten tulevaisuutta lähestytään: millaisia näkökulmia käytetään, mitä pidetään mahdollisena tai tärkeänä ja millaisia valtasuhteita nämä näkökulmat heijastavat tai ylläpitävät (Mangnus, Oomen, Vervoort & Hajer 2021, 1). Yhdessä nämä tutkimukset muistuttavat siitä, että kaikki eivät lähde tulevaisuuteen samalta viivalta ja, että tarvitsemme tulevaisuuslukutaitoa, jotta meillä on kyky nähdä ja kyseenalaistaa nämä eriarvoisuudet. Tämä on merkittävää, sillä myös tässä opinnäytetyössä havaittu epäselvä tai etäinen tulevaisuususkon voidaan tulkita ilmentymänä tulevaisuudettomuuden kokemuksesta, jossa nuori ei hahmota tulevaisuutta omana, eikä kykene sitomaan siihen omaa toimijuuttaan. Tämä heijastuu matalana motivaationa, heikkona käyttäytymisen kontrollina ja puutteellisina sosiaalisina mahdollisuuksina, jotka yhdessä estävät yhteiskunnallisen vaikuttamisen.

Tuominen, Seisto, Halonen, HUUHANMÄKI, & Kurki (2025, 11) tutkimus ehdottaakin, että tulevaisuuskasvatuksen tulisi vahvistaa nuorten sekä emotionaalista että sosiaalista sitoutumista tulevaisuuteen, niin että se auttaa nuoria tunnistamaan, miten heidän ihmissuhteensa, uskomuksensa ja toimintaympäristönsä vaikuttavat heidän kykynsä toimia tulevaisuuden hyväksi sekä yhdistää nuorten tulevaisuusajattelun tukeminen osaksi yhteiskunnallisia rakenteellisia muutoksia. Tämänkaltaiset tulevaisuuskasvatuksen

toimenpiteet olisivat todennäköisesti hyödyllisiä myös tämän haastatteluaineiston nuorille, joiden tulevaisuususkon sävy oli etäinen. Myös Sun & Shek (2012,1) korostivat, että nuorten tulevaisuususkoa on mahdollista vahvistaa auttamalla nuoria kehittämään omaa ajatteluaan ja motivaatiotaan ja kyvykkyyttä siinä miten he asettavat itselleen tavoitteita, miten ne saavutetaan ja pysyvät motivoituneina niiden toteuttamisessa sekä tarjoamalla heille kannustava ja tukeva ympäristö.

Opinnäytetyön aineisto osoitti, että nuoren tulevaisuususko on vahvasti kontekstisidonnainen: se muuttuu sen mukaan, mistä aiheesta on kyse. Piispa, Ojajärvi & Kiilakoski (2022, 36) osoittivat myös, että tulevaisuususko ymmärretään ja koetaan monin eri tavoin, ja sen merkitys vaihtelee yksilöittäin. Tämä havainto haastaa yksinkertaistavat tulokset, joissa nuoret jaetaan ”toiveikkaisiin” ja ”passiivisiin”. Sama nuori voi olla aktiivinen ilmastoasioissa mutta passiivinen poliittisen päätöksenteon suhteen, tai toisaalta toiveikas henkilökohtaisessa elämässä, mutta epäilevä yhteiskunnan tulevaisuudesta. Ymmärrys tästä moninaisuudesta tukee Piispa ym. (2022) esittämää ajatusta arvojen ja merkityksen roolista toimijuudessa sekä Laitinen (2022, 84) havaintoa siitä, että koettu vaikutusvalta rakentuu kokemuksista, joissa oma toiminta tunnustetaan merkitykselliseksi.

Kehittämisen kannalta tämä merkitsee, että nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista ei voida edistää vain vahvistamalla yleistä toiveikkuutta, vaan tukemalla toimijuutta niissä teemoissa, joissa nuori kokee merkitystä ja mahdollisuutta toimia. Jos vaikuttamisen tukeminen keskitetään vain niihin nuoriin, jotka ovat valmiiksi toiveikkaita, vaarana on, että hiljaiset, vetäytyneet tai kriittiset nuoret jäävät osallisuuden ulkopuolelle. Tämä voi kaventaa yhteiskunnallisen toimijuuden perustaa ja lisätä osattomuutta. Myös tulevaisuususkon vahvistaminen voi epäonnistua, jos siihen liitetään vain positiivista ajattelua ilman yhteyttä nuoren kokemiin ughiin ja todellisuuteen, tai jätetään huomioimatta, että osalle nuorista tulevaisuus on niin etäinen ja hahmoton, ettei sen eteen työskentely ole mahdollista. Tällöin voi syntyä helposti epäuskottava kuva, joka ei resonoi nuorten arjessa. Tulevaisuususkoa ja vaikuttamiskykyä tulee rakentaa yhtä aikaa, niin että huolen rinnalle tuodaan konkreettisia reittejä, taitojen vahvistamista ja turvallisia toimintaympäristöjä. Juvonen (2015) totesi väitökirjassaan osuvasti ”nuorten kokemus toimijuudestaan sekä paikastaan maailmassa riippuu osaltaan sosiaalisista kiinnikkeistä, suhteista sekä erilaisista resursseista, joita heillä on käytössään.” Vasta silloin sekä toiveikkuus että huolestuneisuus voivat muuttua rakentavaksi yhteiskunnalliseksi käyttäytymiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa matalan kynnyksen vaikuttamisen reittejä, vertaistukea ja turvallisia toimintaympäristöjä, joissa myös huoli voidaan kääntää rakentavaksi toiminnaksi. Toisaalta nuoret tarvitsevat ympärilleen myös peilauspintoja, tarinoita ja esimerkkejä, joiden kautta he voivat rakentaa käsitystään sellaisesta tulevaisuudesta, jonka eteen on halukkuutta toimia. Näin tulevaisuususko voi toimia käyttäytymistä virittävänä voimana riippumatta sen sävystä, kunhan ympäristö tukee sen kanavoitumista yhteiskunnalliseksi osallistumiseksi.

6. Toimintamalli ammattilaiselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Tässä luvussa esitetään opinnäytetyön kehittämistyön tuloksena syntynyt toimintamalli nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseksi. Kehittämistyönä valmistuneen toimintamallin tavoitteena on tarjota nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille konkreettisia ja tutkimukseen pohjautuvia keinoja, joiden avulla voidaan tukea nuorten yhteiskunnallista toimijuutta ja vaikuttamiskykyä erilaisissa toimintaympäristöissä. Kehittämissuosituksen rakentamisessa hyödynnettiin myös opinnäytetyön tilaajaorganisaation ammattilaisten kanssa käydyt keskustelut opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten merkityksestä nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille. Toimintamallin rakentamisessa hyödynnettiin osallistavaa kehittämistä, jotta oli mahdollista yhdistää ammattilaisten käytännön opit ja tutkijan asiantuntijuus, jotta saadaan aikaan ratkaisuja, jotka ovat riittävän laadukkaita että helppoja ottaa käyttöön (Ojasalo ym. 2015, 59)

Kehittämissuositukset esitetään kahdessa erässä. Molemmat osat pohjautuvat COM-B-malliin ja käyttäytymisen muutospyörään (BCW), jotka tarjoavat rakenteellisen viitekehyksen sen ymmärtämiseksi, mitkä tekijät estävät tai mahdollistavat nuoren yhteiskunnallista vaikuttamista ja kehittämiskäytännön rakentamiseen.

Ensimmäinen osa tarjoaa yleisiä ohjeita nuorten yhteiskuntaan vaikuttamisen lisäämiseksi.

Toinen osa keskittyy tulevaisuususkon sävyn eli nuoren tulevaisuuskuvaan vaikutukseen vaikuttamiskäyttäytymiseen. Aineiston perusteella ilmeni, että tulevaisuususko vaikuttaa siihen, miten nuori suhtautuu vaikuttamiseen ja kuinka hän arvioi mahdollisuuksiaan toimia. Tämän vuoksi kehittämistyössä on tärkeää tunnistaa ja huomioida, millaisena nuori tulevaisuuden hahmottaa, ja sopeuttaa tukitoimet sen mukaan.

Näin ollen kehittämissuositukset muodostavat kaksiosaisen kokonaisuuden:

1. ensimmäinen osa keskittyy käyttäytymisen edellytysten vahvistamiseen COM-B-mallin ja käyttäytymisen muutospyörän avulla,
2. toinen osa tarkentaa, miten näitä tukitoimia kannattaa suunnata nuoren tulevaisuususkon sävyn mukaan.

Tämä jaottelu tukee käytännön työn suunnittelua siten, että ensin vahvistetaan perusedellytyksiä vaikuttamiselle ja sen jälkeen voidaan tunnistaa sävykohtaiset painopisteet, joiden avulla voidaan tukea erilaisia nuoria juuri heidän lähtökohdistaan käsin.

Kehittämissuosituksen kehityksessä on hyödynnetty käyttäytymismuutospyörän vaikuttamiskeinoja (Michie 2011,6-8). Kehittämissuosituksissa on hyödynnetty lähes kaikki käyttäytymisen muutospyörän vaikuttamiskeinot lukuun ottamatta rajoittamista ja

pakottamista, jotka on jätetty pois nuorten osallisuuteen ja toimijuuteen liittyvistä syistä; käyttäytymisen pakottaminen tai rajoittaminen ei sovellu nuoren yhteiskunnallisen toimijuuden vahvistamiseen tämän opinnäytetyön kontekstissa. Velvoitteet tai määräykset, eivät edistä nuoren kykyä ymmärtää itseään eivätkä näin ollen vahvista hänen itsenäistä toimijuuttaan (Juvonen 2015)

6.1 Kehittämisen lähtökohdat COM-B-mallilla

Aineiston ja analyysin perusteella nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukeminen edellyttää kolmen keskeisen osa-alueen vahvistamista: psyykkistä kyvykkyyttä, sosiaalisia mahdollisuuksia ja automaattista motivaatiota. Näiden osa-alueiden heikkoudet näyttäytyivät esteinä nuorten osallistumiselle, kun taas niiden vahvistaminen mahdollisti toimijuuden ja osallisuuden rakentumisen. Psyykinen kyvykkyys liittyi ennen kaikkea nuoren tietoon, taitoihin ja itseluottamukseen. Sosiaaliset mahdollisuudet kuvasivat nuorelle merkityksellisen yhteisön tukea, turvallisia tiloja ja saavutettavia reittejä vaikuttamiseen. Automaattinen motivaatio puolestaan kytkeytyi tunteisiin, merkityksen kokemukseen ja siihen, miten nuori sai palautetta omasta toiminnastaan. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella näiden osa-alueiden kehittäminen on olennaista, jotta aikomukset muuttuvat teoiksi.

Kyvykkyyden vahvistaminen

Nuorten kyvykkyyden vahvistaminen tarkoittaa sitä, että heille annetaan käytännön työkaluja ja turvallinen tila harjoitella vaikuttamista. Moni nuori ei tunne vaikuttamisen tapoja riittävän hyvin tai ei koe, että hänen mielipiteillään olisi oikeutta tai tilaa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tämä näkyy erityisesti nuorilla, joilla on matala itseluottamus tai pelko siitä, että tulee torjutuksi tai tekee virheen.

Tätä haastetta voi voidaan helpottaa järjestämällä lyhyitä, helposti toteutettavia harjoituksia, joissa opetellaan esimerkiksi oman mielipiteen sanoittamista, esiintymistä, perustelujen rakentamista ja faktatiedon tarkistamista. Näitä taitoja voidaan harjoitella vaikkapa keskustelun, pienryhmätehtävien tai erilaisten roolien avulla, jotta nuori saa turvan kokemuksen ympärilleen. Lisäksi nuorille voi tarjota valmiita viestipohjia tai mallikirjeitä, joiden avulla he voivat harjoitella itselleen tärkeiden näkemysten esiin tuomista ja joita he voivat käyttää päättäjille viestiessään tai kun haluavat ottaa kantaa julkisesti.

On myös tärkeää, että nuoria ei jätetä uusien tilanteiden äärellä yksin. Esimerkiksi ensimmäiseen vaikuttamistilanteeseen, kuten oppilaskunnan kokoukseen, keskustelutilaisuuteen tai yhteiskunnalliseen tapahtumaan, voi osallistua yhdessä muun nuoren tai luotettavan aikuisen kanssa, joka voi toimia roolimallina toiminnalle. Kun mukana on joku tuttu, joka neuvoo ja tukee, nuori kokee olonsa turvallisemmaksi ja uskaltaa lähteä

mukaan. Tämä madaltaa kynnystä ja lisää mahdollisuuksia onnistumisen kokemukseen, joka vahvistaa tunnetta siitä, että hän pystyy vaikuttamaan ja kuuluu yhteiskuntaan.

Mahdollisuuksien lisääminen

Sosiaalisten mahdollisuuksien vahvistaminen tarkoittaa, että vaikuttamisen kanavat tehdään näkyviksi, saavutettaviksi ja yhteisöllisiksi. Aineistossa nuoret kuvailivat, etteivät he lähteneet vaikuttamaan yksin, mutta olisivat osallistuneet ryhmän tai ystävien tukemina. Myös toimintareitin selkeydellä ja ympäristön turvallisuudella oli ratkaiseva merkitys.

Ensisijaisesti on tärkeää rakentaa selkeä ja helposti hahmotettava tapa toimia, jotta nuori näkee, miten hän voi osallistua. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikuttamisen mahdollisuudet tehdään näkyviksi ja konkreettisiksi. Esimerkiksi voidaan koota yhteen paikkaan tai tilaan tiedot siitä, mihin asioihin voi vaikuttaa, kenen kanssa sen voi tehdä ja miten toiminta aloitetaan. Tavoitteena on, että nuoren ei tarvitse itse etsiä tietoa tai arvailla, mistä kannattaa aloittaa, vaan hän saa nopeasti käsityksen siitä, mitä voi tehdä heti ensimmäiseksi. Jokaisesta toiminnasta tulisi myös kertoa, miksi se on merkityksellistä ja mihin sillä voi vaikuttaa ja millaista tukea on saatavilla.

Vaikuttamisen sosiaalista ulottuvuutta vahvistetaan muodostamalla pienryhmiä, joissa vaikuttamistoiminta on oletusarvoisesti yhteistä. Ryhmissä voidaan toteuttaa kampanjoita, kirjoittaa yhteisiä kannanottoja ja harjoitella vuorovaikutustilanteita. Nuorten kokemuksen mukaan ryhmän tuki, vertaisuus ja yhteisöllisyys madaltavat kynnystä toimia ja suojaavat leimautumisen pelolta.

Turvallinen ilmapiiri varmistetaan yhteisillä pelisäännöillä ja fasilitoiduilla keskusteluilla, joissa erilaiset näkemykset voivat tulla esiin ilman pelkoa. Näin yhteisöstä muodostuu paikka, jossa yhteiskunnallinen osallistuminen on normaalia ja hyväksyttyä.

Motivaation vahvistaminen

Motivaatio on käyttäytymisen keskeinen moottori, ja sen ylläpitäminen edellyttää tunteiden käsittelyä ja konkreettisia onnistumisen kokemuksia sekä nuorelle itselleen merkityksellisten aiheiden tunnustamista ja arvostamista. Nuorilla motivaatio syntyi usein myös pelon, huolen tai epäreilouden kokemuksen kautta. Ilman riittävää tukea nämä tunteet kuitenkin lamaannuttivat toimintaa.

Nuorten motivaation vahvistamiseksi kannattaa järjestää "Huolesta tekoon" -työpajoja ja/tai harjoitteita, joissa nuori saa purkaa ja sanoittaa omaa huoltaan. Työpajassa huolesta edetään vaiheittain konkreettiseen tekoon: ensin puhutaan siitä, mikä mietityttää, sitten valitaan yksi asia, johon halutaan vaikuttaa, ja lopuksi suunnitellaan pieni, realistinen teko sen eteen.

Tärkeää on, että nuori ei jää yksin, vaan tekojen toteutumista ja vaikutuksia seurataan yhdessä. Huoli on näin mahdollista muuttaa toiminnaksi ja kokemus omasta vaikutusmahdollisuudesta vahvistuu.

Motivaatiota tukee myös se, että nuoren teot tehdään näkyviksi ja merkityksellisiksi. Tämä onnistuu esimerkiksi toteuttamalla pienten askelten ohjelma, jossa nuori saa toteuttaa useita lyhyitä ja helposti saavutettavia tekoja, kuten lähettää palautetta, osallistua keskusteluun tai kirjoittaa oman mielipiteensä näkyviin. Jokaisen teon jälkeen on tärkeää kertoa, mitä sen seurauksena tapahtui, esimerkiksi kuka huomasi asian tai mihin se eteni. Kun nuorella on mahdollisuus nähdä konkreettisesti, että hänen teollaan oli vaikutusta, hänen uskonsa tulevaisuuteen ja omaan merkitykseensä yhteiskunnassa vahvistuu.

6.2 Tulevaisuususkon huomioiminen

Tulevaisuususko toimi tämän opinnäytetyön osalta virittäjänä nuoren yhteiskunnalliselle käyttäytymiselle, joka on nähtävissä taulukosta 7. Tulevaisuususko vaikuttaa siihen, kuinka nuori kokee vaikuttamisen merkityksellisyyden, arvioi omia vaikutusmahdollisuuksiaan ja tunnistaa toimintareittejä kohti vaikuttamista. Toiveikas tulevaisuususko tukee käyttäytymistä mutta ei yksin riitä, jos ei ole muita käyttäytymisen edellytyksiä. Huolestunut tulevaisuususko voi johtaa vaikuttamiseen, mutta vain tuetussa ympäristössä. Epäselvä tai etäinen tulevaisuususko puolestaan muodostaa merkittävän esteen, jonka muuttaminen vaatii erityisen vahvaa tukirakennetta ja motivoivia kokemuksia. Toiveikkaus ei siis ole ainoa automaattinen käyttäytymistä selittävä tekijä, vaikka se usein helpottaa käyttäytymistä. Huoli voi olla yhtä voimakas motivaattori, kunhan ympäristö tukee sen purkamista vaikuttamiseksi.

Tulevaisuususkon sävyn vaikutukset käyttäytymiselle			
Tulevaisuususkon sävy	Tapahtuuko käyttäytyminen	Ehdot käyttäytymiselle	Riskit
Toiveikas	Kyllä, jos ehto täyttyy	Selkeä reitti vaikuttamiseen, ryhmätuki, kyvykkyys	Ilman konkreettisia toimintareittejä ja keinoja ja kykyä saattaa jäädä passiiviseksi
Huolestunut	Kyllä, jos ehto täyttyy	Tunnetuki, turvallinen ryhmä	Lamaantumisen, jos jää yksin ja/tai toimintareittejä ei ole saatavilla
Epäselvä/etäinen	Ei, niin kauan kuin suhde tulevaisuuteen	Mahdollisuudet toiminnalle	Passiivisuus

Tulevaisuususkon sävyn vaikutukset käyttäytymiselle			
	on muodostumatta	edellyttää ensin tulevaisuussuhteen ja merkityksen rakentumisen	

Taulukko 7 Tulevaisuususkon sävyn vaikutukset käyttäytymiselle

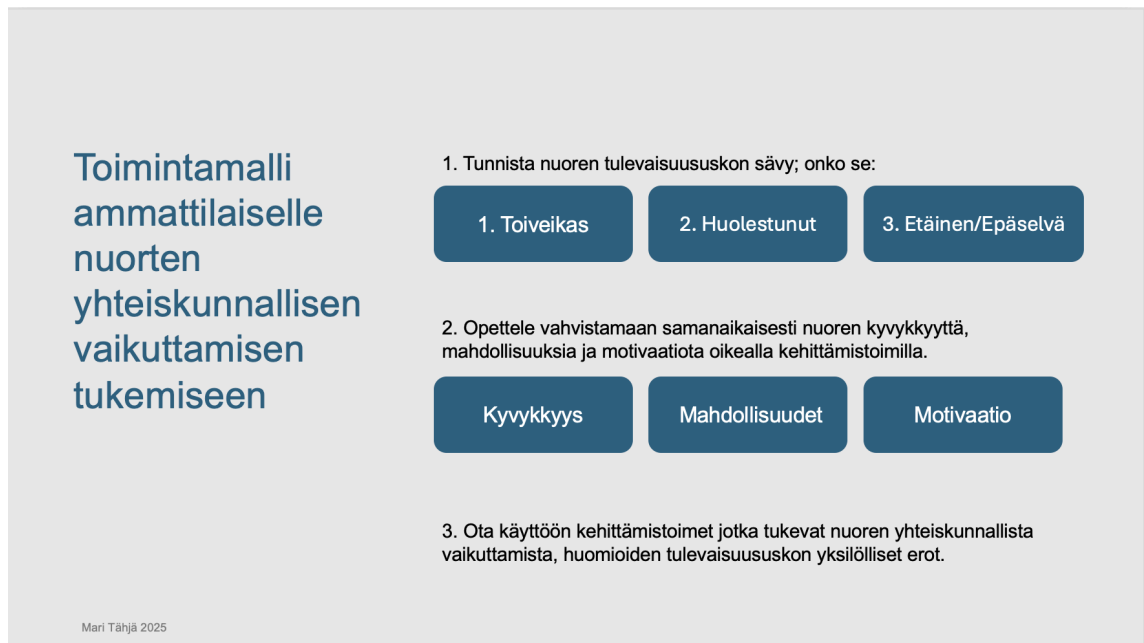
Seuraavaksi käsitellään konkeettista toimintamallia, joka keskittyy siihen, miten nuoren tulevaisuususkon sävy vaikuttaa nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiskäyttäytymiseensä.

Toimintamalliin on koottu tämän opinnäytetyön tulosten pohjalta toimenpiteitä, joiden tavoitteena on tukea nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista huomioiden tulevaisuususkon yksilölliset erot. Nämäkin toimet ovat jäsenetty COM-B-mallin mukaisiin osa-alueisiin: kyvykkyys, mahdollisuudet ja motivaatio. Kunkin osa-alueen kohdalla kuvataan: mitä konkreettisia toimenpiteitä voidaan toteuttaa nuorten parissa, miten nämä toimet kannattaa kohdentaa eri tavoin tulevaisuutensa kokeville nuorille (toiveikas, huolestunut, epäselvä), sekä millaisia käyttäytymisen muutospyörän (BCW) mukaisia vaikuttamiskeinoja on suositeltavaa käyttää.

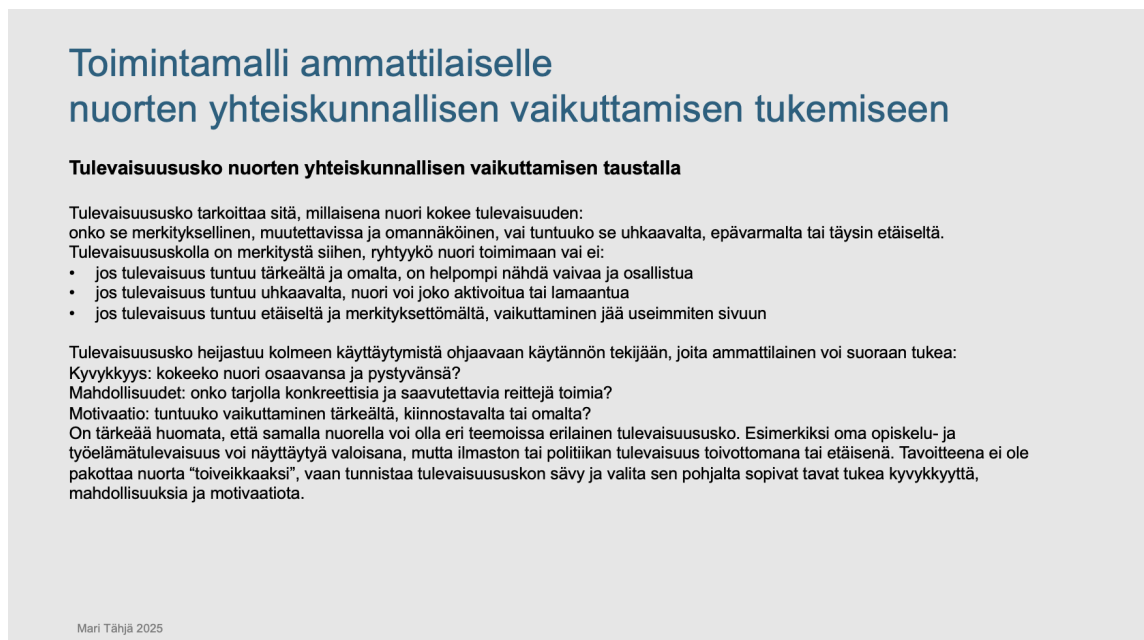
On tärkeää huomioida, että toiveikas ja huolestunut nuori on jo “sisällä tulevaisuudessa”; hänen kohdallaan työn painopiste on toiminnan mahdollistamisessa ja ylläpitämisessä. Sen sijaan epäselvää tai etäistä tulevaisuutta kokeva nuori on vielä etäällä tulevaisuuskäsityksistään; hänen kohdallaan työn painopiste on tulevaisuussuhteen ja merkityksen rakentamisessa sekä yhteyden luomisessa vaikuttamisen ja oman elämän välille.

Kuvissa 3 - 10 kuvataan tarkemmin toimintamalli nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen, joka koostuu kolmesta vaiheesta. Toimintamallin ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan nuoren tulevaisuususkon sävy; onko se toiveikas, huolestunut vai etäinen. Toiseksi opitaan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen edellyttää sitä, että vahvistetaan samanaikaisesti nuoren COM-B -mallin mukaisesti kyvykkyyttä, mahdollisuuksia ja motivaatiota; a) Kyvykkyys tarkoittaa, että nuorella on oltava on riittävät valmiudet toimia tietyllä tavalla. Esimerkiksi, jos nuori haluaa osallistua ilmastovaikuttamiseen, hänen täytyy ymmärtää, miten se tapahtuu ja uskoa omiin taitoihinsa, b) Mahdollisuudet tarkoittavat, että nuorella on oltava toimintaympäristö, joka mahdollistaa käyttäytymisen. Esimerkiksi, vaikka nuorella olisi halua ja taitoa vaikuttaa, hän ei ehkä löydä sopivaa paikkaa tai yhteisöä toimia, c) Motivaatio tarkoittaa, että nuorella on oltava sisäisiä, merkityksellisiä tekijöitä, jotka ajavat ja ohjaavat toimintaa. Tämä ei myöskään ole pelkästään tietoista päätöksentekoa, vaan myös tunteita, tottumuksia ja automaattisia reaktioita. Esimerkiksi, nuori voi olla motivoitunut vaikuttamaan siksi, että se tuntuu tärkeältä tai että hänellä on siihen, jokin muu

vahva tunneperäinen syy. Toimintamallin kolmannessa vaiheessa valitaan nuoren tulevaisuususkoon sopivat keinot ja sovelletaan toimintaa nuoren omaan ympäristöön (koulu, nuorisotyö, harrastuspaikat, työpaja jne).

Kuva 3 Toimintamalli ammatilaiselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Kuva 4 Tulevaisuususko nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen taustalla

Toimintamalli ammattilaiselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Tunnista nuoren tulevaisuususkon sävy

1. Tunnista nuoren tulevaisuususkon sävy; onko se:

Toiveikas	Huolestunut	Etäinen /Epäselvä
<p>Tulevaisuuden kokemus: Nuori kokee tulevaisuuden henkilökohtaisesti merkityksellisenä – siihen liittyy joko toivoa tai huolta.</p> <p>Lähtötilanne: Motivaatiota ja kiinnostusta vaikuttaa on, mutta esteenä voi olla epävarmuus, pelko virheistä tai tuen puute.</p> <p>Tuen tavoite: Ylläpitää ja vahvistaa olemassa olevaa halua vaikuttaa, tarjota turvallisia ja selkeitä reittejä toimintaan.</p>		<p>Tulevaisuuden kokemus: Nuori kokee tulevaisuuden etäisenä, epämääräisenä tai merkityksettömänä, eikä se tunnu liittyvän omaan elämään.</p> <p>Lähtötilanne: Vaikuttaminen ei tunnu tärkeältä, koska yhteyttä oman elämän ja yhteiskunnallisten asioiden välillä ei tunnisteta.</p> <p>Tuen tavoite: Herättää kiinnostus vaikuttamiseen ja rakentaa yhteys oman elämän ja yhteiskunnallisten asioiden välille.</p>

Mari Tähjä 2025

Kuva 5 Tunnista tulevaisuususkon sävy

Toimintamalli ammattilaiselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Tulevaisuususkon sävyn vaikutus käyttäytymiseen

1. Toiveikas	Toiveikas tulevaisuususko tukee käyttäytymistä, mutta ei aina yksin riitä, jos muita käyttäytymisen edellytyksiä ei ole
2. Huolestunut	Huolestunut tulevaisuususko voi johtaa vaikuttamiseen, mutta vain tuetussa ympäristössä
3. Etäinen/Epäselvä	Etäinen tulevaisuususko muodostaa merkittävän esteen, jonka murtaminen vaatii erityisen vahvaa tukirakennetta ja motivoivia kokemuksia

Mari Tähjä 2025

Kuva 6 Tulevaisuususkon sävyn vaikutus käyttäytymiseen

Toimintamalli ammatilliselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Vahvista samanaikaisesti nuoren kyvykkyyttä, mahdollisuuksia ja motivaatiota

COM-B-malli on käyttäytymisjärjestelmä, joka ydinajatus on, että ihmisen käyttäytyminen syntyy kolmen tekijän yhteisvaikutuksesta: kyvykkyydestä, mahdollisuuksista ja motivaatiosta.

Ne vaikuttavat toisiinsa, ja tuottavat yhdessä tuottavat käyttäytymistä.

Mari Tahjä 2025

C **Kyvykkyyks** (Capability) tarkoittaa, että nuorella on oltava on riittävät valmiudet toimia tietyllä tavalla.

Esimerkiksi, jos nuori haluaa osallistua ilmasto-vaikuttamiseen, hänen täytyy ymmärtää, miten se tapahtuu ja uskoa omiin taitoihinsa.

O **Mahdollisuudet** (Opportunity) tarkoittavat, että nuorella on oltava toimintaympäristö, joka mahdollistaa käyttäytymisen.

Esimerkiksi, vaikka nuorella olisi halua ja taitoa vaikuttaa, hän ei ehkä löydä sopivaa paikkaa tai yhteisöä toimia.

M **Motivaatio** (Motivation) tarkoittaa, että nuorella on oltava sisäisiä tekijöihin, jotka ajavat ja ohjaavat toimintaa. Tämä ei ole pelkästään tietoista päätöksentekoa, vaan myös tunteita, tottumuksia ja automaattisia reaktioita.

Esimerkiksi, nuori voi olla motivoitunut vaikuttamaan siksi, että se tuntuu tärkeältä tai että hänellä on siihen vahva tunneperäinen syy.

Kuva 7 Vahvista samanaikaisesti kyvykkyyttä, mahdollisuuksia ja motivaatiota

Toimintamalli ammatilliselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Valitse oikeat kehittämistoimet: Toiveikas tulevaisuususkko

<p>Nuori kokee tulevaisuuden merkityksellisenä ja uskoo voivansa vaikuttaa siihen. Tavoitteena on ylläpitää motivaatiota, tarjota monipuolisia reittejä toimintaan sekä muodostaa turvallisia ryhmiä ja tiloja vaikuttamiseen.</p>	<p>VAVHISTA NÄITÄ</p> <p>Kyvykkyyks (<u>Capability</u>)</p> <p>C</p>	<p>TEE NÄIN</p> <p>Vie nuori nopeasti toimintaan, jossa hän voi harjoitella ja onnistua. Tue uuden oppimista</p>	<p>ESIMERKKI KEINOISTA</p> <ul style="list-style-type: none"> Selkeät toimintareitit Taitoharjoitukset (mielipiteen ilmaisu, perustelut, faktantarkistus). Osallistuminen päätöksentekotilanteisiin, kuten oppilaskunnan kokous tai koulun projekti. Luotettavan vertaisnuoren/aikuisen/ryhmän tuki
<p>Muista: Toiveikas nuori hyötyy etenkin selkeistä reiteistä ja jatkuvasta palautteesta. Ilman selkeää vaikutusta motivaatio hiipuu.</p>	<p>Mahdollisuudet (<u>Opportunity</u>)</p> <p>O</p>	<p>Tee vaikuttamisen reitit näkyviksi ja helposti saavutettaviksi. Auta rakentamaan omannäköisiä ja luovia vaikuttamistoimia</p>	<ul style="list-style-type: none"> Konkreettinen kartta vaikuttamisen eri kanavista Pienryhmien yhteiset kannanotot tai kampanjat. Yhteiset tapaamiset päättäjien kanssa.
<p>Mari Tahjä 2025</p>	<p>Motivaatio (<u>Motivation</u>)</p> <p>M</p>	<p>Tue toiminnan jatkumista: palaute ja näkyvyys ylläpitävät virettä. Huomioi merkityksellisyys ja tavoitteet</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tuki nuoren omien merkityksellisten aiheiden äärellä Toistuvat vaikuttamisteot ja palaute Vaikutusten seuranta ja näkyvä palaute ("mitä tästä seurasi"). Mahdollisuus jatkaa aloitettua teemaa ja rakentaa rutiineja.

Kuva 8 Valitse oikeat kehittämistoimet toiveikkaalle tulevaisuususkolle

Toimintamalli ammatilliselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Valitse oikeat kehittämistoimet: Huolestunut tulevaisuususkko

<p>Nuori tuntee huolta tai epävarmuutta tulevaisuudesta. Huoli voi joko aktivoida tai lamaannuttaa; tavoite on kanavoida se toiminnaksi.</p> <p>Muista: Huoli voi aktivoida tai lamaannuttaa; ratkaisevaa on, onko nuorella tukea ja reitti toimintaan. Positiivinen tunnetuki ja onnistumisen kokemus purkavat huolta ja pelkoa.</p> <p>Mari Tähjä 2025</p>	<p>VAVHISTA NÄITÄ</p> <p>Kyvykyys (Capability)</p> <p>C</p>	<p>TEE NÄIN</p> <p>Luo turvallinen tila harjoitella ja rohkaise ilmaisemaan mielipide.</p>	<p>ESIMERKKI KEINOISTA</p> <ul style="list-style-type: none"> Tunteiden käsittely; sanoita ja validoi tunteita Taitoharjoitukset, jossa opetellaan perustelevaan ja argumenttoimaan Matalan kynnyksen toimintareitteihin tutustuminen Luotettavan vertaisnuoren / aikuisen tuki ensimmäisissä tilanteissa
	<p>Mahdollisuudet (Opportunity)</p> <p>O</p>	<p>Rakenna ryhmätuki ja turvallinen ilmapiiri.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Yhteinen vaikuttamisteko (esim. kannanotto, keskustelutapahtuma). Fasilitoidut keskustelut, joissa eri näkemykset sallitaan Ryhmän turva ja jatkuva tuki.
	<p>Motivaatio (Motivation)</p> <p>M</p>	<p>Auta purkamaan huolta ja ohjaa tunne toiminnaksi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tee näkyväksi, että huoli on merkki merkityksellisyydestä; voimavara, ei vika "Huolesta tekoon" -työpaja (huoli -> kohde -> teko -> palaute) Tunne-viesti-harjoitus ("kirjoita tunne, muotoile viesti"). Yhteinen seuranta ja vaikutusten arviointi.

Kuva 9 Valitse oikeat kehittämistoimet huolestuneelle tulevaisuususkolle

Valitse oikeat kehittämistoimet: Etäinen tulevaisuususkko

<p>Nuori ei koe tulevaisuutta omakseen eikä näe yhteyttä oman elämän ja yhteiskunnan välillä. Tavoitteena on herättää merkityksen kokemus ja synnyttää ensimmäinen yhteys toimintaan.</p> <p>Muista: Tärkeintä on herättää kiinnostus ja yhteys nuoren ja ympäröivän maailman välille. Pienikin merkityksellisyiden kokemus voi käynnistää vaikuttamispolun.</p> <p>Mari Tähjä 2025</p>	<p>VAVHISTA NÄITÄ</p> <p>Kyvykyys (Capability)</p> <p>C</p>	<p>TEE NÄIN</p> <p>Aloita merkityksen löytämisestä ja yhteyden rakentamisesta arkeen. "Sinä ja ajatuksesi ovat tärkeitä"</p>	<p>ESIMERKKI KEINOISTA</p> <ul style="list-style-type: none"> Keskustelu: "Mikä sinulle on tärkeää arjessa/tulevaisuudessa?" Tee näkyväksi tilanteita, jossa valinnat vaikuttavat Harjoitus: etsi oma mielipide tutusta aiheesta. Pieni, turvallinen teko (esim. nimettömän mielipiteen kirjoittaminen).
	<p>Mahdollisuudet (Opportunity)</p> <p>O</p>	<p>Tarjoa matalan kynnyksen tapoja osallistua ilman näkyvyysspainetta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Anonyymi äänestys tai palautejärjestelmä nuoren omaan toimintaympäristöön vaikuttamisesta Ideointituokio: tulevaisuuden toiveet ja tarpeet -> miten voin vaikuttaa näihin Lyhyitä, sitoutumista vailla oleva kokeilu lähivaikuttamisesta
	<p>Motivaatio (Motivation)</p> <p>M</p>	<p>Luo kokemuksia siitä, että oma toiminta huomataan ja sillä on merkitystä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Etsi aiheita, jotka aidosti kiinnostavat nuorta ja kytke näitä yhteiskunnallisiin aiheisiin/päätöksiin Nopeat palautekäytännöt ("teit tämän → tästä seurasi tämä"). Esimerkit nuorista, joiden teko vaikutti. Positiivinen palaute heti pienestäkin osallistumisesta

Kuva 10 Valitse oikeat kehittämistoimet etäiselle tulevaisuususkolle

6.3. Opinnäytetyön tilaajaorganisaation kommentit

Opinnäytetyön tilaajan, Lasten ja nuorten säätien Tulevaisuus koulu, piti opinnäytetyötä sisällöllisesti tärkeänä ja ajankohtaisena kokonaisuutena. Työ syventää ymmärrystä siitä,

miten nuorten tulevaisuususkko vaikuttaa heidän haluunsa ja kykyynsä toimia yhteiskunnassa, ja tarjoaa käytännönläheisiä välineitä nuorten toimijuuden vahvistamiseen.

Erityisen merkittävänä havaintona asiantuntijat nostivat esiin sen, että tulevaisuususkko on kontekstisidonnainen ilmiö. Tilaaajan näkökulmasta tämä havainto on tärkeä, sillä se auttaa suuntaamaan Tulevaisuuskoulun työssä käytettäviä menetelmiä yksilöllisemmin: nuorten tulevaisuususkkoa ei tule vahvistaa vain yleisenä optimismina, vaan sen on pohjauduttava nuoren omiin kokemuksiin, arvoihin ja elämänpäiiriin.

Asiantuntijat korostivat myös ryhmän ja vertaistuen merkitystä toimijuuden vahvistumisessa. Ryhmässä harjoiteltu vaikuttaminen ja tulevaisuuteen suuntautunut ajattelu tukevat nuoren osallisuutta ja turvallisuuden tunnetta paremmin kuin yksilöön kohdistuvat valmennukset. Tällä voidaan vahvistaa Tulevaisuuskoulun toimintaa, jossa nuorten yhteisöllistä oppimista ja yhdessä rakentuvaa toimijuutta pidetään keskeisinä tulevaisuustaitojen oppimisympäristöinä.

Opinnäytetyö toi esiin toiveikkuuden ja huolen rinnakkaisuuden nuorten tulevaisuususkon perustana. Työssä kehitetty ajatus ”toiveisuus-reitti-tuki” ja sitä täydentävä ”huoli-tunne-turva” -havainnot tarjoavat Tulevaisuuskoulun käyttöön tavan jäsentää nuorten tunteiden ja toimijuuden välistä suhdetta. Asiantuntijoiden näkökulmasta tämä auttaa kehittämään koulutuksellisia ja valmennuksellisia sisältöjä, jotka eivät pyri poistamaan huolta, vaan muuttamaan sen toiminnan voimavaraksi.

Asiantuntijat tunnistivat myös tarpeen kehittää tulevaisuususkon mittaamisen ja arvioinnin välineitä. Nykyiset mittarit eivät tee näkyväksi eri elämänalueiden eroja, vaikka tämä tutkimus osoitti, että tulevaisuususkko vaihtelee teemoittain.

Työn tuloksia voidaan hyödyntää sekä Tulevaisuuskoulun valmennusten sisältöjen kehittämisessä että nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutuksessa.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että tulevaisuususkko on nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen yksi taustatekijä; se vaikuttaa kaikkiin TPB:n ja COM-B:n käyttäytymiseen vaikuttaviin komponentteihin. Tulevaisuususkko vaikuttaa siihen, miten nuori arvioi omaa toimijuuttaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan. Tulevaisuususkkoa voidaan siis pitää käyttäytymisen virittäjänä, joka vahvistaa tai estää vaikuttamisen mahdollisuutta. Se ei sellaisenaan määrää nuoren toimintaa, mutta ohjaa sitä.

Tämän lisäksi opinnäytetyössä havaittiin, että sekä toivo että huoli voivat aktivoida nuorta ja lisätä halua vaikuttaa. Tämä tapahtuu kuitenkin vain silloin, kun ympäristö tarjoaa turvallisen, tuetun ja konkreettisen reitin toimintaan. Tulevaisuuden epäselvyys ja etäisyys

puolestaan heikentävät toimijuutta erityisesti silloin, kun nuori ei hahmota tulevaisuutta itselleen kuuluvaksi tai merkitykselliseksi. Tämä ”epäselvä tai etäinen tulevaisuususkko” osoittautui tutkimuksessa voimakkaimmaksi vaikuttamattomuuden selittäjäksi. Nuoren tunnepohjainen suhde tulevaisuuteen ei siis yksin riitä ennustamaan käyttäytymistä, vaan ratkaisevaa on se, kokeeko nuori: 1. kyvykkyyttä (tietoa ja taitoa toimia), 2. mahdollisuuksia (sosiaalisia ja rakenteellisia reittejä toimintaan) sekä 3. motivaatiota (merkityksellisyyttä ja tunnetta vaikutusvallasta).

Tulokset osoittavat myös, että nuoren tulevaisuususkko on kontekstisidonnainen ja se vaihtelee aihepiireittäin ja samalla nuorella voi olla monta eri kokemusta tulevaisuudesta. Tämä kontekstisidonnaisuus on olennainen huomio nuorten ammatillisessa ohjauksessa. Se haastaa yksinkertaistavat kategoriat ”toiveikkaista ja toimeliaista” ja ”huolestuneista ja passiivisista” nuorista ja muistuttaa, että toimijuus rakentuu eri tavoin eri elämänalueilla. Tällainen havainto auttaa ymmärtämään, miksi nuorten vaikuttamiskäyttäytyminen on tilannesidonnaista.

Tämän ymmärryksen pohjalta toimintamalli painottaa tarvetta kohdistaa tuki sellaisiin teemoihin, jotka ovat nuorelle itselleen merkityksellisiä. Pelkkä yleisen toiveikkuuden vahvistaminen ei riitä, jos nuori ei näe konkreettisia väyliä toimintaan. Vastaavasti huolen käsittely ilman toimintamahdollisuuksia voi lisätä vetäytymistä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että nuoren yhteiskunnallinen vaikuttaminen on monitekijäinen ilmiö, jossa tulevaisuususkolla on oma roolinsa. Vaikuttamisen mahdollistaminen edellyttää, että nuorella on kyky nähdä tulevaisuus vaikutettavana, tietoa ja taitoa toimia, sekä ympäristön tuki. Näiden kolmen tekijän yhteisvaikutus ratkaisee, muuttuuko aikomus toiminnaksi. TPB ja COM-B tarjoavat tutkimukseen teoreettisesti kehyksen, jossa tulevaisuususkon rooli voidaan ymmärtää osana käyttäytymisen muotoutumista.

7.1. Toimintamallin siirrettävyys

Kehittämistyössä muodostetut suositukset sopivat siirrettäväksi erilaisiin toimintaympäristöihin, joissa nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset toimivat. Siirrettävyyttä tukee se, että suositusten taustalla oleva COM-B-malli ja BCW ovat yleispäteviä ja laajasti käytettyjä käyttäytymisen muutoksen viitekehyksiä. Ne eivät ole sidottuja mihinkään yksittäiseen organisaatioon tai toimintarakenteeseen, vaan soveltuvat yhtä hyvin koulujen, nuorisotyön, järjestöjen, hankemuotoisen toiminnan sekä yksilö- ja ryhmäohjauksen arkeen. Siirrettävyyttä helpottaa myös niiden konkreettinen ja käytännönläheinen luonne, sekä joustavuus; ne muokkautuvat luontevasti nuorten

yksilöllisten ja ryhmäkohtaisten tarpeiden mukaan. Siirrettävyyttä tukevat myös tilaajan arviot suositusten käyttökelpoisuudesta (Ojasalo ym. 2015, 47).

7.2. Jatkotutkimukset

Opinnäytetyö tarjoaa rajatun mutta tärkeän näkymän siihen, miten tulevaisuususkon vaikutus nuorten osallistumiseen. Jatkotutkimustarpeita nousi kuitenkin esiin. Ensinnäkin tulevaisuususkon mittaamista olisi syytä kehittää, sillä ilmiö on selvästi monitasoinen ja kontekstisidonnainen. Toiseksi tulevaisuusajattelu on kehitettävä taito, joka vaikuttaa nuorten vaikuttamishalukkuuteen. Siksi jatkossa olisi perusteltua toteuttaa interventiotutkimus, jossa nuoria tuetaan systemaattisesti tulevaisuusajattelun kehittämisessä ja tarkastellaan sen vaikutuksia osallistumiseen.

7.3. Pätevyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuudesta pyrittiin huolehtimaan koko tutkimusprosessin ja raportoinnin ajan noudattamalla laadullisen tutkimuksen keskeisiä luotettavuuden näkökulmia; tutkimuksen kohde, tarkoitus, aineistonkeruu ja -analyysi, tiedonantajien valinta, tutkijan rooli sekä eettiset ja metodologiset ratkaisut (Tuomi & Sarajärvi 2017, 6.3) on pyritty kuvaamaan mahdollisimman läpinäkyvästi ja tarkasti opinnäytetyön eri kohdissa. Tässä luvussa arvioidaan lisäksi sellaisia luotettavuuden kannalta olennaisia seikkoja, joille ei löytynyt luontevaa paikkaa aiemmissa osuuksissa.

Opinnäytetyö tarkasteli nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista ja siihen vaikuttavia tekijöitä laadullisen aineiston ja teoreettisten viitekehysten (COM-B ja TPB) avulla. Tulokset eivät tarjoa yleistettävyyttä tilastollisessa mielessä, mutta tarjoavat lisätietoa ilmiön ymmärtämiseen: millaisia reittejä pitkin nuorten toimijuus rakentuu ja millaiset tekijät tukevat tai estävät yhteiskunnallista vaikuttamista.

Opinnäytetyön aikana huomattiin, että nuorten tulevaisuususkon ei ollut yksiselitteinen tai pysyvä tila, vaan se vaihtelee vahvasti kontekstin mukaan. Samaa haastateltavaa tarkasteltaessa nousi esiin toiveikkautta tietyissä tilanteissa ja epäuskoa toisissa. Tämä johti tarkastelutapaan, joka laajensi tulkinta-avaruuden moniulotteiseksi ja saattaa näin haastaa tutkimustuloksia ja heikentää mallin selitysvoimaa. Tämä kuitenkin mahdollisti ilmiön moninaisuuden kuvaamisen sekä perusteltujen tulkintojen tekemisen sen merkityksestä (Ojasalo ym. 2015, 105). COM-B ja TPB tarjosivat analyysille hyödyllisen pohjan, mutta eivät yksin riittäneet selittämään tulevaisuususkon ja toimijuuden välistä suhdetta ja vaihtelua. Juuri tästä syystä analyysia syvennettiin tapaus-analyysiin: ei pakottaen aineistoa malliin, vaan kehittäen analyysimallia aineiston ehdoilla. Tämä kasvattaa tulkinnan moniulotteisuutta, mutta auttoi ilmiön ymmärtämistä aineiston pohjalta käytännön kannalta merkityksellisellä

tavalla (Hakala 2024 ,102). Näin ollen, voi olla, että että analyysin moniulotteisuus huomioiden, toinen analyysin tekijä olisi päätenyt toisenlaiseen ratkaisuehdotuksiin.

Myös tutkija-tiedonantajasuhte (Tuomi & Sarajärvi 2017, 6.3) oli yksisuuntainen, sillä haastateltavat eivät kommentoineet omia haastatteluosuuksiaan tai niistä tehtyjä tulkintoja myöhemmässä vaiheessa. Näin ollen analyysin ja tulkintojen vastuu jäi kokonaan opinnäytetyön tekijälle. Koska tulkintaa tehtiin useiden tulkintakerrosten kautta; ensin litteroitujen haastattelujen, sitten koodaamisen, teoreettisen tulkinnan tasolla sekä aineistolähteen analyysin avulla, tulosten vahvuus ja yleistettävyys saattavat tämän vuoksi heiketä. Toisaalta tämä prosessi mahdollisti moninaisen analyysin, jossa tutkijan rooli merkitysten rakentajana oli tietoisesti esillä.

Lähteet

Painetut

Snyder, C. Irving, L. & Anderson, J. 1991. Hope and health: measuring the will and the ways. *Handbook of Social and Clinical Psychology: The Health Perspective*, Snyder, C & Forsyth, D (Eds.), pp. 285-305, Pergamon, Elmsford, NY, USA, 1991.

Hakala, J 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC. Gaudeamus.

Michie, S. Atkins, L. & West R. 2014. *The behaviour change wheel: a guide to designing interventions*. London: Silverback Publishing

Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. *Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Helsinki. Sanoma Pro

Sähköiset

Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), pp. 179-211. doi:10.1016/0749-5978(91)90020-T

Ajzen, I. 2005. *Attitudes, personality and behavior*. Maidenhead: Open University Press.

Ajzen, I. 2011. The theory of planned behaviour: Reactions and reflections. *Psychology & health*, 26(9), pp. 1113-1127. Viitattu 10.05.2025 doi:10.1080/08870446.2011.613995

Abraham, C. & Michie, S. 2008. A Taxonomy of Behavior Change Techniques Used in Interventions. *Health psychology*, 27(3), pp. 379-387. doi:10.1037/0278-6133.27.3.379

Bruininks, P. & Malle, B. F. 2005. Distinguishing Hope from Optimism and Related Affective States. *Motivation and emotion*, 29(4), pp. 324-352. doi:10.1007/s11031-006-9010-4

Coppola, I. & Pihkala, P. 2023. Complex dynamics of climate emotions among environmentally active Finnish and American young people. *Frontiers in political science*, 4. doi:10.3389/fpos.2022.1063741

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede-lehti* 34 (4).215-225. Viitattu 18.11.2025. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987>

Hannuksela, V. & Tiihonen, A. 2024. Minority bonding to political self-efficacy: A case study on bonding and bridging social capital and political self-efficacy among adolescents in Finland. *Frontiers in political science*, 5, . doi:10.3389/fpos.2023.1270065

Hanley CP & Christie DJ. 1988. An Inventory Designed to Measure the Impact of the Threat of Nuclear War on Adolescents: Dimensions of Fear, Futurelessness, and Powerlessness. Washington, DC: Institute of Educational Sciences. Viitattu 12.11.2025

<https://eric.ed.gov/?id=ED302488>

Hantula, K., Heikki Lauha, H., Mäkelä, R-M. & Vahti, J. 2024. Demokratia osaksi arkea. Sitra. Helsinki. Viitattu 05.08.2025

<https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2024/01/sitra-demokratia-osaksi-arkea.pdf>

Happonen, K. & Kiilakoski, T. (toim.) 2024. Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024. Valtion nuorisoneuvosto. Nuorisotutkimusseura. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2025/03/nuorisobarometri-2024.pdf>

Howlett, N., Schulz, J., Trivedi, D., Troop, N. & Chater, A. 2021. Determinants of weekly sitting time: Construct validation of an initial COM-B model and comparison of its predictive validity with the Theory of Planned Behaviour. *Psychology & health*, 36(1), pp. 96-114.

Viitattu 20.10.2025 doi:10.1080/08870446.2020.1763994

Huttunen, J. 2021. Young Rebels Who Do Not Want a Revolution: The Non-participatory Preferences of Fridays for Future Activists in Finland. *Frontiers in political science*, 3, .

Viitattu 03.11.2025 <https://doi.org/10.3389/fpos.2021.672362>

Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. 2021. Haastattelut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Viitattu 01.05.2025

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Honkatukia, P. & Happonen, K. 2024. Vaikuttamista marginaaleista? Vähemmistöasema nuorten yhteiskunnalliseen osallistumisen määrittäjänä. Teoksessa Happonen, K & Kiilakoski, T (toim.). Tieteellisen artikkelit. Nuorisobarometri 2024. Valtion nuorisoneuvosto.

Nuorisotutkimusseura. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 19.11.2025.

<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2025/03/nuorisobarometri-2024.pdf>

Juhila, Kirsi. 2021a. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Koodaus. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 20.09.2025

Juhila, Kirsi. 2021b. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.

Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 20.09.2025

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Jew, G. & Tran, A. 2022. Understanding activist intentions: An extension of the theory of planned behavior. *Current psychology* (New Brunswick, N.J.), 41(7), pp. 4885-4897. Viitattu 12.10.2025. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00986-9>

Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen: Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Viitattu 17.11.2025 <http://hdl.handle.net/10138/154135>

Kujanpää, E. 2024. Jo puolet suomalaisista joutuu venyttämään penniä – paikallaan polkeva talous syö uskoa tulevaisuuteen. *Eva*. Viitattu 1.5.2025. <https://www.eva.fi/blog/2024/01/30/jo-puolet-suomalaisista-joutuu-venyttamaan-pennia-paikallaan-polkeva-talous-syo-uskoa-tulevaisuuteen/>

La Barbera, F. & Ajzen, I 2020. Control Interactions in the Theory of Planned Behavior: Rethinking the Role of Subjective Norm. *Eur J Psychol*. 2020 Aug 31;16(3):401-417. Viitattu 01.05.2025
doi: 10.5964/ejop.v16i3.2056.

Laitinen, S. 2021. ”Vain me kaikki yhdessä tehdään tästä kapina” - nuorten antamat merkitykset ilmastovaikuttamiselle. *Nuorisotutkimus* 2/2021. Helsinki:Nuorisotutkimusseura. Viitattu 01.11.2022. <https://journal.fi/nuorisotutkimus/issue/view/8457>

Lasten ja nuorten säätiö & Tietoevry. 2022. ”Toiveikas ja pelottava” -selvitys nuorten tulevaisuususkosta. Helsinki: Lasten ja nuorten säätiö & Tietoevry. Viitattu 1.5.2025. <https://nuori.fi/wp-content/uploads/2022/07/Selvitys-tulevaisuususkosta-2022.pdf>

Mangnus, A., Oomen, J., Vervoort, J. & Hajer, M. 2021. Futures literacy and the diversity of the future. *Futures : the journal of policy, planning and futures studies*, 132, p. 102793. Viitattu 15.11.2025. doi:10.1016/j.futures.2021.102793

Malafaia, C. & Meriluoto, T. 2024. Making a deal with the devil? Portuguese and Finnish activists' everyday negotiations on the value of social media. *Social movement studies*, 23(2), pp. 190-206. Viitattu 04.05.2025 <https://doi.org/10.1080/14742837.2022.2070737>

Martins, J. & Campos, R. 2024-04. The body as theme and tool of activism in young people. *European journal of cultural studies*, 27(2), pp. 232-252. Viitattu 08.09.2025
[tps://doi.org/10.1177/13675494231163647](https://doi.org/10.1177/13675494231163647)

Michie, S., van Stralen, MM. & West, R. 2011. The behaviour change wheel: a new method for characterising and designing behaviour change interventions. *Implement Sci.* Viitattu 22.04.2025 doi: <https://doi.org/10.1186/1748-5908-6-42>

Michie, S. 2014. Implementation science: Understanding behaviour change and maintenance. *BMC health services research*, 14(Suppl 2), p. 09. Viitattu 15.06.2025. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-14-S2-09>

Nuorisoala 2025. Nuoret ja demokratia. Viitattu 28.09.2025
<https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuoret-ja-demokratia/#:-:text=Suomalaisten%20nuorten%20%C3%A4%C3%A4nestysaktiivisuus%20on%20ollut,%C3%A4%C3%A4nestysprosentti%20nousi%20joka%2058%20prosenttiin>

Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 20.05.2025
https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2016/1285#chp_1

OKM 2025. Uutinen 19.3.2025:Asiantuntijaryhmä selvittämään nuorten tulevaisuususkoa heikentäviä tekijöitä ja ratkaisuja. Viitattu 1.5.2025.
<https://okm.fi/-/asiantuntijaryhma-selvittamaan-nuorten-tulevaisuususkoa-heikentavia-tekijoi-ja-ratkaisuja>

Palonen, M. & Kylmä, J. 2022. Avoin haastattelu ja teemahaastattelu aineistonkeruumenetelminä laadullisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede* 2022, 34 (4) , 281-294. Viitattu 18.11.2025.
<https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128992/78035>

Piispa, M., Ojajärvi, A & Kiilakoski, T. 2022. Tulevaisuususkko hukassa? Nuoret ilmastoaktivistit ja keskustelu tulevaisuudesta. Helsinki: Sitra. Viitattu 04.11.2025
<https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2020/11/tulevaisuususkko-hukassa.pdf>

Poussa, L., Rekola, S. & Tähtikäpää, O. 2025. Ennakointikatsaus: Mitä jos nuoret menettävät uskonsa tulevaisuuteen?. Helsinki: Sitra. Viitattu 01.11.2025
<https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2025/10/Mita-jos-nuoret-menettavat-uskonsa-tulevaisuuteen.pdf>.

Rekola, S. Tuori, S & Vahti, J. Tulevaisuusbarometri 2025. Helsinki: Sitra. Viitattu 12.06.2025
<https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuusbarometri-2025/>

Sangervo, J., Jylhä, K. & Pihkala, P. 2022. Climate anxiety: Conceptual considerations, and connections with climate hope and action. *Global environmental change*, 76, p. 102569. Viitattu 10.10.2025 <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102569>

Sun, R. & Shek, D. 2012. Beliefs in the future as a positive youth development construct: A conceptual review. *Journal of alternative medicine research*, 4(4), p. 359. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/beliefs-future-as-positive-youth-development/docview/1732930695/se-2>.

[Suomi.fi](https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/perusoikeudet-ja-vaikuttaminen). Perusoikeudet ja vaikuttaminen. Digi- ja väestötietovirasto. Viitattu 19.11.2025 <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/perusoikeudet-ja-vaikuttaminen>

Tuomi, J & Sarajärvi, A 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Tammi

Tuominen, T., Seisto, A., Halonen, M., Huuhanmäki, J. & Kurki, S. 2025. From futures awareness to shaping the food system: Relational foundations of young people's future-oriented agency. *Futures : the journal of policy, planning and futures studies*, 174, p. 103697. Viitattu 03.11.2025 doi:10.1016/j.futures.2025.103697

Tutton, R. 2023. The Sociology of Futurelessness. *Sociology (Oxford)*, 57(2), pp. 438-453. Viitattu 03.11.2025 <https://doi.org/10.1177/0038038522112>

UKK-instituutti 2020. Käyttäytymisen muutospyörä. Viitattu 15.08.2025. <https://ukkinstituutti.fi/elintapaohjaus/edistamismallit/kayttaytymisen-muutospyora/>

Valtioneuvosto 2024. Infografiikka:Nuorisobarometri 2024 Viitattu 20.9.2025. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2025/04/nuorisobarometri-2024-FI-saavutettava-v2.pdf>.

Wallis, H. & Loy, L. S. 2021. What drives pro-environmental activism of young people? A survey study on the Fridays For Future movement. *Journal of environmental psychology*, 74, p. 101581. Viitattu 05.11.2025. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101581>

Willmott, T. J., Pang, B. & Rundle-Thiele, S. 2021. Capability, opportunity, and motivation: An across contexts empirical examination of the COM-B model. *BMC public health*, 21(1), pp. 1-17. Viitattu 05.11.2025. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11019-w>

Kuvat

Kuva 1 Kehittämistyön teoreettiset viitekehykset

Kuva 2 Tulevaisuususkon toimii virittäjänä käyttäytymistä ohjaaville komponenteille

Kuva 3 Toimintamalli ammattilaiselle nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukemiseen

Kuva 4 Tulevaisuususkon nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen taustalla

Kuva 5 Tunnista tulevaisuususkon sävy

Kuva 6 Tulevaisuususkon sävyn vaikutus käyttäytymiseen

Kuva 7 Vahvista samanaikaisesti kyvykkyyttä, mahdollisuuksia ja motivaatiota

Kuva 8 Valitse oikeat kehittämistoimet toiveikkaalle tulevaisuususkolle

Kuva 9 Valitse oikeat kehittämistoimet huolestuneelle tulevaisuususkolle

Kuva 10 Valitse oikeat kehittämistoimet etäiselle tulevaisuususkolle

Taulukot

Taulukko 1 COM-B:n peruskomponenttien alakategoriat

Taulukko 2 Käyttäytymisen muutospyörän (BCW) vaikuttamiskeinot

Taulukko 3 TPB:n ja COM:n komponenttien väliset yhteneväisyydet ja erot

Taulukko 4 Tulevaisuususkon sävyjen ja käyttäytymisen koodaus

Taulukko 5 Esimerkki tapaus-analyysin koodauksesta

Taulukko 6 Tulevaisuususkon sävyn vaikutus TPB:n ja COM-B:n komponentteihin ja käyttäytymiseen nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

Taulukko 7 Tulevaisuususkon sävyn vaikutukset käyttäytymiselle

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

Liite 2 Haastateltavien hakuilmoitus

Liite 3 Tiedote opinnäytetyön osallistujille

Liite 4 Suostumuslomake

Liite 1 Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

Taustat ja kokemukset:

Ikä	
Sukupuoli	
Koulutus- /opiskelutausta /työkokemus	
Onko sinulla kokemusta vaikuttamisesta (esim. äänestäminen, nuorisovaltuustot, mielenilmaukset, kampanjointi jne.)	
Millaisia vaikuttamisen tapoja tunnet? Oletko itse joskus osallistunut johonkin? (esim. äänestäminen, adressi, mielenosoitus, kampanja, sosiaalinen media) (kokemukset) Miten nuoret saavat tällä hetkellä esille omia mielipiteitään, tarpeita ja toiveita yhteiskunnassa?	

Asenteet vaikuttamisesta

Millaiset asiat yhteiskunnassa on sinulle tärkeitä? Koetko, että sinulla on mahdollisuuksia vaikuttaa sinulle tärkeisiin asioihin? Onko se mielestäsi tärkeää?	
Mitä hyviä tai huonoja seurauksia voi olla sillä, että lähtee puolustamaan ja edistämään itselle tärkeitä asioita yhteiskunnassa?	
Mitä ajattelet ihmisistä jotka ovat aktiivisia yhteiskuntaan vaikuttamisessa? Millaisia he ovat?	

Subjektiiiviset normit eli muiden odotukset

<p>Miten lähipiirisi (perheesi, ystäväsi tai muut tärkeät ihmiset) suhtautuvat siihen, että puhut ja toimit niiden asioiden puolesta, jotka ovat sinulle tärkeitä yhteiskunnassa?</p> <p>Miten lähipiirisi reagoi kun kerrot sinulle tärkeistä asioista?</p> <p>Millaista palautetta tai kommentteja olet saanut, kun olet ollut kiinnostunut tai pyrkinyt vaikuttamaan sinulle tärkeisiin aiheisiin?</p>	
<p>Oletko joskus kokenut, että muiden mielipiteet tai odotukset ovat vaikuttaneet siihen, haluatko osallistua tai kieltäytyä vaikuttamiseen? Miten</p>	

Koettu vaikuttamisen mahdollisuus (Huom! voi vaikuttaa suoraan käyttäytymiseen)

<p>Kuinka helppona tai vaikeana pidät vaikuttamista niihin asioihin jotka ovat sinulle tärkeitä? Mikä tekee siitä helppoa? Mikä taas vaikeaa?</p>	
<p>Onko sinulla riittävästi tilaisuuksia tuoda esille sinulle tärkeitä aiheita?</p>	
<p>Millaista tukea, apua tai rohkaisua kaipaisit, jotta voisit vaikuttaa ja tuoda enemmän esille asioita, jotka ovat sinulle tärkeitä ja vaikuttaa niihin?</p>	

Aikomukset vaikuttaa

<p>Millaisiin yhteiskunnallisiin vaikuttamistoimiin haluaisit osallistua tulevaisuudessa, jos voisit?</p>	
---	--

Mitkä asiat voisivat tehdä vaikuttamisesta helpompaa tai houkuttelevampaa?	
Minkälaista tukea, tietoa tai apua tarvitsevat vaikuttamisen tueksi?	
Mitä esteitä sinun pitäisi ylittää tai mitä pitäisi muuttua, jotta voisit vaikuttaa enemmän yhteiskunnassa? (aikomus + hallinta)	

Näkemyksesi omasta tulevaisuudesta ja yhteiskunnan kehityksestä

Millaista tulevaisuutta kuvittelet itsellesi ja ympäröivälle yhteiskunnalle, kun ajattelet esimerkiksi kymmenen vuoden päähän? Oma tulevaisuus / Suomen tulevaisuus / Maailman tulevaisuus	
---	--

Miten koet, että yhteiskunnalliset muutokset ja kehityskulut vaikuttavat omaan tulevaisuuteesi?	Kysymys selvittää, liittykö tulevaisuuskokoon enemmän toiveikkautta vai pelkoa, ja peilaa sitä nuoren päätöksentekoon.
---	--

Tulevaisuuden vaikutus motivaatioon

Millä tavoin toiveikkoutesi tai huolesi tulevasta vaikuttaa siihen, haluatko tai jaksatko toimia yhteiskunnallisesti tärkeissä asioissa?	
--	--

Kehittämisideat ja tuki ammattilaisille

Miten aikuiset (esim. opettajat, nuorisotyöntekijät, ohjaajat) voisivat auttaa nuoria vaikuttamaan enemmän?	
Millainen toiminta tai tuki saisi sinut tuntemaan, että vaikuttaminen on mahdollista ja tärkeää?	

Näkemykset omasta tulevaisuudesta ja yhteiskunnan kehityksestä

Millaista tulevaisuutta kuvittelet itsellesi ja ympäröivälle yhteiskunnalle, kun ajattelet esimerkiksi kymmenen vuoden päähän? Oma tulevaisuus / Suomen tulevaisuus / Maailman tulevaisuus	Kysymys selvittää nuoren käsitystä siitä, mihin suuntaan yhteiskunta on menossa ja miten nuori näkee oman asemansa siinä.
---	---

Miten koet, että yhteiskunnalliset muutokset ja kehityskulut vaikuttavat omaan tulevaisuuteesi?	Kysymys selvittää, liittykö tulevaisuuskuvukseen enemmän toiveikkautta vai pelkoa, ja peilaa sitä nuoren päätöksentekoon.
---	---

Tulevaisuuden vaikutus motivaatioon

Millä tavoin toiveikkuutesi tai huolesi tulevasta vaikuttaa siihen, haluatko tai jaksatko toimia yhteiskunnallisesti tärkeissä asioissa?	Kysymys selvittää millainen rooli nuoren omalla tulevaisuuskuvalla on arjen aktiivisuudessa, käyttäytymisessä ja päätöksenteossa
--	--

Liite 2 Haastateltavien hakuilmoitus

Hakuilmoitus suoraan nuorille:

Nuori, haluatko vaikuttaa? Kerro meille ajatuksesi!

Hei!

Oletko joskus miettinyt, miten nuoret voivat vaikuttaa yhteiskuntaan?

Tai onko sinulla kokemuksia - hyviä tai huonoja - siitä, kun olet yrittänyt saada asioita muuttumaan?

Tai tunnistatko, että yhteiskuntaan vaikuttaminen ei kiinnosta sinua lainkaan? Ei haittaa, haluamme kuulla myös tästä!

Etsimme nuoria (n. 17-29-vuotiaita) mukaan **haastatteluun**, jossa saat kertoa:

- Miten sinä suhtaudut vaikuttamiseen?
- Mitkä asiat helpottavat tai estävät vaikuttamista?
- Miten sinä näet tulevaisuuden - tuntuuko se toiveikkaalta vai epävarmalta?
- Miten aikuiset voisivat tukea sinua ja muita nuoria paremmin?

Haastattelu on luottamuksellinen ja kestää noin 30-45 minuuttia.

Voimme tehdä sen kasvotusten tai etänä (esim. Teamsissa), miten sinulle sopii parhaiten.

Sinun ei tarvitse olla "aktiivi" tai tietää vaikuttamisesta mitään - tärkeintä on, että **kerrot omista ajatuksistasi ja kokemuksistasi**. Ne ovat meille arvokkaita!

Haastattelujen avulla rakennetaan parempia tapoja tukea nuoria, jotka haluavat vaikuttaa yhteiskuntaan.

Kiinnostuitko?

Ota yhteyttä:

Mari Tähjä

mari.tahja@nuori.fi

050 5671077

Mihin haastatteluita käytetään?

Haastattelut tehdään YAMK-opinnäytetyötä varten. Teen opinnäytetyön Laurea-ammattikorkeakouluun ja sen toimeksiantajana on Lasten ja nuorten säätiö (LNS). Haastattelun vastauksia käsitellään niin, että vastaajaa ei voi tunnistaa. Odotan innolla, että pääsen kuulemaan teidän nuorten ajatuksia!

Hakuilmoitus aikuisille:

Tiedätkö nuoren, joka haluaisi kertoa mielipiteensä ja kokemuksestaan yhteiskuntaan vaikuttamisesta?

Hei!

Etsimme nuoria (n. 17-29-vuotiaita) **haastatteluun**, jossa keskustellaan nuorten mahdollisuuksista vaikuttaa yhteiskuntaan. Haluamme haastatella tutkimukseen erilaisia nuoria, sellaisia joilla on jo kokemuksia yhteiskuntaan vaikuttamisesta, mutta myös heitä, joille aihe on vieras, eikä motivaatiota tai kiinnostusta aiheeseen ole.

Haastattelun tavoitteena on:

- Kuulla nuorten omia ajatuksia vaikuttamisesta
- Ymmärtää, mitkä asiat tukevat tai estävät vaikuttamista
- Selvittää, miten nuoret kokevat tulevaisuuden
- Kehittää parempia keinoja, joilla aikuiset voivat tukea nuoria vaikuttajina

Toivomme, että vinkkaat haastattelusta eteenpäin esimerkiksi:

- omalle lapsellesi tai nuorelle läheisellesi
- harrastusryhmän jäsenelle tai nuorelle asiakkaalle

Haastattelu kestää noin 30-45 minuuttia ja voidaan tehdä kasvotusten tai etänä. Osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Nuoren ei tarvitse olla "aktiivinen vaikuttaja" - tavalliset kokemukset ja ajatukset ovat kaikkein tärkeimpiä.

Kiinnostuitko?

Ota yhteyttä:

Mari Tähjä

mari.tahja@nuori.fi

050 5671077

Mihin haastatteluita käytetään?

Haastattelut tehdään YAMK-opinnäytetyötä varten. Teen opinnäytetyön Laurea-ammattikorkeakouluun ja sen toimeksiantajana on Lasten ja nuorten säätiö (LNS). Haastattelun vastauksia käsitellään niin, että vastaajaa ei voi tunnistaa.

Liite 3 Tiedote opinnäytetyön osallistujille

Tietoa opinnäytetyöstä: Miten tulevaisuusko vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen ja päätöksentekoon yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

Haluatko osallistua tutkimukseen?

Sinua pyydetään mukaan opinnäytetyöhön. Tutkimuksessa halutaan selvittää, mitä nuoret ajattelevat omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa omaan elämään ja yhteiskuntaan. Tavoitteena on löytää tapoja, joilla aikuiset voisivat paremmin tukea nuoria vaikuttamaan. Sinut on valittu mahdolliseksi osallistujaksi, koska olet sopivan ikäinen. Tässä tiedotteessa kerrotaan, mistä tutkimuksessa on kyse. Voit kysyä lisätietoja ennen kuin päätät, haluatko osallistua.

Osallistuminen on vapaaehtoista

Sinun ei ole pakko osallistua. Jos päätät, ettet osallistu, se ei vaikuta mihinkään oikeuksiin tai mahdollisuuksiin vaikuttaa asioihin tulevaisuudessa.

Voit myös keskeyttää osallistumisen milloin tahansa ilman syytä. Jos lopetat osallistumisen kesken, sinusta siihen mennessä kerättyjä tietoja voidaan silti käyttää osana tutkimusta.

Miksi tämä tutkimus tehdään?

Tutkimuksen tarkoitus on kehittää keinoja, joilla nuorten vaikuttamista voidaan tukea paremmin. Näitä keinoja voisivat käyttää esimerkiksi nuorten kanssa työskentelevät ohjaajat ja opettajat.

Miten tutkimus toteutetaan?

Tutkimukseen osallistuvat nuoret haastatellaan. Lisäksi järjestetään työpajoja aikuisille, jotka työskentelevät nuorten kanssa.

Maksut ja korvaukset

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa sinulle mitään. Siitä ei myöskään makseta palkkiota.

Miten tutkimuksen tuloksista kerrotaan?

Valmis opinnäytetyö julkaistaan avoimesti netissä Theseus-tietokannassa. Tutkimuksen tilaaja, Lasten ja nuorten säätiö, voi myös jakaa tuloksia omilla verkkosivuillaan.

Mitä tapahtuu tutkimusaineistolle?

Aineistoa ei käytetä muihin tutkimuksiin, eikä sitä jaeta muille. Kaikki aineisto hävitetään viimeistään kuusi kuukautta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Kysy lisää, jos jokin mietityttää

Jos sinulla on kysymyksiä, voit olla yhteydessä opinnäytetyön tekijään.

Opinnäytetyöntekijän yhteystiedot

Opinnäytetyön tekijä

Nimi: Mari Tähjä
Puh. 050 56710 77
Sähköposti: mari.tahja@nuori.fi

Liite 4 Suostumuslomake

Opinnäytetyön nimi: Miten tulevaisuususkko vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen ja päätöksentekoon yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

Opinnäytetyön toteuttaja: Laurea-ammattikorkeakoulu, Mari Tähjä, 050 567 10 77, mari.tahja@nuori.fi

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on selvittää, mitä nuoret ajattelevat omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa omaan elämään ja yhteiskuntaan. Tavoitteena on löytää tapoja, joilla aikuiset voisivat paremmin tukea nuoria vaikuttamaan.

Olen saanut tiedotteen opinnäytetyöstä ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä osallistumiseen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot opinnäytetyöhön mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua opinnäytetyön tietosuojaselosteeseen.

Osallistun opinnäytetyöhön vapaaehtoisesti. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan opinnäytetyöhön.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani opinnäytetyöhön.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän (voin jatkaa sitä myöhemmin) osallistumisen, keskeyttämiseen asti kerättyjä tietoja voidaan käyttää opinnäytetyöhön.

Olen saanut tietoa opinnäytetyön aineiston mahdollisesta jatkokäytöstä tai tallentamisesta data-arkistoon ja hyväksynyt tämän.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän opinnäytetyöhön.

Vahvistan suostumukseni henkilötietojen käsittelyyn tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

_____ / ____ . ____ . _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu osallistujan suostumus sekä kopio opinnäytetyötiedotteesta liitteineen jäävät opinnäytetyöntekijän arkistoon. Opinnäytetyötiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan osallistujalle.